

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 7 Брой 41. Февруари 2005 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Апостола на свободата иде към Босилеград

“Ако спечеля, печеля за цял народ, ако изгубя – губя само мене си”

По Сръбско, новата 2005г. започна със сибирски студове и дооглозване на кокалите и пиперките от миналата есен. Няма промени – кучетата лаят, керванът си върви. Сръбските вестници от време на време пописват, че военнопръстъпниците са се свъртели в Топчидер – около военните хангари и печатницата за пари. Трибунала в Хага с подкрепата на Европа и САЩ все по-настоятелно иска от сръбското правителство да ги предаде, а сръбските дипломати се правят на улави: вижте какво, ние не можем да ги предадем, защото сръбските “патриоти” ще ни свалят от власт, ама ние ще ги поканим да се предадат сами, който иска да отиде, харно, кой не ще – та какво толкова!?! Вижте колко хитро!

Като ги гледам, идва ми на ум оня сръбски инат в началото на 1999г. когато Милутинович в парижката крепост Рамбуйе и “патриотичните” партии в сръбската Скубщината се дърлеха на целия свят пред ултиматума да изтеглят армията от Косово. Дни след това излетяха самолетите от Авиано и ни направиха на пестил. А армията до есента пак се изтегли, само че с подвита опашка. Така че това дърпане на мечката за козината освен че е безсмислено и скъпо за плащане е и национално безотговорно.

У нас

също няма движение по ключовите проблеми на малцинството. Големите обещания за увеличение на броя на часовете по български език от началото на второто полугодие, май че си останаха само политическо перчене и нищо повече. Министърът на просветата си затрая – както сега отиват

нещата, увеличението на часовете по български език може да се очаква в началото на следващата учебна година. Вероятно с толкова, с колкото бяха намалени през тая! И то ако Черна гора не се отдели, ако радикалите не дойдат на власт и ако политическият климат не се влоши още повече. Ужким, сега е много добър.

Борис Тадич също си трае по въпроса за амнестиите на Небойша Иванов, въпреки че българските вестници изляха сума ти мастило по тоя въпрос, а българският премиер Петър Стоянов даже с лично обръщение го помоли да го амнистира. Засега не помагат и писмата на Националния съвет на българите. Явно, сръбското правителство е решило да ни посплаши – налягайте си парцалите там и си трайте. Но и да повдигне рейтинга на Небойша Иванов – От Голи оток насам ние си нямаме политически затворник.

Че ще си траем – то се вижда. Въпросът е дали през това време ще се развият някакви мисловни процеси в нашите пилешки мозъчета. И дали ще можем да измислим нещо за да оцелеем като народ и като българи. С тази цел продължавам да мушкам с перото нашите лениви политици като с остен. Националният съвет на българите продължава да изгражда своята бюрократична структура – в Босилеград вече има и офис. Матичата на българите в Сърбия и Националният съвет на българите са на меден месец – събрали са се в една стая.

ТВ “Кодал”

в Босилеград започна да излъчва нескончаеми монолози на д-р Драган Андонов и батко Владко в които всичко върви по мед и масло. Това вероятно е единствената телевизия на света в която няма редактори, няма ТВ водещи и всеки (е, не точно всеки) може да плямпа за всичко. Д-р Андонов си играе на опозиция и изхвърля кирливите дрехи на колегите си от Здравния център в Босилеград които не го приемат на работа и дава по някой и друг медицински съвет на зрителите. А батко-Владко простодушно разправя за студентските дрехи и бурканите които носи на нашенските студенти и ученици в Белград където като депутатин в сръбската Скубщина ходи всяка седмица. Прав си е, така и така бие пътя до Белград, що да не помогне на наш човек. Сръбските работи има кой да ги оправя. Говори и за общинският бюджет, ребаланс на бюджета, ребаланса на ребаланса, асвалтиране на уличките в циганската махала в Райчиловци, ретранслатори, депонии, радиация, водовод, донаторски конференции и такива ми ти работи. Обаждат се и зрители. Най-често за да се помайтапят с новите ТВ муцуни.

Така хората има за какво да си говорят, да коментират, да се разделят за и против и да убиват времето си в зимната босилеградска скука. Най-ползното от всичко това е, че се стараят да говорят на български език.

Липсата на визия,

на ясно осмислена политическа стратегия на малцинството в новите политически условия настанали с развитието на европейските процеси след разпадането на Югославия, липсата на демократичен политически диалог, на свобода на словото, на национално самочувствие – става все по-осезателна. Разделенията вътре в малцинството продължават. Сега левите бутат отъясно а десните остават без почва под краката. Сръбството все още е печелившо, но не е най-печелившата опция сред българското малцинство. В сравнение с времето от преди десетина години когато никоой не е могъл да повярва, че ще дойде време кмета на Босилеград да говори на български език по местната телевизия, има известен напредък. Напредък е и това, че най-големите сърбомани изведнъж почнаха да си подават документите за българско гражданство. И да изпращат децата си на българските университети. А най-големия напредък е, че Общинския съвет в Босилеград единогласно взе решение за повдигане на бюст-паметник на Левски! И че батко Владко даде рамо на една такава велика идея. Назадъка е, че професионалните клепачи продължават да сноват по софийските министерства и да клепат най-изявените радетели на българщината в Босилеград и Цариброд. И жалкото е, че там все още има хора които ги слушат и им вярват. Но докато те си губят времето на разни съвещателни кръжоци, а сръбската опозиция в Босилеград все още слухти за удбаджийските стъпки, КИЦ-а в Босилеград и Общината с подкрепата на фондация “Васил Левски”, Столична община София, община “Средец”, общините в Перник, Дупница, Козлодуй и редица други партиотични институции и граждани лека-полека приключват подготовките за откриване на бюста на

Апостола

в Босилеград. Което е истински показател не само на стоицизма на ония които отстояха до край идеята за един такъв паметник в Босилеград но са и на път да я реализират с помощта на сънародниците ни от България. Нещата по изграждането на бюста толкова са напреднали, че връщане назад няма – всичко друго би довело до неவிждан скандал. Откриването на бюста е от огромно, не само културно и национално значение. Пред ореола на Левски и сърби и българи могат само и единствено да сведнат глави и да замлъкнат. Неговите мисли и днес са актуални: "...да бъдем равни с другите европейски народи, зависи от нашите собствени усилия."

На предстоящото откриване на паметника на Левски в Босилеград се очаква да се срещнат високи сръбски и български държавни представители. Да демонстрират добра воля и да видят на какво сме доредже. И от тук нататък да обединим усилията си за нови икономически, комуникационни, търговски и други пробиви които да създадат нормални или поне по-човешки условия за живота на това изстрадало население – изпатило всички грешки на българската, европейската и сръбската политика.

Иван Николов

Via dolorosa на българите в Западните покрайнини

“За хора като нас има три пътя: или във властта, или в затвора, или в България”

Михаил Огнянов

Основните въпроси на нашата историческа съдба са: Как и защо стана възможна подмяната на българската самоличност на десетки хиляди наши сънародници, които само за едно-две поколения от потомствени българи изведнъж станаха яростни “сърби”? Защо така установеният “сърбизъм” е най-агресивен точно към българите и България? Каква е неговата същност и перспективи в новите процеси на демократизация на сръбското общество? Възможно ли е сръбските националистически стереотипи и идеологеми от миналото да надделеят реалните икономически, културни и други интереси за повторното ни приобщаване към българското икономическо и духовно пространство в постюгославската епоха и в новите процеси на европейска интеграция?

На част от тези въпроси българската наука, и отчасти политическата мисъл на българското малцинство, успя да даде своите отговори и те най-често се разминават с официалните становища на сръбската наука и политика, които, за съжаление, най-гласно се афишират и проповядват именно от тия сръбизирани съвременни

еничери на българщината

здраво загнездени в структурите на сръбската власт.

Поколението на петдесетте, шейсетте и отчасти на седемдесетте години слезли от селата със сламените къщурки в халите на “Юмко”, “ПК”, “Чорапарата”, “Циле”, “Тигар” и др. и вкусили от незаслужено лекия и разкошен живот на самоуправителния социализъм, създадоха едно поколение сръбско-мислещи млади хора които общуват на сръбски език с дядовците и бабите си по родните села в полите на Църноок и Бесна Кобила. Тия сръбизирани българи обзети от великосръбската националистическа истерия в началото на 90-те години, изминаха своя път от митингите на Теразие, Косово поле и Равна гора и през бойните полета в Хърватско, Босна и Косово пак се завърнаха в Босилеград и Цариград или в крайните квартали на Враня, Ниш и Белград с безнадеждно разорени души. Великосръбските блянове се сринаха в гражданската война, а кривонасаденият “сърбизъм” в българските души получи някаква уродлива форма която се прояви по време на изборите – огромна част от българското малцинство садомазохистки гласуваше за Сръбската радикална пратия на военнопръстия Шешел. В крайна сметка се получи нещо което беше видяно в рамките на Турската империя; еничерите които тя създаде за да потиска с тях техните бащи и майки –

унищожиха самата империя. Още повече, самите сърби взеха да се отказват от тях – защото те се оказаха излишно бреме по сръбският пък към Европа. След като Милошевич и Шешел седнаха пред Трибунала в Хага първата грижа на тия екстремни сръбизирани българи бе – да си

поискат българско гражданство!

Оказа се, че мнозина от тях грижливо са съхранявали документите си за български произход и че освен слабите познания по българска национална история и култура и заваленият сръбски език – нямат други кусури. Освен това, мнозина от тях поискаха децата им да учат в България.

За нас е трудно да приемем техният “сръбизъм”, въпреки че той се оказа доста повърхностен. Той не е продукт само на великосръбската националистическа лаборатория която с редица научни фалшификации, възпитателно-образователни, културни, административни, полицейски и други мерки се стремеше да произвежда доброкачествени сърби от висококачествени българи. Той е продукт и на грешките на българската държава по националния въпрос. Но техният “сръбизъм” както и “югословенството” в ония времена беше една мимикрия –

средство за оцеляване и самозащита

при дадените условия. И то изпълни своята задача.

В днешни условия този фалшив “сръбизъм” както и “македонизмът” от “югословенски” тип вече е безпредметен и опасен анахронизъм. В търсенето на пътища към бъдещето на българите в последното югославско формирование Сърбия и Черна гора, политическата мисъл на българското малцинство от 90-те до днес се развиваше под влиянието на две противоположни тенденции – “центростремителни” и “центробежни”.

“Центростремителните” винаги търсеха някаква “мека” линия на политическо поведение. Тази линия отнесе превес и в единствената национална партия на българите ДСБЮ, за да се наложи след това и в казионният Национален съвет и буквално ръководен от сръбският премиер и финансиран със сръбски пари подобно на “културно-просветните дружества” в Македония и Западните покрайнини преди Втората световна война. От друга страна, за инвестиции в сферата на икономиката и националната култура в районите населени с българи все не се намират пари. Но за финансиране на службите, на жандармерията, подкупване на податливи хора и институции от типа на Националния съвет на българите който плисна над един милион динара за финансиране на разни проекти от “национално значение” сръбската държава не щади пари. Същевременно, от ДСБЮ бяха изключени всички ония които яростно се бориха той да стане

основна и водеща политическа сила

на българското малцинство която да формулира и защитава неговите национални интереси от сръбската държава която най-много ги и застрашава. Вместо в основна, ДСБЮ беше превърнат в маргинална и послушна партия, а Националния съвет на българите – в средство на държавната политика към малцинството. И отново се намериха българи по мярката на сръбските национални интереси които, в стремежа си да се докопат до доходоносни синекурни длъжности, пак се сложиха в служба на сръбската държавна политика загърбвайки на втор план интересите на малцинството.

В тия превирания в които бях пряк участник и наблюдател, избрах мястото си сред “центробежните” сили които запазиха правото си на собствено мнение и правото да дърпат за юздите новите, избрани по къса процедура “политици” и “водачи”. Тяхната първа реакция бе да ме нарекат “ултранационалист” и “лъжезащитник”. А аз само търсех истината. Ако демокрацията е стремеж към свобода, то тя ще е и стремеж към истина. Свободата и истината са идентични. Въпреки че не си правя илюзия, че мога да открия цялата истина, исках да запазя свободата си и правото да я изследвам. На базата на историческият и съвременният анализ на положението на нашето малцинство и сравнителният анализ на положението на малцинствата в демократичните западни държави, исках да търся пътища и начини за нашето всестранно духовно, икономическо и политическо развитие.

На политически план продължавам да защитавам тезата, че ако ревизията на Ньойската граница в дадените геополитически и геостратегически измерения на Балканите и в света е невъзможна,

(въпреки че тази теза е трудно защитима от международноправна гледна точка след разпадането на Югославия), единственото решение за българите в Западните покрайнини е признаване на

политическа автономия

по модела на Южен Тирол и испанските автономии. Създаването на мощно политическо движение с такава програма трябва да бъде желание и стремеж на всеки честен българин в днешна Сърбия и Черна Гора.

Основният проблем на повечето българи в Сърбия и Черна гора е, че националното им съзнание е изградено върху антибългарска основа в резултат на умишлено предизвиканите държавни асимилаторски процеси особено през втората половина на 20 век. Демокрацията трябва да постави въпроса какво съдържание се влага днес в думата “българин” принадлежащ към българското малцинство в Западните покрайнини. Защото “сърбинът” от български произход както и “македонецът” по същество са антоними на думата българин. От европейска гледна точка, проблемът е как да се осмислят страстите и идеите на нашите съграждани като стремеж за приобщаване към европейската общност. С други думи, как да освободим тия сърбизирани българи от

омразата и презрението

към българската култура която все още се култивира в младите поколения в училищата не само с намаляване на часовете по български език но и с антибългарските учебни програми, църквата, администрацията и т.н.

След като на три поколения им бе внушавано, че българин е равно на човекоядец, днес никак не е лесно потомците на тия антибългарски дресирани “българомразци” да се чувстват горди от българския си произход. Още повече като се знае, че систематично насажданото презрение и високомерие към българите бе подплатено със солиден стандарт благодарение на заемите които Тито взимаше и не мислеше да връща. Създаденият така комплекс на превъзходство все още не е изживян от някои наши българи които много бързо забравиха, че именно България ги избави от глад по време гражданската война, инфлацията и ембаргото.

Най-големият проблем за младите българи от Западните покрайнини не е как да научат български език и българска история, а как да се освободят от характерния

високомерен и нахален

сръбски манталитет който ярко ги откроява сред българските им връстници. Дори и когато отхвърлят сръбският асимилационен натиск, те неусетно възприемат техният манталитет и основният им психологически проблем е – как да усвоят българската ценностна система. Пътят ни към Европа води именно през преодоляването на тия антиевропейски въздействия. Проблемът дори не е научен, а чисто психологически.

Нашата малцинствена интелигенция здраво привързана за държавните ясли, не посмя да развенчае и подложи на научна критика личностите които ни олицетворяваха, представляваха пред държавата и направляваха в обществения живот в недалечно минало. Иван Караиванов, Миле Присойски, Борис Костадинов, Васил Такев и много други “патриотични” протежета на сръбската държава, тепърва чакат своите изследователи да им напишат обективна историческа оценка. Днес, всяка дума написана на тази тема обезателно изправя автора пред общинските съдове в Босилеград и Цариброд с абсурдното обвинение за “обида” и “клевета”. Това е и начин новоокотилите се “демократи” в бившите комунистически кочини да операт биографиите си и да продължат своята асимилационна разорителна дейност. А иначе, без безпощадна критика на личностите и събитията които са ни довели до дъното, ние трудно можем да дръпнем напред.

Спомням си имената на хората които в Босилеград свикваха митинги срещу “сепаратистите” от ДСБЮ. Днес техните деца са на българските университети. По-голям успех за ДСБЮ от това няма. Но тия жалки креатури на югославянството и великосръбския национализъм все още са

камък на шията

на българското малцинство който не му дава да тръгне по своя път. Отвратително е, че голяма част от българските политици и дипломати не разбират това което всеки по-буден човек го вижда: че една насила създавана държава в условия на свобода и демокрация се разпада както и една насила разделена държава настои да се обедини. Българското общество все още е склонно да идеализира сръбската политика, въпреки че стотици хиляди българи бяха жертва на тази политика. В България винаги е имало просръбски настроения. В Сърбия български – никога. Спомням си учудванията в България по времето когато Киро Глигоров изкусно маневрираше за отделянето от Македония от типа на: що им трябва на македонците да се делят от сърбите!

Психологическото време за възприемане на обективната истина е не по малко от живота на едно поколение. А нашето поколение все още не е поставило всички въпроси касаещи нашата историческа съдба. За отговори – още по-малко може да се говори. Уникалният сръбски национализъм, чиято основна съставка е омразата към хървати, албанци, унгарци и българи доведе до поредното кърваво разпадане на Югославия. Преломът в националното съзнание на българите през 90 години обхвана само една малка част от националната интелигенция. За 15 години този прелом обхвана голяма част от малцинството и вероятно щеше да се развие още повече ако България бе по-активна в тази насока. За съжаление, в България имаше и все още има хора които възприемат сръбската политика като чиста монета.

И все пак, накъде вървим ние!

Методи на предвиждане на бъдещето няма. Ако приемем разбирането на Хегел за историята като вечно движение напред – надежда има. Българските правителства въпреки че се опитаха да ни помогнат на дипломатически и културен план, с трагическа безпощадност ни дадоха да разберем, че не можем да разчитаме на тях във вечния си човешки стремеж към свободата като първо и основно условие за развитието на един народ. България е готова да участва в омиротворителните операции в Ирак, но в нашия случай залага на Националния съвет на българите – орган изобретен от сръбските власти които никога не са ни били благосклонни. Такъв Национален съвет може само и единствено да обслужва целите на сръбските правителства. Той не може да се бори за свобода, а само за по-сносна форма на робство. Една заробена птица няма да стане по-щастлива ако я сложим в златна клетка. Тя ще предпочете един ден на свобода дори и с риск да завърши в ноктите на някой хищник, а не с години да живее в клетка. Това са природните закони.

За всички комунистически страни е характерен страхът от свободата, което значи и страхът от истината. Колкото и крехка, демокрацията ни носи така необходимата свобода, а тя пък разкрива истината и то не в абстрактен а в конкретен смисъл. Упйката от “самоуправителния социализъм”, “югословенството”, “сърбизмът”, “македонизмът” бавно, но сигурно изветрява а с това настъпва и освобождаване от омразата към българите. Това вече е половината извървян път.

Европа, която до голяма степен е виновна за нашите трагедии, и която и сама има достатъчно етнически проблеми, често пъти е принудена, решавайки своите, да решава и нашите проблеми. Проблемът е, че ние самите все още не сме готови да се простим с илюзиите на миналото и настоящето и да усвоим европейските опити в разрешаването на етническите конфликти.

Иван Николов

Късите крачета на една правителствена лъжа

Кой каза, че второто полугодие ще започне с увеличаване на часовете по български език?

След скандалното намаляване на часовете по български език в началото на учебната година и острите реакции на българските правозащитни организации, предизвикали намесата и на българската дипломация, президентът на Сърбия и Черна гора Светозар Марович пред българската информационна агенция “Фокус” заяви:

“Може да се очаква, че в близките месеци окончателно ще бъде решен въпросът за обучението на майчин език. Като начало се предвиждат минимум пет часа седмично”. В такъв тон се изясни и сръбският просветен министър Вуксанович.

Това нещо послушно го преповтори и председателят на Националния съвет на българите д-р Ангел Йосифов.

В началото на декември 2004г. в Босилеград се проведе среща с представители на общината, директорите на училищата, инспекторите по български език, Националният съвет, КИЦ-а и

представители на българското посолство. Там бе изразена готовност веднага да се премине на обучение на майчин български език, но бяха изказани съмнения, че не е възможно на практика да се приложи това което Марович предлага: от второто полугодие часовете по български език да се увеличат от 2 на 5. Стигна се до заключението, че съществуващата нормативна база е достатъчна и изцяло да се премине на обучение на български език – стига Министерството на просветата и спорта да има готовност да наложи това на директорите на училищата и да напечата учебници на български.

На тази среща, на която присъстваше и председателят на комисията по образование към Националния съвет Пене Димитров (в оставка), бе казано, че ако веднага се тръгне с превеждането на учебниците на български език може и да се сколаса те да бъдат преведени до началото на следващата учебна година!

Според “Братство” от 4 февруари т.г., такава среща е проведена и в Димитровград. На нея са участвали председателят на Националния съвет на българите, директорите, председателите на училищните съвети и председателите на синдикалните организации на основните училища от Димитровград и Звонци, както и на гимназията “Св. св. Кирил и Методий”, кметът на община Димитровград, председателите на комисиите по образование при Общинската скупщина и НС и представители на посолството на Република България в Белград. Представители на училищното управление в Ниш не са се отзовали на поканата.

Всички са се съгласили, че сегашното изучаване на български език с два часа седмично и то факултативно е неприемливо. Настоява се увеличението на часовете по български език да започне още от второто полугодие на тази учебна година. Българският език да стане задължителен в предучилищните заведения.

И пак класически дискусии: българският език е премахнат с декрет, но с декрет не може да се възстанови, трябва да се подходи демократично, демек, със заобикалки... Излиза, че трябва по демократичен път да акламираме нещо което е донесено насила! И още: “...добрите отношения между Сърбия и Черна гора трябва да бъдат използвани максимално, но същевременно и предпазливо, за да не се стигне до там малцинството, т.е. езикът да бъде камък на препъването в отношенията между двете държави.” И пак: “все още има комунистически подход на някои хора – “че ни се полага”, а всъщност ние самите трябва да се изборим да осъществяваме правата си”.

А пропо, дали отношенията са толкова добри заради незавидното положение на българския език, или ще станат истински добри когато бъдат решен проблемите със спазването на правата на малцинството които наистина ги нарушават? И как хората ще имат национално самочувствие, когато някой първо им изпира мозъците от него а после иска от тях да бъдат национално горди и отговорни?

Измина повече от месец и едвам в края на януари Националния съвет е разпространил писмо до Министерството на образованието на Република България, Министерството на просветата и спорта на Република Сърбия, до Основните училища в Цариброд и Босилеград и до Гимназиите в Цариброд и Босилеград с което настоява да се формират съвместни работни групи със задача преглеждане на настоящите учебници за отделните класове на основните училища от България и Сърбия и преценка за ползване на учебници от България, като I и III клас са дадени на учителите от Босилеград а II и IV клас на учителите от Цариброд. От V до VIII клас се обсъжда да се преведе на български само 30% от учебните програми отнасящи се за българската национална история и култура.

С оглед на напредналото време, трябва наистина да се работи усилено за да се направят преводите. Но аз си мисля, ако сръбското просветно министерство имаше сериозни намерения наистина да се премине на обучение на български език, то сигурно щеше да разпише тендер за превеждане на учебниците а не да оставя такава сериозна работа да я претупат некомпетентните национални съвети и учители с по петнайсетгодишен учителски стаж на сръбски език. Тъй като до края на учебната година има още три-четири месеца, след което идва лятната ваканция през която “преводачите” и “експертите” ще си напишат гъзовете на черноморските плажове, новата учебна година спокойно може започне пак по същия сценарий – обучението на български език не може да почне поради технически причини, няма учебници, няма преподаватели, пък и родителите, нали знаете, се колебаят дали децата им да учат на български език.

Отделен е въпросът че вече през март, училищата трябва да поръчат учебници за следващата учебна година. И тъй като все още не е известно дали те могат да бъдат напечатани на български език те вероятно пак ще бъдат поръчани на сръбски!

През това време държавата ще дава пари на бюрократите от Националния съвет на българите, те ще си ги делят на заплати и командировки, ще си купуват с тях персонални компютри и друга офис техника, ще финансират разни проекти за изследване на старовремските потури и вълнените чорапи на някоя баба Параскева в полите на Църнок и ще чакат държавата да им пусне нещо в зобницата.

По същото време може да се случи щото Министерството на образованието на България да даде някоя и друга награда за особени заслуги за развитието на просветното дело в Западните покрайнини!

А тук на място, в най-добрия случай часовете по български език ще бъдат увеличени за толкова, за колкото бяха намалени през миналата есен! За обучение на български език едва ли ще може да стане дума, и само ние, журналистите, ще продължаваме да си дрънкаме по медиите и ще гледаме как разни държавни тутубани ни правят на двукопитни.

Късите крачета на една правителствена лъжа

Кой каза, че второто полугодие ще започне с увеличаване на часовете по български език?

След скандалното намаляване на часовете по български език в началото на учебната година и острите реакции на българските правозащитни организации, предизвикали намесата и на българската дипломация, президентът на Сърбия и Черна гора Светозар Марович пред българската информационна агенция “Фокус” заявя:

“Може да се очаква, че в близките месеци окончателно ще бъде решен въпросът за обучението на майчин език. Като начало се предвиждат минимум пет часа седмично”. В такъв тон се изясни и сръбският просветен министър Вуксанович.

Това нещо послушно го преповтори и председателят на Националния съвет на българите д-р Ангел Йосифов.

В началото на декември 2004г. в Босилеград се проведе среща с представители на общината, директорите на училищата, инспекторите по български език, Националният съвет, КИЦ-а и представители на българското посолство. Там бе изразена готовност веднага да се премине на обучение на майчин български език, но бяха изказани съмнения, че не е възможно на практика да се приложи това което Марович предлага: от второто полугодие часовете по български език да се увеличат от 2 на 5. Стигна се до заключението, че съществуващата нормативна база е достатъчна и изцяло да се премине на обучение на български език – стига Министерството на просветата и спорта да има готовност да наложи това на директорите на училищата и да напечати учебници на български.

На тази среща, на която присъстваше и председателят на комисията по образование към Националния съвет Пене Димитров (в оставка), бе казано, че ако веднага се тръгне с превеждането на учебниците на български език може и да се сколаса те да бъдат преведени до началото на следващата учебна година!

Според “Братство” от 4 февруари т.г., такава среща е проведена и в Димитровград. На нея са участвали председателят на Националния съвет на българите, директорите, председателите на училищните съвети и председателите на синдикалните организации на основните училища от Димитровград и Звонци, както и на гимназията “Св. св. Кирил и Методий”, кметът на община Димитровград, председателите на комисиите по образование при Общинската скупщина и НС и представители на посолството на Република България в Белград. Представители на училищното управление в Ниш не са се отзовали на поканата.

Всички са се съгласили, че сегашното изучаване на български език с два часа седмично и то факултативно е неприемливо. Настоява се увеличението на часовете по български език да започне още от второто полугодие на тази учебна година. Българският език да стане задължителен в предучилищните заведения.

И пак класически дискусии: българският език е премахнат с декрет, но с декрет не може да се възстанови, трябва да се подходи демократично, демек, със заобикалки... Излиза, че трябва по демократичен път да акламираме нещо което е донесено насила! И още: “...добрите отношения между Сърбия и Черна гора трябва да бъдат използвани максимално, но същевременно и предпазливо, за да не се стигне до там малцинството, т.е. езикът да бъде камък на препъването в

отношенията между двете държави.” И пак: “все още има комунистически подход на някои хора – “че ни се полага”, а всъщност ние самите трябва да се изборим да осъществяваме правата си”.

А пропо, дали отношенията са толкова добри заради незавидното положение на българския език, или ще станат истински добри когато бъдат решен проблемите със спазването на правата на малцинството които наистина ги нарушават? И как хората ще имат национално самочувствие, когато някой първо им изпира мозъците от него а после иска от тях да бъдат национално горди и отговорни?

Измина повече от месец и едвам в края на януари Националният съвет е разпространил писмо до Министерството на образованието на Република България, Министерството на просветата и спорта на Република Сърбия, до Основните училища в Цариброд и Босилеград и до Гимназиите в Цариброд и Босилеград с което настоява да се формират съвместни работни групи със задача преглеждане на настоящите учебници за отделните класове на основните училища от България и Сърбия и преценка за ползване на учебници от България, като I и III клас са дадени на учителите от Босилеград а II и IV клас на учителите от Цариброд. От V до VIII клас се обсъжда да се преведе на български само 30% от учебните програми отнасящи се за българската национална история и култура.

С оглед на напредналото време, трябва наистина да се работи усилено за да се направят преводите. Но аз си мисля, ако сръбското просветно министерство имаше сериозни намерения наистина да се премине на обучение на български език, то сигурно щеше да разпише тендер за превеждане на учебниците а не да оставя такава сериозна работа да я претупат некомпетентните национални съвети и учители с по петнайсетгодишен учителски стаж на сръбски език. Тъй като до края на учебната година има още три-четири месеца, след което идва лятната ваканция през която “преводачите” и “експертите” ще си напишат гъзовете на черноморските плажове, новата учебна година спокойно може започне пак по същия сценарий – обучението на български език не може да почне поради технически причини, няма учебници, няма преподаватели, пък и родителите, нали знаете, се колебаят дали децата им да учат на български език.

Отделен е въпросът че вече през март, училищата трябва да поръчат учебници за следващата учебна година. И тъй като все още не е известно дали те могат да бъдат напечатани на български език те вероятно пак ще бъдат поръчани на сръбски!

През това време държавата ще дава пари на бюрократите от Националният съвет на българите, те ще си ги делят на заплати и командировки, ще си купуват с тях персонални компютри и друга офис техника, ще финансират разни проекти за изследване на старовремските потури и вълнените чорапи на някоя баба Параскева в полите на Църнок и ще чакат държавата да им пусне нещо в зобницата.

По същото време може да се случи щото Министерството на образованието на България да даде някоя и друга награда за особени заслуги за развитието на просветното дело в Западните покрайнини!

А тук на място, в най-добрия случай часовете по български език ще бъдат увеличени за толкова, за колкото бяха намалени през миналата есен! За обучение на български език едва ли ще може да стане дума, и само ние, журналистите, ще продължаваме да си дрънкаме по медиите и ще гледаме как разни държавни тутубани ни правят на двукопитни.

Иван Николов

Конференция за проблемите на българите в Сърбия – дотук добре, какво оттук нататък!?

Решаването на нашите проблеми е въпрос на доблест и самочувствие. А за това не трябва много акъл а чувство за идентичност и самоуважение.

На 21 януари т.г. в Цариброд се проведе конференция свързана с положението на българското национално малцинство в Сърбия след подписването на Рамковата конвенция за защита правата на националните малцинства. Конференцията се проведе с финансовата подкрепа на Шведския Хелзинкски комитет, като организационната част бе поета от белградската неправителствена

организация Инициатива на младите за човешки права и Хелзинкския комитет за защита правата и свободите на българите в Сърбия и Черна гора.

Конференцията е част от поредицата подобни конференции, които се организират със съдействието на Шведския Хелзинкски комитет в различни малцинствени райони на Сърбия. Цариброд бе сред осемте малцинствени района в които се проведена тази конференция и което е много важно, където бяха поставени на дневен ред най-належащите проблеми касаещи правата и свободите на българското национално малцинство. Конференцията в Цариброд беше добре организирана и в нея взеха участие представители на неправителствени организации, политическите партии които имат присъствие в Общинския съвет, културно-просветните институции, както и представители на изпълнителната власт в общината.

Проблемите

Сред очертаващите се проблеми, които бяха засегнати на конференцията бяха проблемите свързани с образованието, административната /не/употреба на българския език в общината, нарушаване религиозните права и свободи на българското национално малцинство и икономическия срив на Царибродска община, която все повече започва да се обособява като сива зона на сечестият цигарен бизнес. Също така бяха засегнати въпроси свързани с асимилацията на българското национално малцинство в Сърбия, ролята на малцинствените медии /с особено критичен акцент върху начина по който информира проправителственият в-к "Братство"/, свободата на движението, начина по който беше извършено преброяване на населението, възможностите от злоупотреби и манипулации. Бе засегнат и въпроса с отсъствието на предприемчивост сред самото българско малцинство в Цариброд с цел получаване и реализация на икономически проекти, каквито печелят съседните на Цариброд общини.

Въпросът с образованието в царибродските училища беше една от основните теми на форума и което е обнадеждаващо, за пръв път не се стигна до някои особени разногласия сред присъстващите по този въпрос. И ако досега едва ли представителите на различни партии и неправителствени организации в общината можеха по този въпрос да намерят общ език, то този път преобладаваше консезусното мислене, как да се преодолеят проблемите и да започне тяхното решаване. Имаше диалог, полемики, различни мнения, но не и обиди, обвинения, закани и какви ли не екстри от времето на Милошевич.

Общото становище на участниците във форума беше, че българското национално малцинство има проблеми. Един от проблемите е езикът – в училищата, администрацията, църквата. Църквата беше също сред проблемите, залегнали в конференцията. Гостите даже се изненадаха, че съществува изобщо такъв проблем и че вярващите, българи по националност, нямат в своя диоцез свещеници българи, които да служат на български и да обслужват вярващите на български език. Също така бе казано, че няма достатъчно силен натиск който да окаже Българската православна църква върху Сръбската православна църква, както и желание този въпрос да започне да се решава час по-скоро. Бе визиран въпроса с отказа на Сръбската православна църква да ръкоположи за свещеник в Цариброд местен българин, завършил Духовна семинария в София. Вместо да бие битка за неговото назначаване в Цариброд, БПЦ тихо мълком го ръкоположи за свещеник в един Софийски храм, след което проблема бе потулен за сметка на малцинството. Също така бе засегната и темата с незаинтересоваността на БПЦ да изпраща свои свещеници да служат в Цариброд, от което най-вече се е възползвала Сръбската православна църква и нейният националистически клир. Бе казано и това, че така както често пъти се обвинява държавата, че нарушава правата на българското национално малцинство, същото така и малцинството недостатъчно предприема инициативи за решаването на някои свои проблеми. В повечето случаи то не познава даже и полагащите му се по конституция права, да не говорим за международните конвенции, харти и документи.

Законът

Бе казано още, че Законът за защита правата и свободите на националните малцинства, който бе приет преди три години в парламента на разпадащата се държава Съюзна Република Югославия е един нефункциониращ закон, от който все още нито едно национално малцинство в Сърбия не се е облагодетелствало. Всичките клаузи в този закон са само пожелания и възможности от типа: "имат право" и "могат да употребяват", което на практика дава за право на държавата да ограничава и

нарушава правата на националните малцинства. Най-очевидният пример за това е българското национално малцинство, което "има право" на образование и административна употреба на езика, но на практика правата са му твърде оръзани. В заключителната част на конференцията бе казано, че най-съществените проблеми касаещи българското национално малцинство, ще бъдат включени в специално подготвящ се за целта доклад, който ще бъде печатан на български и на английски езици и който ще бъде изпратен до най-авторитетните международни институции, включително и до институциите на Сърбия и Черна гора.

Очакванията

Конференциите които поставят на дневен ред положението на националните малцинства в Сърбия са важни по две причини. Едната е, че проблемите като такива продължават да присъстват в общественото и медийното пространство. Втората е, че поставяйки проблемите на дневен ред пред обществото се налага и тяхното решаване. Неотдавнашният пример с намаляване броя на часовете по български език в нашите училища е може би най-показателния пример за това как държавата не трябва да се държи в условия на демокрация /въпреки крехка/ и как трябва да реагира обществото. Под натиск на общественото мнение в Цариград и Босилеград, представителите на официалните институции на българската държава поставиха въпроса пред сръбските си колеги за увеличаване броя на часовете по български език. Само че увеличаването броя на часовете не означава и образование на майчин език, за каквото пледират някои неправителствени организации в Цариград и Босилеград. Въпросът с образованието ще бъде най-добрият тест за /не/желанието на сръбските просветни институции да решат този въпрос в духа на европейските ценности или същият да бъде интернационализиран и Сърбия за това да бъде санкционирана с Резолюция в Съвета на Европа.

И понеже на конференцията основната тема беше как се прилага Рамковата конвенция в една малцинствена среда, нека да отбележим, че с чл. 5. на националните малцинства се "гарантира правото на опазване на: вяра, език, традиции и културно наследство". С чл.7. "страните по договора са длъжни на националните малцинства да гарантират свобода в изразяването на техните религиозни убеждения и възможност за създаване на техни религиозни институции, организации и сдружения". С чл.11. "на националните малцинства се гарантира правото да ползват своето име и презиме в съответствие със своя майчин език". В алинея 2. на същия член, "принадлежащите към националните малцинства имат право да изтъкват на публични места официални названия, както и друга информация от личен характер изписани на техния майчин език". С чл. 14. на принадлежащите към националните малцинства се гарантира правото да изучават своя майчин език." С чл. 15. "страните по договора трябва да създадат необходимите условия за по-ефикасно участие на принадлежащите към националните малцинства в културния, социалния и икономическия живот в обществения сектор и особено в онази негова част, която ги касае". И още нещо: Комитетът на министрите към Съвета на Европа ще следи и наблюдава как страните по договора зачитат и се придържат до Рамковата конвенция за защита правата на националните малцинства.

Оказа се, че страната по договора, Държавната общност Сърбия и Черна гора, не зачита клаузите по договора, за което може да бъде алармиран Съвета на Европа. В конкретния случай, нарушават се чл. 5,7, 11, 14 и 15 от Рамковата конвенция с което българското национално малцинство в Сърбия е с нарушени права и свободи в момента. Ако българското национално малцинство в Сърбия имаше изградено национално самочувствие и достатъчно познания за това какво му се полага по конституция а какво според международните закони, едва ли щеше да изпадне в такава духовна криза и икономическа нищета, в каквато е изпаднало в момента. Трудно щяха да го разиграват просветните власти в Белград, отнемайки му елементарното право на образование на майчин език и печатайки му документите за самоличност само на сръбски, не и на неговия майчин език. Едва ли и Сръбската православна църква щеше да изпадне в такъв комфорт в какъвто е сега, ако българите в Западните покрайнини си знаеха правата. Наистина изглежда парадоксално когато външни хора ни се чудят на акъла, че се примиряваме с 2 часа седмично майчин език, че нямаме български свещеници в църквите, че в общинската администрация ако искаме формуляр на български език, със сигурност няма да го получим и че женските фамилни имена съответстват на мъжките, което е в разрез с българската именна система.

Когато едно малцинство не е достатъчно образовано да защитава своите интереси, то с него лесно се манипулира. Въпрос е докога и по цената на какво. Това все повече започва да го осъзнава и

Белград, който колкото и да не му се иска, ще трябва да започне с решаването на изброените по-горе проблеми касаещи нашето национално малцинство. Ако сънародниците ни знаеха всичките тези неща, нямаше да позволят да им се отнеме българския език от училищата, да им вилнеят пред носа сръбски свещеници и да им преименуват църкви и манастири, нямаше да плащат на преводачи да им превеждат документи за раждане и съдимост и нямаше да се подмазват на мутрите да им купуват пренесените на черно стехове цигари. Но това е въпрос на доблест и самочувствие за което не трябва много акъл а чувство за идентичност което с подбрани думи ни го казаха и гостите. Другите ще го разберат когато го разбере и Белград. Само че тогава няма да има място за маневри а само за правила за които трябва самоуважение. Нещо, което на конференцията го разбраха участниците и което се налага да спазват всички които претендират да имат нещо с Европа.

Зденка Годорова

Кой и за колко продаде ДСБЮ?

Всичко започна още на Четвъртата национална конференция на ДСБЮ когато се създаде фракция която беше против реформите в партията. ДСБЮ неможа да стане основна и водеща политическа сила на малцинството и това се оказа фатално не само за него, но и за малцинството.

Кризата в ДСБЮ започна още в началото на 2003г. когато в нарушение на Устава и без обяснение, в типичен комунистически стил, една малка групичка начело с председателя на Главния съвет на ДСБЮ Йовица Костов и председателя на Общинската организация на ДСБЮ в Босилеград Миле Ненов превзе организацията и без обяснение изключи Иван Николов и Радко Стоянчов от ръководството и членството на партията. На тяхно място бяха назначени двама послушни членове Живко Велинов и Ботко Христов и от тогава общинската организация на ДСБЮ не работи.

Почти цяла 2003г. така прекроеното ДСБЮ не предприе почти никаква политическа активност. В края на годината без знание на членството, Йовица Костов и Миле Ненов се приподписаха под малцинствената коалиция на Расим Ляич “Заедно за толеранция” която, както е известно, катастрофално загуби парламентарните избори.

Изнервени от пасивното и анемично поведение на ръководството, група от 20 члена на общинската организация на ДСБЮ в Босилеград на 12. 12. 2003г. с петиция поиска от Миле Ненов в срок от 5 дни да свика разширено заседание на общинската организация. Той отказа, и на 30. 01. 2004г., 14 члена на ДСБЮ самоинициативно свикаха заседание на което след всеоткриваща дискусия решиха да формират работна група която да свика общинска конференция на 06. 02. 2004г. на която отново писмено да поканят Йовица Костов и Миле Ненов.

Работната група свика конференцията на 06. 02. 2004г. в хотел “Дукат” на която присъстваха 20 члена на ДСБЮ и шестима гости. Йовица Костов и Миле Ненов отново отказаха да дойдат без оправдателни причини. След тричасово обсъждане на проблемите конференцията констатира, че Миле Ненов е с изтекъл мандат и реши да избере нов общински съвет. С тайно гласуване бе избран седмочленен Общински съвет на ДСБЮ в Босилеград в състав: Александър Димитров – председател, Иван Николов – секретар, Жаклина Иванчова касиер, и членове: Димитър С. Димитров, Димитър А. Димитров, Драган Христов и Васил Василев. Конференцията бе протоколирана и с решенията писмено бяха запознати Миле Ненов и Йовица Костов, като им се наложи в седмодневен срок да предадат печатите, архива, мебелите и помещението на ДСБЮ.

Миле Ненов получи и прие материалите по пощата, а Йовица Костов отказа да приеме писмото с което неговите членове го осведомиха с решенията на конференцията.

На 05. 03. 2004г. във в-к “Братство” Йовица Костов от името на Главния съвет на ДСБЮ излезе със съобщение в което новоизбраното ръководство нарече “нелегално и нелегитимно” и каза че “легален и легитимен председател на ОС на ДСБЮ в Босилеград е г-н Миле Ненов, който е избран на този пост през септември 2001г. и чийто мандат изтича през септември 2004г.”

Във втората половина на съобщението Йовица Костов пояснява, че причините за изключването на Иван Николов и Радко Стоянчов от членството на ДСБЮ са идейни: “легалното и легитимно” ръководство на ДСБЮ се “...дистанцира от утопията за териториално-политическа автономия на българското малцинство, чийто автор е г-н Иван Николов. Предлагайки тази своя теза за нова

програма на ДСБЮ, той и на практика се обяви против зачитането на Конституцията на държавната общност Сърбия и Черна гора.”

С характерната комунистическа терминология от времето на раните деведесети, Йовица Костов заяви, че ДСБЮ “...не е партия на сепаратисти и националисти, не се застъпва за прекрояване на граници, не се застъпва за автономии, за ревизии, той е проевропейска гражданска партия, която се застъпва за мултиетническо гражданско общество...”

Обвинявайки собственото си членство в сепаратизъм и национализъм, и слагайки се в ролята на защитник на Конституцията на държавната общност Сърбия и Черна гора, лидерът на единствената национална партия на българското малцинство Йовица Костов се приюти при новосформирания Национален съвет на българите и Димитровградската група и обрече ДСБЮ на пасивност и примиренчество. През цялата 2004г. ДСБЮ не прояви никаква политическа активност. Това доведе до пълна пасивизация на цялата демократическа опозиция в Босилеград. Оказа се, че ДСБЮ и досега е бил главен двигател на опозиционния живот в Босилеград.

Отказвайки да предаде печатите, помещението и архива на ДСБЮ на новоизбраното ръководство, Йовица Костов и Миле Ненов вероятно целеха и предизвикване на инциденти в които те да изпаднат в ролята на жертви. Внимателно анализирайки ситуацията, новоизбраното ръководство зае изчакваща позиция.

Междувременно, (по сметката на Йовица Костов) през септември 2004г. изтече и мандата на Миле Ненов. Отдавна е изтекъл не само мандата на Йовица Костов но и на целия Главен съвет на ДСБЮ. Над ДСБЮ отново виси опасност от административно закриване.

По същото време политическия живот на малцинството се измести към създаването и дейността на Националния съвет на българите. Лидерите на ДСБЮ послушно влязоха в капана който сръбското правителство им заложи и подмамени от възможността да станат държавни чиновници започнаха папагалски да повтарят изказванията на Ляич и Тадич по малцинствения въпрос.

Положението на българското малцинство си остана същото като по времето на Милошевич. Въпреки че общото положение на малцинството и особено обучението на майчин език през есента 2004г. изведнъж се влоши, ДСБЮ и НСБ не излязоха с официално становище по горещите проблеми. Мълчанието им бе наградено от страна на сръбското правителство: НСБ получи бюджет от над три милиона динара, а лидерът Йовица Костов бе назначен за секретар на босилеградския отдел на НСБ и постъпи там на работа. Сръбското правителство щедро награди ония които се залагат за “мултиетническо гражданско общество”, и се обявиха против “сепаратистите” и “екстремистите” а ерозията на националната идентичност на малцинството продължи със същата динамика. Въпреки оптимистичните изявления на Марович и Първанов, на Кошунница и Саксбургротски и на Драшкович и Паси положението на българското малцинство не се промени нито с един милиметър.

Така постепенно квадратчетата на мозайката се сложиха.

От тук нататък остава да се види какво ще направи нелегитимното ръководство на ДСБЮ. Председателят на общинската организация на ДСБЮ в Босилеград Миле Ненов въпреки че и по признанието на Йовица Костов от септември месец 2004г. е с изтекъл мандат, все още няма никакво намерение да свиква заседание на организацията, нито пък да предава печатите и архива на ДСБЮ на вече избраното ръководство на общинската организация.

ДСБЮ е трагично разделен на две фракции: едната проправителствена, която благодетелствана от НСБ си мълчи и пуска асимилационния процес да довърши малцинството в новите демократични условия и другата, опозиционна, която се опитва да търси макар и теоретични възможности за анимиране на общественото мнение за опазване на малцинството и неговото развитие върху нова политическа платформа.

Ако сегашните водачи на ДСБЮ, материално поддържани от НСБ продължават до блокират дейността му и противно на Устава и желанието на членството на ДСБЮ, да държат под ключ печатите и архива на ДСБЮ, остава единствената възможност ДСБЮ да се саморазпусне, а членството да се опита да създаде нова политическа партия на българското малцинство с нова Програма и нов Устав.

Иван Николов

Кой и защо не е получил пари от Националния съвет?

От внимателният анализ на приетите за финансиране проекти от страна на Националния съвет на българите могат да се направят интересни изводи, отразяващи не само реалната картина на НСБ, становищата му по националния въпрос, шуробаджанашките връзки, но до значителна степен и характера на официалната политика на Сръбско-черногорската държава към българското малцинство.

От публикуваният в “Братство” списък на одобрените проекти от страна на комисиите по образование и култура към НСБ се вижда кои лица, организации и сдружения са “галените” деца на НСБ и кои са изпаднали в немилост. С други думи, кой според НСБ е “патриот” и кой “предател”. И не само това. Вижда се и политиката която провежда Националният съвет на българите към българското малцинство и кои са му приоритетите.

Прави впечатление, че комисиите по образование и култура дават приоритет на литературни вечери, художествени пленери за представяне на националната култура и етнография, събиране на народно творчество, промоции, помощи на бедни студенти, семинари, художествени работилници, дообразование на преподаватели... Сред “благопомазаните” е естествено Магичата на българите в Сърбия, (чийто председател Пене Димитров е същевременно и председател на комисията по образование към НСБ) с три одобрени проекта на стойност над 400 000 динара, КИЦ-а в Димитровград (чийто председател д-р Йосифов е същевременно и председател на НСБ) – 170 000 динара, помощи на 4 студенти – 117 000 динара, проект за художествен пленер на Милка Станоевич (член на НСБ) – 95 000 динара, КХД “Иваново 1868” – 91 000 динара, погасване на дълг и промоция на книгата на Александър Йовчев Младенов “Народни просветители от Босилеградско 1833-2003г.” – 77 500 динара, купуване на компютри за РТВ Цариброд и Радио Босилеград – 75 000 динара. Сред горепосочените има и други доказателства уличаващи НСБ в протекционизъм и партизанщина.

Разбира се, ония които си позволяват да критикуват НСБ и да изобличават недостатъците му, по типично комунистически резон, не получиха нито стотинка. Сред тях са “Бюлетина”, Иван Николов, Радко Стоянчов и вероятно още някои. Така им се пада! Щом не слушкат бачо Пенчо и д-р Ани, да пукнат!

Но не това е най-интересното.

Интересното е, защо НСБ в лицето на председателя на комисията по образование, (който хем подаде, хем не подаде оставка), не е насочил финансовите средства нпр. за превеждане на учебници от сръбски на български език предвид предстоящото увеличаване на часовете по български език в нашите училища? Времето напредва, а все още не се знае дали някой се е наел с превеждането на учебниците и дали следващата есен учебната година няма отново да започне на сръбски език поради липса на учебници? Вероятно в НСБ си мислят, че това е работа на Министерството на просветата и спорта на Сърбия, а оттам наесен вероятно ще прехвърлят топката на НСБ.

Обещанията, че от второто полугодие часовете по български език ще бъдат увеличени от 2 на 5 отново се изяловиха, пък и комисията по образование към НСБ си трае и все още не се знае дали някой се е захванал с превеждане на учебниците. При липса на прозрачност в работата на тази комисия това е трудно да се установи.

Могат да се поставят и други въпроси.

Защо освен фолклора и традициите, (често плагиати на Йордан Захариев!) не се даде предимство на проекти утвърждаващи правата на човека и правата на малцинствата в контекст на демократизацията на Сърбия и евентуалното й членство в ЕС? Или на проекти утвърждаващи трансграничното сътрудничество и научното изследване на положението на малцинството в новите условия настанали след разпадането на Югославия? Или на проекти утвърждаващи свободата на словото и алтернативните медии?

Вероятно има и други, по-полezni начини да се използват средствата вместо да се създава една бюрократична структура каквато е НСБ от който, както се показва през изтеклите две години, няма никаква полза предвид драстичното влошаване на положението на малцинството.

Персоналният състав на НСБ явно не разсъждава в тези категории. Неговата дейност не е насочена към промяна, а към запазване на статусквото: малко работилнички, фолклор, семинари, популизъм, компютри и на всичкото отгоре – кльопачка и пиячка до козирката, танци с някои префърцунени

стокилограмови госпожи и песни от типа на “Брала мома капини”. На следващата година положението на малцинството ще бъде още по-лошо и ще има още по-малко хора които да го защитават.

Всичко това се дължи, освен на калпавото устройство на НС който е без реална власт и е пряко контролиран от правителството и президента на Сърбия, и на некомпетентността му: малцинствените интелектуалци които в НС видяха заложените капани не пожелаха да влезнат в тях, а ония които се направиха че не ги виждат, влязоха с определени задачи. Или, както в Пирот каза Никола Шанта известен интелектуалец от русинското малцинство “...в националните съвети могат да влезнат машинисти и хлебопекари, но интелектуалците нямат шанс”. И още: “...с оглед на това как се разпределят средствата предназначени за развитието на малцинствената култура, народните носии ще стават все по-широки, а книгите все по-тънки”.

Чудно ли е тогава защо българите в Сърбия (и Черна гора) все повече стават сърби?

Иван Николов

Какви ще бъдат нашите национални символи?

Според “Вечерни новости” от 10 февруари 2005г. “всички национални малцинства имат право на “свои” знамена, но само с разрешение на Правителството на Сърбия и под условие че те не са идентични със знамената на държавите майки”. Според това излиза, че е незаконно изтъкването на албански знамена с двуглав орел, каквато иначе е практиката в Прешево, Буяновац, Медведжа и други градове. Във Войводина, в община Бечей, където на власт са заедно унгарците и радикалите, с протокол е договорено в общината да стоят унгарското и сръбското знаме, като сръбското стои от дясната, а унгарското от лявата страна.

Правителството на Сърбия създаде Съвет на Националните малцинства. Дали Националният съвет на българите е поднел предложение какви ще бъдат националните символи на българското малцинство? Тъй като този въпрос е изключително важен за реализиране на новата малцинствена политика на правителството, Националният съвет на българите е длъжен час по-скоро да поднесе предложение какви да бъдат нашите национални символи. Разбира се, не произволно. Длъжен е да се допита ако не до всички граждани, поне до българските организации.

Александър Димитров

НС не е “партньор” а оръдие на правителството

(“Братство”, 31. 12. 2004г. “НС е партньор на правителството”)

Г-н Йосифов, когато говорите за “лъжезащитници”, “квазизащитници” и “лъжепредставители” трябва да си признаете, че и вие сте един от тях, защото преди година и половина ви “избраха” за електор а след това и за председател на НС срещу 100 подписа – нещо което може всеки да го направи но не всеки иска да го направи. При това вие имате наглостта да наречете НС и “партньор на правителството” който бил “сформиран според законите на Сърбия”(?!). Най-малкото което трябва да знаете е, че НС е формиран според законите на Сърбия и Черна гора, а не на Сърбия, която все още не е международно призната държава, и вашето преждевременно изкарване на каруцата пред конете ясно показва накъде ни водите.

Вие казвате, че НС е “заживял” след като държавата е подsigурила необходимите средства. За вас средствата са очевидно много важен въпрос. Аз не съм се съмнявал, че държавата ще даде пари за НС на българите, като знам колко много пари сръбските правителства хвърлиха в Македония и Западните покрайнини през миналия век за македонизма и сръбизацията ни. Това го правят и сега.

Ако НС беше истинска национална институция на малцинството, той още в първите 100 дни от формирането си публично трябваше да каже и на държавата и на малцинството за какво се застъпва. Такова нещо и досега няма.

А ето няколко примера докъде стигнаха малцинствата в нашето обкръжение. В Тетово и Гостивар вече има и факултети на албански. В Санджак е признат бошнячкият език като майчин. В девет общини във Войводина не само се преподава на унгарски, но и дипломите се пишат на унгарски. В Руски Кръстур също се учи и пише на майчин русински език. Ромите се избориха за ТВ емисия на ромски. Косоварите още през 90-те години решиха въпроса с обучението на майчин език. Сръбските малцинства навсякъде имат повече права от нас. В Никшич например сръбските учители даже отказаха да преподават на черногорски. Власите също имат позиция по въпроса за малцинствените си права.

А вие г-н Йосифов, като председател на НС който е “партньор на правителството”, ни успокоявате че от второто полугодие часовете по български език ще бъдат увеличени от 2 на 5! Извинявайте, ама това е направо несериозно!

Без да ви давам съвети искам да ви питам:

Какво е становището на НС затова, че кметовете на Босилеград и Цариброд все още на общинските събрания говорят на сръбски език; затова че гражданските книги и всички други официални документи все още се пишат само на сръбски; затова че съдопроизводството се води на сръбски; затова че местните радиопрограми са 80% на сръбски; затова че в Босилеград се вее само сръбското знаме а не на държавната общност Сърбия и Черна гора; затова че в детските градинки в Босилеград (за Цариброд не знам), децата рецитират само на сръбски; затова че кмета на Босилеград в Новогодишното си обръщение по радио Босилеград повече от 1 час говори само на сръбски при 95% българско население; затова че в целите Западни покрайнини няма нито един национален паметник и т.н.?

Нее ли време някой високопоставен държавен служител на Сърбия и Черна гора да се извини на българското малцинство за убийствата на границата, опожаряванията, изнасилванията, концлагерите, прогонствата и за всичкото зло което ни нанесе? И тая година на ГПП “Рибарци” не пропуснаха коледни пакетчета за босилеградските деца. Та какво е становището на НС по всичките тия въпроси?

От друга страна, хора които настояват за правата си, и понякога ги постигат, както например моите синове когато настояваха церемониите по сключване на брака да се проведат на български език, или когато аз и Иван Николов настоявахме делото ни пред съда да се води на български език и т.н. Значи, въпросът не опира до липса на закони а до тяхното прилагане на практика. Какъв е смисълът на съществуването на НС тогава?

Защо НС мълчи по тия основни въпроси? Защо държавата го финансира въпреки че той мълчи по всичките тия въпроси, а може би и точно заради това че мълчи? Не е ли този НС само един шарен държавен декор за пред света и за пред България че ето, ние имаме всички права само че не искаме да ги ползваме? Докога ще въртите тая стара грамофонна плоча?

Вие сами си признахте, че сте “партньор на правителството”. Не, г-н Йосифов, вие не сте партньор, а оръдие на правителството с което то продължава да си провежда старата асимилационна политика срещу българското малцинство. Как тогава няма да сме “...сиромаси в смисъл националната идентичност?”

Вие не можете да проявите национална позиция в полза на малцинството, вие не можете да критикувате държавата за нарушаване на правата на малцинството защото, първо, тя ви финансира, второ, тя ви ръководи чрез председателството на премиера, и трето, тя не ви дава власт. А ако самата държава искаше да уважава нашите права, тя щеше просто да ги уважава и без да създава НС. Така че, бъдете спокоен, ние много добре разбираме “значението” на НС. Не знам дали вие го разбирате.

Внимателно анализирайки интервюто аз виждам, че вие сте само един послушен българин точно по мярката на великосръбските национални интереси, но не и по мярката на българското малцинство. И стига с това “лъжезащитници”! Историята ще ни съди кой е защитавал и кой е лъгал малцинството. Но коварният начин с който отстранихте Марко Шукарев от политическия живот на малцинството, окончателно ме убеди накъде вие и вашите подръжници водите българското малцинство в Западните покрайнини.

Димитър Димитров – Треперски
Босилеград

Житейската драма на българите в Западните покрайнини

Икономически предизвикателства – минало и бъдеще
(I част)

Въведение

Един от най-съществените въпроси, който вълнува българите от Западните покрайни през последните 3 – 4 години е неясния изход от социално-икономическата безизходица. Все по-болезнено нашите сънародници осъзнават сложни проблеми на житейското оцеляване и човешкото достойнство в условията на едно ново и непознато за тях обществено устройство. Става ясно, че то е далеч от идеалите и представите за справедлива и просперираща държава. Днешните реалности не подхранват никакви надежди за по-добро бъдеще и това отрицателно влияе върху духовния облик и култура, съзнание и поведение на нашите сънародници.

Немотията доведе до остро противопоставяне на иначе добродушните, честни и по своему благородни наши българи от Западните покрайнини по въпроса за причините, величината и решението на настоящата житейска драма, в която е изпаднала по-голямата част от населението. В търсенето на изход от тази драма едни представители изтъкват първостепенното значение на икономическото оцеляване, други на политическото, трети на националното възраждане. Тези три пътища представляват сбор от идеи, които сами по себе си заслужават внимателно проследяване за да се разбере, че така както човекът е единство на дух, тяло и душевност, така и народът е единство на икономика, политика и културна самобитност.

Тези дискусии родени в Западните покрайнини дават основание за широк кръг мнения и идеи, които е редно да намерят място в общественото съзнание не само за да се очертае по-ясно сегашната картина и величина на трудностите, но и да се търсят нови идеи за решения.

Анализи

В тежките изпитания на последните 15 години се оказа, че нашите сънародници са най-неподготвени и най-уязвими от естествените процеси на сътресения в обществения живот на Югославия и Сърбия. Те не са защитени нито с наличие на пазарно разработени природни ресурси, нито с развит икономически потенциал, нито с политически механизми на специални програми, нито с особено покровителство от страна на България, Сърбия и в международен план. Особено силно тази тенденция се отнася за Босилеградско – изключително труден за развитие район, който е оставен на произвола на съдбата както от Сръбското правителство, така и от Българската държава.

Най-ярко доказателство за особеното положение на тези две области дават статистическите данни на сравнение между тези общини и общините в централна и Стара Сърбия, където независимо от неблагоприятните условия, са налице показатели на икономическо стабилизиране и поддържане на висок стандарт на живота. Тези две общини са значително изостанали от общото състояние и стандарт на сръбското общество.

Макар и недостатъчно организирано, все по-ясно се чувства поставянето на целия спектър от проблеми, които произтичат от общата неблагоприятна ситуация в Западните покрайнини. Тук на първо място трябва да изтъкнем изявленията на редица интелектуалци и медии, на общинските власти и културно-просветни организации на българите за заплашителния размер на обезлюдяването и бягството на млади хора. Постоянно се обсъжда тежката ситуация с безработицата, защото тя е всепризнат проблем. Повече внимание бих обърнал върху личната драма на много семейства свързана с разширяването и на наркоманията сред младежта. Не по-малко подтискащо е нарастването на социалното неравенство и разслоение пораждащо антагонизъм, отчуждение и омраза между богатите и бедните, между държавните чиновници, малките предприемачи и безработните.

Особено болезнен е този преход за нашето население в Западните покрайнини поради принципно новата доктрина и държавна стратегия на Сърбия, която нашите сънародници все още

идентифицират с тяхното разбиране и идеали от времето на Титова Югославия. В съзнанието на по-голямата част от българите в Западните покрайнини Югославия и Сърбия са едно и също нещо, така както Съветския съюз и Русия. За жалост това е една голяма илюзия, която е и един от източниците на цялостната идейна и политическа безизходица на обществения живот и икономическа ситуация в Цариградско и Босилеградско.

Българите в Западните покрайнини имаха възможност да живеят икономически, а и социално политически по-благоприятно от своите сънародници в България в продължение на много десетилетия в рамките на Титова Югославия. И до днес, ако изследваме нагласите на българите в Западните покрайнини, ще видим, че те хранят най-добри спомени от времето на Титова Югославия, като идентифицират това време с материален и икономически напредък, задоволително спазване на малцинствените и човешки права гарантирани с образование на роден език, свобода на пътуванията и икономическата инициатива.

Югославската идея, която се разпространяваше като един от вариантите на интернационалната солидарност, проповядваше уважение и братство между славянските народи на Балканите и в политическо отношение това трябваше да се спазва в официалната политика и култура на тази държава. Това бяха реалности, които в комунистическа България бяха неосъществими блянове.

Поддържането на високия жизнен стандарт в Югославия бе едно уникално явление за комунистическа държава, поддържано чрез постоянно инвестиране от страна на Великите сили, които имаха интерес да превърнат тази страна в едно от средствата за унищожение на комунистическия модел установен от Москва в Източна Европа.

Така в продължение на няколко десетилетия Югославия се превърна в едно по-добро Отечество за българите в Западните покрайнини, които бяха не само напълно изоставени от родоотстъпническото комунистическо управление на България, но и чрез пропагандната си машина и силовите структури изградиха под влияние на Москва едно непростимо разбиране, че всеки югославянин е враг, че всеки югославянин е сърбин. Югославската граница се превърна в продължение на Берлинската стена и към българите оттатък границата се гледаше като на идеологически врагове.

Постепенно българските административно-полицейски власти и политическо-пропагандния апарат на комунистическата партия успя да изтрие от общественото съзнание разбирането и съвестта, че на запад от Кюстендил и Калотина живеят същите българи, каквито са и от източната страна на границата. Тази политика бе толкова успешна, че и до днес населението на България, именно в близката част на Западните покрайнини: Трън, Брезник, Годеч, Драгоман, Видин, Калотина, Сливница, Берковица, Ново село и други градове, смятат, че жителите оттатък границата са прави сърби.

Останали без никаква подкрепа, грижа или сътрудничество от своето Отечество, българите в Югославия естествено търсеха така необходимата за всеки човек духовна родствена опора вместо в своя български дух и корен - в югославянството, което беше малка утеха на съвестта им като отделен и пълноправен субект на така начертана многонационална държава Югославия. Подмяната на националното светоусещане беше един необходим елемент от гаранциите за успешната социална, духовна и културна интеграция на българите в Югославия, която бе условие за осигуряване на тяхното благоденствие. Неслучайно в анкетните проучвания за преброяване на населението и до днес в нашите краища процентът самоопределили се като югославяни е най-висок (друг е въпросът за достоверността на анкетните проучвания и обективността на метода на анкетиране).

Веднъж възприели самоличността на югославяни, българите от Западните покрайнини изяха своите национални черти на верноподаничество в една безрезервна лоялност към Югославия и държавната власт, което в онези условия даваше възможност за едно бързо замогване и благоденствие на нашите сънародници десетки пъти по-високо от жизнения стандарт в България. Всичко това нямаше да бъде значителен проблем, ако югославската кауза налагаше системно провеждане на политика на омраза към всичко българско. Тази политика насили българите като верни югославяни да станат родоотстъпници и еничари, като с дела и дума поддържат налаганата от режима омраза. Този еничарски комплекс сред нашите сънародници е особено разпространен сред тези, които по един или друг начин са служили на сръбската държава и са били принудени да реализират антибългарската политика. Така, както руснаците накараха германците от изток със собствените си ръце да построят стената срещу своите братя от запад.

Краят на Югославия е един сложен исторически процес, който започна с идването на Милошевич на власт и завърши с неговото отстраняване преди 5 години. Този процес създаде нови реалности. На

мястото на славянската солидарност се появи такава омраза и жестокости между братските народи, която изтича напред отново значението и силата на истинската национална идентичност. Сърбите си останаха сърби, хърватите - хървати, македонците - македонци, албанците - албанци, словенците – словенци, унгарците – унгарци, русините – русини, а нашите българи – югославяни. Сякаш ние българите сме най-верните и най-безкористни привърженици на югославизма и негови най-запалени носители. Отиде се и още по-далече, на последните избори в нашите общини правия сърбизъм на Шешель се превърна в политическо верую на преобладаващата част от населението.

Истината е съвсем друга. Попадайки в доминиращото пространство на сърбите, нашето малцинство не можа да схване коренния прелом в новата обществено политическа ситуация, в която Сърбия започна процес на изграждане на монолитно сръбско етническо пространство. Процесът на асимилиране и унищожаване на националните малцинства в територията, на която тя съществува се превърна във въпрос на нейното оцеляване и гаранция на духовен и национален интегритет. Именно явната и скритата война срещу малцинствата е опората, на която съвременното сръбско общество консолидира своята политическа власт и обществена култура като еднонационална държава.

Нуждата на Сърбия от икономическо стабилизиране и от национално единство определя доминиращото значение на централизацията както във властта така и в икономиката. Сърбия няма сили и средства, а така също и воля, каквито имаше в Титова Югославия за провеждане на кокетна политика с малцинствата. Проблемът за оцеляването на Сърбия се състои в невъзможността да прави компромиси, в която и да било област с националните интереси на сърбите. Но трябва да се знае, че националните интереси и политика на Сърбия са едни в Белград, Нови сад, Ниш, Крагуевац от една страна и други в Цариград и Босилеград.

Цариград и Босилеград нямат никакво икономическо значение за Сърбия, ако не приемем международния път Е 79, който е по-сложно икономическо пространство на територията на цяла Сърбия. Това означава, че целенасочени инвестиции от страна на държавата в близките 10 години са просто нереалистични.

Сръбският частен бизнес, който както и в България се контролира от силовите структури, има определено политическа природа, няма добре развит пазар и достъп до модерни технологии и в тази връзка трудно ще намери интереси за създаване на икономически мощности в толкова сложни и труднодостъпни в суровинно и инфраструктурно отношение райони каквито са Босилеградско и Цариградско.

Редно е да погледнем и тенденцията за концентрация на икономическите потенциали в мощни демографско-промишлени конгломерати, каквито са Ниш и Белград – намиращи се на твърде отдалечено разстояние от нашите етнически райони.

Единствените икономически перспективи за двата района на Цариград и Босилеград са свързани с предстоящото икономическо развитие на България в рамките на Европейския съюз. Това развитие се свързва с очаквания икономически напредък след 2010 г. свързан с широкомащабно навлизане на европейски капитали и пълноправното ни участие в европейския пазар на стоки и труд. Това ще доведе до значително нарастване на доходите, увеличаване на работните места, създаване на второстепенни и третостепенни икономически структури като сателити на европейската индустрия. Втория важен икономически източник за развитие свързан със Западните покрайнини е Европейската политика на икономическото стабилизиране на европейските граници. С оглед създаване на икономически буфери, по своята граница Евросъюза създава специални програми за икономическо насърчаване и интегриране в граничните области, които дадоха своя икономически ефект в Полша и Чехия още от началото на 90-те години. Тези проекти ще започнат своето приложение още с влизането на България в Европейския съюз. Така постепенно Кюстендил, Дупница, Перник, Благоевград, София, Сливница, Драгоман и Калотина ще се превърнат в едни оживени икономически зони, които пряко и косвено ще влияят икономическите процеси в Западните покрайнини.

Не на последно място трябва да се предвиди и профилирането на България в областта на туристическата индустрия, която ще създаде не само инфраструктурни перспективи за включване на Западните покрайнини, но и още по-мащабно сътрудничество със Сърбия в тази област, която има своите интереси на нашия туристически пазар: Черноморието, планинските и лечебни курорти, които по своето качество и достъпност в цената предлагат относително изгодни условия.

От направения анализ става ясно, че ускореното развитие на българската икономика в условията на Европейския съюз ще създаде реално по-добри условия за участие на Западните покрайнини със

своя ограничен демографски потенциал и сложна географска обстановка в общи икономически проекти.

Основният проблем ще бъде икономическата бариера на граничната линия. Икономическите закони на Европейския съюз няма да признаят статута на българите в Западните покрайнини като граждани на Евросъюза, ако те не са български граждани. От друга страна сръбската политика на реципрочност ще прилага различни протекционистки икономически мерки, които да предпазват навлизането на чужди капитали в Западните покрайнини. Ето защо поне едно десетилетие основна икономическа форма на съществуване ще бъде свързана с временната миграция на населението по подобие на явлението, което наблюдаваме във Войводина – унгарците от тази област да пътуват за работа в унгарските градове от другата страна на границата и въз основа на това да развият своето икономическо благосъстояние.

Тези икономически перспективи пред българското население от Западните покрайнини ще породят някои тенденции, които ще определят изхода от сегашната криза.

1. Процесите на миграция към вътрешността на България или Сърбия могат да запазят своите темпове в продължение на 5 - 7 години, като се усили миграцията към България поради увеличаващите се икономически възможности за реализация на младежта. С усъвършенстването на комуникациите и икономическите възможности в България, тази миграция ще бъде предимно професионално-трудова, като населението ще запази своето местожителство и няма да доведе до демографски срив. (В Европа работната ръка пътува до работните места на разстояния 100 км. всекидневно.)

2. Поради сложните политически противоречия между България и Сърбия и предстоящото влизане на България в Евросъюза, нито една от двете страни няма да предприеме мерки за ускорено икономическо развитие на Западните покрайнини. Както е известно, Сърбия блокира проекта за магистралата Ниш, защото възстановяването на икономическия трафик по международния път ще създаде икономически облаги за българското население и възможности за засилване на неговата икономическа самостоятелност. Всеки Български проект ще се гледа не като икономически, а като политически аспирации към Западните покрайнини. Българската страна се въздържа от тези проекти за да не провокира остра сръбска позиция, която би създавала проблеми на България с нейното евроинтегриране.

3. Необходима е коренна промяна в образователната подготовка в Западните покрайнини, която да е свързана към усвояване на новите модерни компютърни технологии, езиково обучение и нещо, което е много важно – създаване на професионално профилирани форми на обучение, които да гарантират по-гъвкави възможности за намиране на работа на младежта. Несъмнено, такива възможности в България ще се предоставят все по-широко на българите от Западните покрайнини с трайната политика за увеличаване на инвестициите в образованието още от учебната 2005 – 6 година. От голямо значение за студентите от Западните покрайнини е включването им в програмите за международен студентски обмен в университетите на Европа (Програмите Еразмус, Сократес и др.), което ще им гарантира много по-широки възможности за подготовка, опит и квалификация.

4. Основният икономически източник и на двете общини от Западните покрайнини е свързан с трудовата миграция и развитието на туризма. Развитието на туризма е една от големите перспективи за бъдещето на Западните покрайнини, които са изключителна природна и културна забележителност. Това налага активни мерки за запазване на оригиналния облик на региона и опазване на неговата уникална природа. Нека да вземем например Погановския манастир, Звонци и ждрелото на река Ерма, село Извор, Белут, Власина и др. В тази насока могат да бъдат привлечени значителни средства от Европейски и международни проекти за развитие. Един от проблемите в тази област е липсата на опит, икономическа активност и възможности у местното население, както и нова политика на местните административни власти.

5. Създаването на Европейска граница между България и Западните покрайнини ще окаже първоначално отрицателно психологическо и икономическо въздействие върху населението от Западните покрайнини с въвеждането на много по-взискателни мерки за влизане в България и по-специално с въвеждане на визов режим за сръбските граждани. Това налага бързото удряване на

идеята от страна на Българското правителство за създаване на Българско консулство в Цариград и Босилеград. Проблемът за Българското гражданство на нашите сънародници в Сърбия ще последва поведението на унгарското правителство в опита да интегрира своите сънародници извън Унгария с политически мерки и издаване на гражданство с облекчени процедури.

6. Либерализацията на сръбската икономика, макар и мъчително, ще създаде условия за създаване на икономическа активност на нашето население. Тя ще засегне областите, в които вече са създадени традиции и опит: добив на инертни материали, дървообработване, животновъдство, транспорт, търговия. Необходимо е да се създават технологически възможности за по-висока степен на преработка на суровините с оглед по-добрите условия за тяхната реализация.

Заклучение

Крахът на Югославия като идея, държавна организация и икономика засегна най-болезнено българското население в Западните покрайнини независимо от факта, че то е било по-лоялно на тази кауза и държава от всички други етнически общности, които успяха да завършат пълноценно своя национален интегритет по пътя на ожесточената борба за оцеляване. Нашето население не само не можа да схване, но и не пожела да вникне в логиката на обществените събития и процеси в бивша Югославия и това нанесе пагубни щети в неговото икономическо, обществено, културно и политическо развитие. Вместо интегриране на българското население и включването му като единна сила в процесите на либерална демократизация в Сърбия, в обществените нагласи на населението от Западните покрайнини властваше носталгията по югославянството и очакванията новата държавна машина да решава социално-икономическите проблеми, остро противопоставяне на отделни течения и групи обществени деятели, липса на единна идея за развитие. Бе пропиляно значително време за създаване на граждански и икономически активно общество, което да направи опит за свое участие и влияние в решаването на главните трудности на прехода – икономическите проблеми.

Съвременните политически тенденции, както и обективните икономически закони ще утвърждават тенденцията за “отваряне” на Западните покрайнини в икономическо отношение към България или по-скоро към Европа от 1 януари 2007г. Този процес ще бъде толкова по-успешен за нашите сънародници, колкото младежта е по-подготвена за ново активно икономическо поведение в едни сложни европейски измерения. Ето защо всички усилия за икономическото спасение на Западните покрайнини се съсредоточават в грижите за нашата младеж в Босилеградско и Цариградско, за нейното високо професионално образование и подготовка за активно икономическо поведение. Всички жертви, които трябва да се понесат в това отношение ще намерят своето оправдание след 10 – 15 години, когато днешното младо поколение на Западните покрайнини успее да подготви условията и обществената нагласа за интегрирането и на Цариградско и Босилеградско, заедно със Сърбия в Европа.

С падането на Черната граница между България и Сърбия в икономическо, политическо и духовно отношение, поставена с такава жестокост преди 85 години, ще се сложи край не само на страданията на една достойна част от нашия народ, но и ще се превъзмогне враждата и недоверието между два народа, които са призвани да живеят в добруване, уважение и взаимност. А до тогава, ще трябва постоянно да работим в името на тази кауза – премахването на Черната граница като символ на омразата.

Сръбска параноя от българско гражданство

Спиред сръбските вестници излиза, че сръбите искат да се българизират, а не че българите искат да се защитят от сръбизация.

Кризата която обхваща сръбското общество след разпадането на бивша Югославия, националното осъзнаване обхванало значителна част от българското малцинство, както и приближаването на България към Европейския съюз доведе до увеличаване на интереса сред българите в Сърбия и

Черна гора за придобиване на българско гражданство. Няколко хиляди българи от Босилеград, Цариброд и от българските колонии във вътрешността на Сърбия поискаха българско гражданство и повечето от тях го получиха.

Най-честите мотиви

са: опазване на българската национална идентичност, роднински и приятелски връзки с България, пътуване в Западна Европа, следване на българските университети и т.н. Сръбските специални служби, органите на МВР и митническите власти дълго измисляха какви ли не начини да предотвратят този процес. Хората които имаха българско гражданство по едно време бяха задължени да пребивават в Сърбия по процедурата за чужденци. След всяко завръщане в страната човек трябваше да отива в полицията и да попълва образци че е на гости в собствената си къща! След падането на режима на Милошевич му поотпуснаха краищата и потока се засили толкова много, че българското министерство на правосъдието се видя на чудо.

В края на миналата и началото на тази година, сръбските медии изведнъж пак разчовъркаха тази тема. Тенденциозно и злонамерено сръбските журналисти в стил на 1948г. писаха за придобиването на българско гражданство като за национално предателство и незаконно мошеничество в смисъл, че от български паспорти се интересуват само мошеници, контрабандисти и пр.

Най-напред в-к “Курир” излезе с информация че 26 000 българи от различни страни са поискали българско гражданство, но премълча, че сред тях има и българи от Сърбия и Черна гора. След това булевардния “Неделни телеграф” от 5 януари 2005г. излезе със статия на две страници под заглавие

“Сърбите масово стават българи!”

В класически сензационален стил, характерен за жълтия печат, вестникът пише: “Че докато държавата мълчи...”, “български паспорт може да се получи за два часа..”, “опитни посредници за 3000 евро доказват, че българският премиер Симеон Сакскобурготски ви е роднина”, “погледнете какви коли се карат в Димитровград... няма нищо под “мерцедес и ауди” които зад границата могат да се купят за 2500 евро”, “и най-яроствните сърби се отказват от своите корени заради евтина кола с български таблци” – пише “Неделни телеграф”. Намеква се и за “възможни неприятности” с държавата Сърбия.

След това се огласи и РТС в най-гледаната си емисия “Дневник 2” в която най-напред бяха показани българи (всъщност роми!) които отиват на печалба в Сърбия, за надница од по 5 или 10 евро, а след това стана дума и за “сърбите от български произход” които искат българско гражданство, като разбира се, дебело се подчертава ролята на КИЦ-а в Димитровград и Босилеград които издават “удостоверения за български произход”.

Сръбският официоз “Политика” от 19 – 21 януари излезе с поредица от три статии в които българското гражданство се отнася по-скоро към сферата на сенчестата икономика. Тенденциозно и злонамерено, на моменти цинично “Политика”, освен че дава погрешни информации за процедурата за придобиване на българско гражданство пише: “причините са от делово естество”; “собствениците на колите с български паспорти по-евтино купуват стоки за препродаване”; “някои “двуграждани” изгоряха – след като получиха (българско) гражданство бяха повикани запас. Когато разберат това, те се отказват от полученото гражданство и вече не пътуват в съседната страна.” (?!); “някои пиротчани които са имали фамилни имена на -ов поднасят молби да се прекръстят на –ич”, (вероятно става дума за обратното бел. моя); “студентите с българско гражданство по-леко завършват образованието си”; “първата вълна бе от престъпници, контрабандисти и авантюристи които по разни причини са изхвърлени от страната”; “чувствително се увеличава интереса за следване в България, главно на художествените академии и куклените театри които ги има само в София”. И според “Политика” главен виновник е КИЦ “Цариброд” който издава удостоверения за български произход.

Това много добре

разработено клише

по което пишат вестниците за всичко българско, ясно показва, че сръбската държава с нищо не си е променила отношението към българското малцинство.

Вместо да се занимават с нарушаването на човешките и малцинствените права които довеждат до увеличаване на интереса за придобиване на българско гражданство, сръбските медии водят кампании не срещу причините а срещу последствията. Те не поставят въпроса защо българите в Сърбия са принудени да искат българско гражданство за да си останат българи, защо в нито един документ не им пише че са българи, защо не знаят български език, защо са сред най-бедните в Сърбия и пр. Така както сръбските медии поставят въпроса, българското гражданство е пак някакъв въпрос на “патриотизъм” и “предателство” въпреки че и “Държавната общност СиЧГ неотдавна прие закон за гражданство който дава възможност на нашите граждани да имат двойно гражданство”. Сръбските вестници поставят въпроса за “сърби които искат българско гражданство а не за българи на които им се отрича българската национална принадлежност”.

Няма и помисъл, че интереса за българско гражданство е естествен резултат от демократизацията на Сърбия, че е нещо най-нормално стотиците хиляди национално потиснати и обезправени през изминалите десетилетия българи да искат да открият корените си, че именно ерозията на югославянската идея неминуемо води към възраждане на българщината. Вместо да си дадат равносметка за националните катастрофи които претърпя сръбското общество и да потърсят пътя си в новите европейски процеси, сръбските медии с приповдигнат тон отново започват своите националистически филипикни.

Препрочитайки страниците на сръбските вестници никак не е чудно, че няма абсолютно никакво движение по малцинствените въпроси в Сърбия и Черна гора.

За двойното гражданство, за графитите написани на крайпътните стени по пътя към Босилеград, пет сръбски вестника и почти толкова радио и ТВ емисии изписаха и изговориха сума ти глупости. Но за обучението на майчин български език в основните училища, за служебната употреба на български език в държавните органи на властта и правосъдието, за богослужението на български език, за сърбизиране на женските фамилни имена, за икономическата изостаналост на районите населени с българи, за свободно културно и други видове сътрудничество на крайграничните райони с България – за всичко това не се написа нито дума.

Иван Николов

Присъдата е провокация към българската държава

Процесът срещу мен е политически

Разчитам на намесата на г-н Соломон Паси, твърди Небойша Иванов

Небойша Иванов е роден през 1963г. в село Желюша, Димитровградско (Царибродско), Република Сърбия и Черна гора. Завършил е право. Един от лидерите на българското малцинство в Западните покрайнини и директор на българския културно-информационен център (Цариброд). В момента той е осъден на 3 месеца затвор от окръжния съд в Пирот “за разпалване на национална омраза”.

-Г-н Иванов, как се стигна до тази присъда?

На 16 юли 2002г. окръжният прокурор в Пирот повдигна обвинителен акт срещу мен, защото на 8 февруари с.г. съм нарекъл Зорица Павлович Милев “сърбоманка” и че съм се заканил, че ще я изселя от Димитровград. Въз основа на това на 4 март 2004г. окръжният съд в Пирот даде ход на делото и ме осъди на основание чл. 134, ал. 1 от НК на Сърбия и Черна гора за разпалване на национална омраза на 15 месеца затвор. Тази присъда бе обжалвана пред Върховния съд на Република Сърбия. Той ме призна за виновен, макар и по друг член, и намали присъдата на 3 месеца.

-Кога трябва да излежите присъдата?

Първоначално трябваше да вляза в затвора на град Лесковац на 5 януари. Но поради здравословни причини успях да отложя това за 16 януари, а след това още веднъж за 3 февруари. Има възможност още веднъж да се явя на медицинска комисия и евентуално да отложя влизането си в затвора.

-Какво означава това отлагане?

Това е още една форма на политически и психологически натиск. Затова аз съм подал иск за обжалване на присъдата и до Върховния съд на Сърбия и Черна гора. Но разглеждането на молбата ми може да се проточи една, че и две години. Сами разбирате какво означава човек да бъде с висяща присъда. Затова съм подал и молба за помилване до президента на Република Сърбия Борис Тадич. Той има това право съгласно конституцията на Сърбия.

-Защо смятате, че това бе един политически процес?

Тази присъда изпраща няколко послания. Първо, тя е едно своеобразно предупреждение към българите от Западните покрайнини да не “прекаляват” в защитата на своите права в общия процес на политическа, икономическа и културна демократизация на Сърбия. Освен това тя е и един тест за това как ще реагира на това българската държава. Защото от 2002г. аз съм и български гражданин. Както виждате, случаят не засяга само моята личност, но и България като цяло.

-Кой е авторът на този процес?

Преди всичко това са неразградените от времето на Милошевич служби на сръбската държавна сигурност. Съдете сами – в едно десетхилядно градче като Димитровград има 12 щатни офицери на тази служба. И началникът им е същият, който си беше и по времето на Милошевич.

-А защо все пак се стигна до конфликта с г-жа Милев?

Г-жа Милев е сръбкиня, от Ниш, женена за местен българин. Като шеф на културната комисия към общината тя прави всичко възможно, за да саботира всякакви културни контакти с България. Например, когато в Димитровград трябваше да гостува ансамбъл “Филип Кутев”, тя направи всичко възможно, за да провали концерта, който в крайна сметка се състоя в Пирот. И трябваше в Димитровград да наемем 5 автобуса, за да могат все пак част от хората да го посетят. Така че, ако е имало някакъв сблъсък между мен и г-жа Милев, то това е било все за такива неща – заради нейното систематично противопоставяне на свободните изяви на българщината в община Димитровград.

-Но нали правата на българското малцинство са конституционно гарантирани?

Ето за това е другият политически контекст на този процес и на тази присъда срещу мен. Как ще реагират българските власти, правителството, президентът на подобна провокация. Защото веднъж става въпрос за защита на българските граждани, каквито вече сме 200 души само в Цариброд, второ – в защита на етническите българи в Сърбия като цяло. Мисля, че молбата ми до г-н Тадич ще бъде уважена само ако има адекватна политическа реакция и от София. Разчитам на намесата на г-н Соломон Паси, до когото съм отправил официална молба за помощ на 16 декември 2004г. А що се отнася до правата на българите в Сърбия, достатъчно е да спомена само факта, че трябваше да подавам допълнителна жалба за конституционното си право да получа присъдата на български език.

-Върховния съд на Сърбия все пак намали значително първоначалната присъда...

И това е политическа игра, при това елементарна. По този начин ти казват: “Вярно е, че на практика не си виновен. Но все пак внимавай какво вършиш”.

-Защо смятате, че юридически процесът и присъдата са неиздържани?

Преди всичко по въпросния член от наказателния кодекс досега никой не е лежал в затвор в Сърбия. А това говори, че формулировката “разпалване на национална омраза” е нещо твърде разтегливо и неопределено. Второ, самият съд признава, че му е било трудно да намери непредубедени свидетели.

А и съдете сами – това, че съм нарекъл г-жа Милев сърбоманка, от правна гледна точка не е дори обида. Това е просто констатация. За такова нещо никъде не се ходи в затвор. Би следвало аз да я съда за клевета, защото ме нарече наркомафиот, което фигурира и в съдебните протоколи.

-Как реагира българската общност в Сърбия и Черна гора?

Веднага трябва да кажа, че Националният съвет на българите в Сърбия и Черна гора начело със своя председател г-н Ангел Йосифов застана твърдо зад мен. Съветът също изпрати писма до председателя на Народното събрание проф. Огнян Герджиков, до президента Георги Първанов с молба за съдействие за отмяна на присъдата ми.

(Константин Събчев, в-к “Стандарт”, 18. 01. 2005г.)

Защо правосъдието защитава “сърбоманията”?

Фаталната грешка на Небойша Иванов не е, че е напсувал г-жа Милев, а това, че създавайки Националният съвет на българите даваше кредитилитет на една държава която ни потиска всички нас и която най-накрая го осъди и него. Независимо от това, всички ние трябва да сме много по-солидарни, защото сме застрашени от една и съща опасност – призракът на великосръбския шовинизъм.

Осъждането на Небойша Иванов за внушаване на “национална омраза и нетърпимост” отприщи потока от журналистически статии в различни вестници и отвори десетки други въпроси касаещи не само неговата съдба. Преобладаващото мнение е, че както каза един димитровградчанин, “Небойша Иванов може да бъде осъден за всичко друго, но не и за внушаване на национална омраза”. Абсурдът е, че по този казус трябваше да бъде осъден един българин от “най-лояното малцинство в Сърбия”, и то в държавата в която националната омраза и нетърпимост са част от ежедневието и си личат на всяка крачка – от медиите и учебните програми до графитите на уличните стени.

Независимо от човешката дребнавост, симпатиите и антипатиите с които традиционно сме обременени и с онова низко злорадство с което някои от нас посрещат чуждото нещастие, осъждането на Небойша по този казус има своите национални измерения.

То е предупреждение към всички нас които се занимаваме с проблемите на малцинството. Прави впечатление, че всички по-изявени дейци на българското национално движение у нас от 1990 година постоянно имат по няколко висящи дела. Внимателните наблюдатели могат да забележат и това, че от началото на демократичните промени, прокуратурата не се намесва пряко в преследването на българските национални дейци. Сега делата се водят по частна линия чрез хора контролирани от службите – например за клевета, обида, нарушение, материални щети и пр.

В Босилеград например повечето изявени дейци за правата на българското малцинство имат по едно или няколко висящи дела които се влачат с години. Сред тях са Димитър А. Димитров - Треперски, Димитър С. Димитров, Александър Димитров, Иван Николов, Драголюб Иванчов, Иван Раденков, Йовица Костов, Новица Божилов, Драган Христов – все хора които публично защитават правата на малцинството. Случайно ли е това? От друга страна “благонадеждните”, и ония които взеха големи суми пари за спечелени дела срещу държавата, изведнъж се смълчаха и дори започнаха да им противодействат. Вероятно и в това може да се търси част от обяснението за блокирането на политическата дейност на ДСБЮ, но това е друга тема.

Що се отнася до осъждането на Небойша Иванов, за всеки непредубеден наблюдател е очевиден неговия политически оттенък. Първо, не е ясно как сръбският Зорица Павлович Милев може да

бъде засегната от това, че някой я е нарекъл “сърбоманка”. Думата е двусъставна: “сърбо” и “мания” и на български език би следвало да означава: “непреодолимо влечение, пристрастяване към сърбите”. Това е съвсем естествено за една сърбкиня. Не би било естествено за нас българите. Заканата че ще я “изсели в Ниш и Сърбия”, е по-скоро безсмислица, отколкото правен аргумент: Зорица е от Ниш и е в Сърбия. Иначе в явлението “сърбомания” се състои целият проблем на българското малцинство и ако сърбското правосъдие ще го защитава нещата по-скоро могат да се отнесат към официалната политика.

Освен това се набива в очите, че българските вестници боравят с факта, че Небойша Иванов е един от създателите на КИЦ “Цариброд” и зам. председател на ДСБЮ и иска защита от българската държава. Като че ли съзнателно се премълчава факта, че освен това Небойша Иванов заедно с Министерството за националните малцинства на Сърбия и Черна гора е създател и на Националния съвет на българите. Ако става дума за политически процес, защо не се намеси министър Расим Ляич и сърбското правителство? И Борис Тадич като демократичен президент също няма интерес в държавата му да се водят политически процеси. Защо тежестта на дейността за аболицията на Небойша Иванов не се прехвърли към сърбските държавни институции, към които принадлежи и Националния съвет на българите? В крайна сметка деянието е направено в Сърбия и сърбските държавни и правосъдни институции трябва да го решават.

Разбира се, България е длъжна да защитава българите в Западните покрайнини, още повече че се касае за човек с българско гражданство. Това е не само въпрос на дълг, но и на чест – международното право има своите правила.

Но не могат да се избегнат и другите въпроси.

Защо Националният съвет на българите иска защита за Небойша от Народното събрание и президента на Република България когато именно неговата задача е да защитава правата на българското малцинство пред сърбските държавни органи?

Ако този Национален съвет е безсилен да защити правата на един свой член и основател, тогава как може да се очаква да защити правата на българското малцинство?

Не признава ли Националният съвет пълното си безсилие в този смисъл?

Защо той носи отговорност и взема пари от сърбската държава за да защитава българите ако няма правомощия и механизми да направи това?

Ако Националният съвет на българите има ясна национална позиция, той не може да се ограничи само на писане на писма и то най-често на погрешен адрес, а да отправи категорични искания към сърбското правителство и президента, и дори ако се налага, да поднесе колективна оставка. След година и половина живуркане Националният съвет влезе в капана който, по нареждане на сърбското правителство, сам си постави. “Непреодолимото влечение, пристрастяване към сърбите” – сърбоманията, отдавна дава своите горчиви резултати и не само Зорица Павлович Милев може да бъде обвинена за това. Сърбоманията може да се отнесе и към хора от които това най-малко би следвало да се очаква.

Защо Националният съвет се ангажира само с присъдата на Небойша Иванов, а не и с присъдите на десетки други наши съграждани които също могат да се охарактеризират като политически?

Иван Николов

Наказание за назидание

Ако сърбският премиер Воислав Коштуница продължи да не сътрудничи на трибунала в Хага, САЩ ще го свалят от власт

“САЩ смятат, че Коштуница е пречка за демократичния процес в Сърбия, защото продължава националистичната политика на Слободан Милошевич. Според Вашингтон поведението на Коштуница все повече напомня за пропагандата на социалистическата партия на Милошевич и на радикалите на Шешел”. Това написа тази седмица във в. “Глас явности” политическият наблюдател

Томислав Кресович, а коментарът му бе едно от най-тежките обвинения, отправяни напоследък към сръбския премиер Воислав Коштуница. Поводът за тези обвинения бе решението на САЩ да замразят поредния транш от финансовата помощ на Сърбия на стойност 10 млн. долара заради отказа на сръбското правителство да сътрудничи на трибунала в Хага. Суспендирането на помоща бе последно предупреждение, че Сърбия рискува отново да изпадне в международна изолация с произтичащите от това тежки последици за страната. Освен това Вашингтон недвусмислено показва, че търпението му се изчерпва и че, ако кабинетът “Коштуница” продължи да се противопоставя на трибунала, ще бъде сменен.

Финансов шамар

В края на миналата седмица американският посланик в Белград Майкъл Полт заяви, че САЩ замразяват транша за тази фискална година и че изтеглят сътрудниците си, които оказват техническа помощ на ключови сръбски министерства. “Наказателните мерки ще засегнат американската подкрепа за данъчната реформа в Сърбия, преговорите за присъединяване към Световната търговска организация и ще се отразят на чуждестранните инвестиции”, заяви посланик Полт и уточни, че Вашингтон дори ще прекъсне преговорите за подновяване на директните полети на сръбския национален превозвач JAT до САЩ. В същото време в типичния за дипломатите маниер Полт заяви, че Вашингтон може да промени мнението си, ако Белград изпълни условията за сътрудничество с трибунала и започне да екстрадира военпрестъпници в Хага. Заплахата за финансови санкции надвисна над Сърбия и по линия на Международния валутен фонд. На пръв поглед заочналите тази седмица преговори с поредната мисия на фонда в Белград вървят нормално и по всичко изглежда, че тазгодишният транш от 70 млн. долара ще бъде отпуснат. Но тригодишното споразумение между МВФ и Белград изтича в средата на тази година и според източници от Вашингтон, цитирани от Ройтерс, има голяма вероятност САЩ да наложат вето върху по-нататъшното кредитиране на Сърбия от страна на фонда. Пакетът от финансова и икономическа помощ за Сърбия на стойност 100 млн. долара бе одобрен от Конгреса през 2002 г. като знак за насърчаване на демократичните реформи, а целта му бе да се подпомогне възстановяването на страната след свалянето на Слободан Милошевич. Двете главни условия на Вашингтон бяха продължаване на реформите и активното сътрудничество на сръбските власти с международния съд в Хага за военните престъпления в бивша Югославия. С идването си на власт в началото на миналата година правителството на Воислав Коштуница обаче показва всячески, че няма намерение да арестува и предава военпрестъпници в Хага. За да избегне обвиненията в открито нежелание за сътрудничество с международния съд, премиерът Коштуница измисли специфична формула, че правителството му няма да арестува заподозрените, а ще ги призовава да се предадат сами. Освен това той обеща, че заподозрените няма да бъдат екстрадирани в Хага, а ще бъдат съдени от сръбски съдилища. По-късно Коштуница смекчи позицията си и намекна, че не е против арестите на заподозрени, но поведението му започна да дразни САЩ и те замразиха тазгодишната помощ за Сърбия (траншът от 16 млн. долара за миналата година не бе отпуснат по същите причини). В резултат на всичко това Западът започна постепенно да променя мнението си за Коштуница, който загуби ореола си на умерен националист и реформатор.

Политически натиск

Натискът срещу Коштуница обаче бе засилен и по вътрешнополитическа линия. Вашингтон насочи усилията си към най-уязвимото място на сръбския премиер – коалиционното единство. Имайки предвид, че той оглавява крайно нестабилно правителство на малцинството, американската дипломация започна да подготвя създаването на “проамерикански политически блок”, в който влизат управляващите партии Г-17 Плюс на Миролjub Лабус, Сръбското движение за обновление на Вук Драшкович и опозиционната Демократическа партия на сръбския президент Борис Тадич. “Разполагам с достатъчно достоверна информация, че ако правителството продължи политиката на несътрудничество с Хага, най-късно до есента Вашингтон вече ще разполага с политически ресурс да завърши кампанията си за политическо дискредитиране на Коштуница и свалянето му от власт”, коментира още Томислав Кресович. Представа за мащабите на тази кампания дават и спекулациите, че упорството на сегашното правителство по отношение на военпрестъпниците може да има твърде негативни последици и по още две чувствителни за сърбите теми. Според една от версиите,

лансирани в сръбската преса, ако сегашната политика не бъде променена, това ще се отрази на предстоящите преговори за съдбата на Косово. Тоест, ако Белград изпадне в международна изолация, сръбската позиция за Косово едва ли ще бъде взета под внимание. Другият болезнен проблем е федерацията с Черна гора. Според източници от Подгорица, цитирани отново от в-к “Глас явности”, черногорското политическо ръководство гледа твърде сериозно на опасността от санкции на Сърбия. “В случай че заплахата от международна изолация се превърне в устойчива тенденция, твърде вероятно е черногорското правителство да поднови доскорашните си усилия за напускане на федерацията със Сърбия”, подчертава вестникът.

Социална драма

В същото време всички тези политически колизии се случват на фона на задълбочаващата се социална драма на сърбите, породена от съсипаната икономика и липсата на обзрими перспективи за нормален живот. Няколко независими социологически проучвания сочат, че основните страхове на сърбите са свързани с бедността и безработицата. Според изследването на агенция “Фактор плюс” 40.6% от населението посочва, че се страхува от бедността, а 31.5% – от безработицата. Данните на Центъра за алтернативни изследвания показват, че социалното недоволство нараства с прогресиращи темпове най-вече заради усещането, че управляващите не правят нищо, за да решат проблемите на обществото. “Нищо чудно, че хората са недоволни – правителството просто няма никаква стратегия или дори концепция за ефективна икономическа и социална политика”, смята социологът Милан Николич. Според експертите общественото недоволство от икономическите проблеми и липсата на перспективи е основният проблем на страната, който скоро може да доведе до политическа и социална нестабилност. Практически това е още един щрих към тезата на Вашингтон, че ако не извърши радикални промени в политиката си, правителството на Воислав Кошунница няма бъдеще.

(Петър Иванов, в-к “Капитал”, 22-28 януари 2005г.)

Паралели на разпадането

Пред очите ни се разпадат две изкуствени държави. Едната е бившия Съветски Съюз, а другата е бивша Югославия. Вглеждайки се в хода на това разпадане на очи се набиват много сходни неща.

Първо, и в двете страни господстващите народности: руснаци и сърби, държаха в подчинение множество други народи и малцинства. И ако в СССР това беше унаследено от дореволюционната Руска империя, която с огън и меч беше разширявала постепенно границите си към далечния Изток, то Югославия беше създадена с благословията на Великите европейски сили след войните на континента заради потайни и тънки политически интереси.

Започналият разпад на тези държави отново и отново показва, че в историята на човешките общества нито една могъща империя, колкото и голяма да е ставала тя по площ и население не е могла да просъществува дълго използвайки единствено насилието над покорените народи.

Просъществуването на Съветския Съюз и Югославия в продължение на десетилетия се дължеше на различно сложили се исторически и географски обстоятелства. В някогашна Русия, а впоследствие Съветски Съюз, покорените народи са били удържани с желязна ръка от руските императори, а впоследствие от стоманената ръка на Сталин и неговите следовници. Важно е да се отчете и значението на **СИБИР** с неговите неизчерпаеми природни богатства. Злато, платина, диаманти, дървесина, въглища, нефт, газ, черни и цветни метали и още и още; цялата Менделеева таблица! Неограничените количества на тези залежи от полезни изкопаеми и евтината и послушна работна ръка осигуряваха десетилетия наред устойчивост на гигантската държава разпростряла се на 1/6 от територията на земното кълбо.

Управляващата върхушка не се напругаше да усъвършенствува техниката, оръдията на труда, технологиите, защото добиването на ценните суровини ставаше доволно лесно и с наличната допотопна техника при неизчерпаемата работна ръка. Докато целия останал свят живееше в условията на конкуренция борейки се за суровини и пазари, в Съветския Съюз се изсипваше рога на

Сибирското изобилие, но бедния руски народ така и не успяваше да вкуси от него. Единствено в полето на оръжията за масово унищожение комунистите в СССР налягаха мишици да не изостават от “гнилия капитализъм.” Тук нещата опираха до оцеляване, защото хората зад “желязната завеса” хич не приличаха на търпеливи до оскотяване руски мужик и сигурността се гарантираше само от притежанието на страховитото въоръжение.

Как оцеляваше някогашна Югославия от времето на Първата световна война до наши дни? Зад идеята за обединение на всички южни славяни под върховенството на сърбите се провиждаше съвсем ясно намерението им да претопят сродните народности, като словенци, хървати, българи от Македония и от техния човешки материал да забъркат смес със сръбски каймак отгоре в една Велика Сърбия. Освен тези народности под сръбски гнет попаднаха още ред национални малцинства като; българи, унгарци, румънци и албанци. Сръбските управници за разлика от руските не притежаваха нито ресурсите на Сибир, нито историческия опит на руските монарси в усмиряването на подчинените народности. Ето защо те заложиха на ловката дипломация и подкрепата на външни сили. Част от Великите Сили в лицето на Англия, Франция и Русия бяха спечелени за сръбската кауза. Съвпадението на политически им интереси гарантираше на сърбите ненаказуемост при всяко поредно разширение за сметка на съседните им народи. Наистина се иска фокусническо умение да се нареждаш всеки път на страната на победителите въпреки пердаха, който си ял от българи или австрийци при поредната война. Това сърбите го умееха много добре.

След Втората Световна война в Югославия се утвърди феномена **ТИТО!** Една харизматична личност, която доказа, че личните качества като: държавно-политически мислене, интелект, воля, лично обаяние и вродено чувство за мисия са по-важни от партии, насилие и терор (макар, че и той не рядко прибегваше до тях) за съхраняването на такава разнородна държава като тогавашна Югославия. Лавирайки умело между “гънките” на “желязната завеса,” Тито се възползуваше от противоречията между Изтока и Запада за да измъква от двете посоки облаги за Югославия. Проблемите на икономиката реши с един гениален ход, като просто отвори границите и стотици хиляди граждани на Югославия напуснаха страната започвайки работа навън. Франция, Германия, Англия и по-далечни страни осигуриха препитание на стотици хиляди гастарбайтери и така беше отворен клапана на напрежението. Нямаше безработица, нямаше свръхпроизводство, нямаше ниски заплати и недоволни хора. В банките на страната се стичаха заработените навън марки, лири и долари. Достигналите до пенсия се радваха също на високи доходи. По селата не беше проведена налудничавата колективизация и това не ги обезлюдя. Към така заработените пари се добавяха и заемите, които Тито получаваше от Запад и Изток и благодарение на които поддържаше един много добър стандарт на живот. Всички бяха доволни и докато той беше жив противоречията между отделните народности във федерацията бяха притъпени но не и решени. Като че ли смъртта на Тито беше един предвестник за настъпващите промени и в Европа.

И ето, че в края на века съществуващото положение в света и Европа невъзвратно се промени. Причините за това са многобройни но мястото не ни позволява да ги разглеждаме подробно сега. Важното е, че светът стана друг, но някои не пожелаха да разберат това и да го приемат такъв, какъвто е със своята неизбежност.

Как реагираха на това двете въпросни империи; “**ГОЛЯМАТА**” и “**МАЛКАТА?**”

След подписаните Малтийски споразумения между Горбачов и Буш-старши, Русия привидно се изтегли от бившите съветски републики. Създадох се множество държави-рождби обединени в едно посткомунистическо междудържавно формирание наречено **ОНД-общество на независимите държави**, които бяха толкова независими от Русия, колкото малкото сукалче е независимо от майка си. Така без да използват груба военна сила за задържане на бившите републики в орбитата си, предишната комунистическа номенклатура в Кремъл ги обвърза тясно със средствата на икономиката, суровините, пазарите с търговията и идеологията (последната не се развяваше много). Запази се едно постсъветско пространство на руско влияние. Не може да се отрече, че това беше умен ход спестил на бившия Съветски Съюз една ужасяваща по размери и кръвопролитие гражданска война.

Само две грешки направи Кремъл и те не останаха без последствие. Първата се казва Чечня! Безумие е да държиш насила в Руската федерация цял един народ, който се стреми към свобода. Руските войници в тази страна са повече от местното население! Нито сринатите градове, бомбардираните планини, минираните полета, избитите момчета и мъже и прокудените стотици хиляди семейства могат да задържат Чечня в Руската федерация. Страна в която цели класове ученици след взимане на дипломи за завършено основно образование отиват в планините за да се

бият за свободата на отечеството си рано или късно ще извоюва независимостта си. Фаталната грешка на Путин беше, че се опита с чисто военни средства и използване на груба сила да реши един политически въпрос касаещ формата на обособяване и държавно организиране на цял един народ.

Втората му сериозна грешка беше опита да се намеси безцеремонно във вътрешните работи на Украйна, давайки подкрепата си на едно руско протеже в условията на грубо фалшифицирани избори за президент. Тука вече бяха нарушени договореностите подписани някога в Малта между Буш-старши и Горбачов. Това е една друга тема за която писахме преди време на страниците на "Бюлетина". В Малта имаше договореност да не се пречи на отделните социалистически страни да определят пътя си на обществено-икономическо развитие. Компромисът, който обаче направи Запада беше, че остави бившите комунисти да бъдат начело в страните си извършвайки те прехода, и трансформирайки политическата си власт в икономическа и впоследствие отново в политическа. В Украйна Путин се опита да наруши този принцип и беше ударен през пръстите. Питаме се кога ли демократичния свят ще се застъпи най-накрая и за **чеченския народ** борещ се за свободата си? Ето така полека-лека продължава разпадането на бившия Съветски Съюз и най-вероятно примерът на Украйна ще бъде последван и от други бивши съветски републики. Трудно ще бъде удържана дезинтеграцията и на рубежа **Руската федерация**, в която виждаме една голяма шарения от народности (особено в Кавказ), където също предстоят интересни политически промени все в духа на демократизиране и самоопределение.

В бивша Югославия Милошевич беше определено един недалновиден водач. Вместо да даде пълна свобода до степен на отделяне (възможно дори по тогавашната Конституция) на отделните републики и да съхрани икономическите отношения съдържащи в себе си: търговия, общ пазар, смесени производства, свързаност на пътищата, съвместно излизане на външни пазари, традициите на съвместното съществуване, Милошевич избра грешния път. Така беше пропусната възможността да се съхрани под друга форма федерацията Югославия. Той се опита със средствата на войната и насилието да задържи в разпадащата се държава словенци, хървати и косовари. Отново един политически проблем беше безуспешно решаван с военни средства. Резултатите ги видяхме: десетки хиляди убити, осакатени, разселени хора, унищожени села и градове и най-страшното наслоена омраза в душите за поколения напред. Явно уроците на историята не са достигнали до нечии глави и те отново повториха фаталните грешки от не така далечното минало. Нима на времето Хитлер не се опита да прекрои границите на Европа със своите елитни армии. Той търсеше реванш, жизнено пространство за германците и промяна в колониално-икономическото статукво на Версайлската система. Не успя, защото такива едни сложни политически, обществени и икономически проблеми не могат да се решат със средствата на грубата военна сила. Следвоенна Европа взе поука от двете кръвопролитни касапници наречени световни войни и започна да се обединява в Европейски Съюз в който не се воюва, а се води разговор и се търси баланс на интереси между всички европейски страни-**малки и големи**.

Бъдещето ще продължи да поставя на изпитание хората живеещи в Русия и Сърбия. Техните лидери, независимо кои ще бъдат те през следващите години трябва да бъдат достатъчно умни и отговорни за да вземат правилните решения при продължаващите процеси на дезинтеграция. Истината трябва да се приеме такава каквато е. Черна Гора поема по свой самостоятелен път. Косово ще бъде 100% населено с албанци, които няма да допуснат никога повече да бъдат част от Сърбия. Малцинствата в лицето на унгарците от Войводина и българите от Западните Покрайнини ще търсят висока степен на автономия и тясна обвързаност със своите ОТЕЧЕСТВА. Вардарска Македония в този си вид е практически нежизнеспособна и естественото развитие на нещата е постепенно обвързване под някаква форма с България. Вече няма място за използване на военна сила за предотвратяване на този ход на нещата. Европа няма да го допусне. **Някогашните Велики Сили трябва да поправят някогашните си "велики" грешки.**

Валентин Янев

За българите и ловците на българофили

В македонската политическа схема всичко може да се случи. Могат да се направят всякакви смени, най-различни коалиции и неясни съюзничества с крайно съмнителен характер. Могат да ни направят и паралелна църква, могат и партизаните да станат четници. И Скопие може да стане албанско. Но отношението към невралгичното българско историческо присъствие завинаги ще си остане същото: експлозивно

Ако негативния исторически отбясък, омразата и публичната парада на гнява, можеха да се разберат по времето на комунизма, от окопаните позиции на нашите левичари сърбомани в редовете на комунистическата партия, тогава и там, това трудно може да се обясни днес в независимата македонска държава, особено от табора на десничарите. С особен исторически акцент към ония които си присвоиха акронима ВМРО. С цел да им бъде защитник и пътепоказател из мътните македонски политически пътища.

Това като политически процес е добро решение. Опреснява се историята, без никаква особена нужда да се разбере значението, силата и посланието на ония златни букви в нашата история. Все до оня миг кога това отворено ще се злоупотреби. Тогава решението никак не е добро, защото този ореол става параван за прокарване и осъществяване на политически пазарлъци, злоупотреби и инатлъци. А от големината на ВМРО остава само онази праматарската, тоест прагматичната стойност. Употребната.

В такава партия с декларирана дясна и консервативна насоченост се случва акронимът ВМРО да има само графологическо значение и да настъпва вляво, хептен социалистически и диаметрално противоположно от известните стойности и закони на историческата ВМРО. Така в едно такова състояние на размиване просто трябва да се направи разграничаване. Необходимо разчленяване за различаване на нещата.

Например: на какво приличаше референдумската кампания (за съжаление безуспешна), когато най-големите политически партии с предзнака на ВМРО, партията ДПМНЕ, застана рамо до рамо с най-твърдата сръбска линия, с Драгиша Милетич, и с онази по-опасната за Македония, югословенската перфидна и волуменозна на Васил Топурковски, Любиша Иванов и Павле Траянов? Личеше на голяма историческа фарса в която идеалите на ВМРО паднаха от височината в дневнополитическата прагматика на гладните за власт и отмъщение по всяка цена. Може би и на нещо по-лошо – на вулгарен театър който предварително бе изсцениран.

Нека да се спрем на заглавието на текста. За българите и ловците на българофили в Македония. Това винаги беше историческо-политически шлаг за горе посочените политически групации. Те винаги патриотично се отвращаваха от България и нейното споменаване в какъвто и да е контекст в Македония. За тази влиятелна група, която се нарича “здружена опозиция” – българи в Македония няма. Има само българофили. А това е съвсем друга приказка и е част от техния акционен план за домайтаписване с историята. Нещо като македонски “Монти Пайтон”, но със много по-опасен и по-ироничен хумор. Ако в исторически контекст и намерат покритие за това, никак не могат да се намерат оправдания и за най-новите реални идиотщини обобщени от тях, сега когато Република България е членка на НАТО и много скоро ще стане и членка на Европейския съюз.

В контекста на тази реалност се поставя въпроса: къде ни води злоупотребата на историческия корпус на съществуването на ВМРО, неговото практикуване и сегашната релация на историческата комуникация между Република Македония и Република България като независими държави? По правило, винаги към центрите задължени за антибългарско разположение в Република Македония. Те не спят, те са нашрек и личното удоволствие и успеха го базират на “разстрела” на колкото се може повече българофили или отменати вемеровци на наша територия.

Така един говорител със здрав разум и ограничен подход към реалността, към историята да не говорим, щеше да обяви война на Република България само заради това, че българският посланик, според него, се изказал против референдума. И така здравия вемеровски говорителски ум изтресе вемеровска закана, фатфа, че ние, (типична диктаторска злоупотреба с местоименията), вероятно

мисли на те, все още имали неразчистени исторически работи с тях. Бре, вемереровщина за пример, бре лекоумна стратегия – пар екселанс?

Вторият пример за ловджия на българофили, по-точно ловджийка, е една позабравена и закоравяла правителствена съветничка, която от нямане на друга, естествено, вемеровска работа, върви из журналистическите кръгове и предупреждава журналистите да не пишат за “Дело”, защото внимавайте – в “Дело” имало българи! Бре, бре, хептен вемеровщина, двойно, че и тройно лекомислена съветничка и половина!

В този клеветнически контекст, като “Дело”, ние трябва да обясним на тази съветничка и на нейните съмишленици, че всичко това което тя пише за “Дело” през изтеклите единайсет години, деведесет на сто излезе истина и точно. А видяхме как “съвещателните” услуги действат на такива ловджии и какво те направиха от първото вемеровско и македонско правителство. Би било по-добре “ловджиите” да се позабавляват малко със себе си, със своето вредно присъствие някъде, сега и там! Третият елемент който трябва да обясни посланието от заглавието на този текст за историческото злоупотребуване на ВМРО-то и невероятното конвертитство и лепенето на етикети. Учудва трансфера на идеологията когато уважавани авторитети доказани с историческия си подход изведнъж се струпаха със сръбско-югославското лоби и всичкото минало, до голяма част свое, го провъзгласиха за корумпирано и престъпно. Учудва тяхната съпротива към политически убеждения различни от техните. Не става дума само за личните качества на този покаянически лет. Става дума за открито съучастничество срещу една част от македонската история. А това е наказуемо според историята. И затова няма нужда да се вика и пита “Дело” с кого е, и против кого е? Или по разни кулоари и публични учреждения да се подвиква че е на погрешната страна. “Дело” винаги е било на истинската страна, тъй като е подкрепяло и винаги ще подкрепя организацията известна като ВМРО, а не ВМРО като част на изнасилен сръбско-югославски съюз в Република Македония.

П.С. За всички по-нататъшни обяснения около идеологията и редакторската политика на “Дело” молиме загрижените ловджии да се обърнат направо към редакцията.

С дължима почит,
Братислав Ташковски,
Главен и отговорен редактор на “Дело”,
“Дело” 26 ноември 2004г.

Ако в горния текст вместо ВМРО сложим ДСБЮ всичко написано в него може да се отнесе и за Босилеградската и Царибродската политическа сцена.

И. Н.

Новата френска енциклопедия уплаши македонските управници

В Скопие не можеш да си купиш български вестник

Културното ни присъствие край Вардар е още незабележимо, казва публицистът Живко Серафимов

Живко Серафимов, известен и с творческия си псевдоним Хаджия, е роден през 1927г. в македонския град Тетово. Произхожда от видно българско семейство, дало много дейци на националноосвободителните борби на българите в Македония. На 21 години е арестуван от югославските комунистически власти и осъден на 4 години затвор по обвинението, че е работил като член на нелегалната ВМРО за “откъсване на Македония от Югославия”. След затвора завършва икономика, защитава докторат, работи като журналист и публицист. Автор е на книгите “Нищите духом” и “Срещи във времето”. Живее в Скопие.

- Г-н Серафимов, задоволява ли ви равнището на културните връзки между Македония и България?

И с просто око се вижда, че те са под нулата. И тук не става дума само за контакти между големите културни институции – театри, музеи, галерии, опери, филхармонии, а и за най-прости неща. В Македония например не можеш да си купиш български вестник, но затова пък всички сръбски вестници още в седем часа сутринта можеш да си купиш по будките в Скопие, както по същото време в Белград. Това не е случайно, а елемент от една дългосрочна стратегия за продължаване на

отчуждението между двете части

на един и същ народ, разделен още на Берлинския конгрес през 1878г. и след това от мирните договори в Букурещ през 1913г., Ньой през 1919г. и Париж през 1947г. В днешно време усилията за продължаване на разделението и отчуждението е поверено на сърбокомунистите, верни последователи на Стоян Новакович (сръбски учен и политик, създател на доктрината на македонизма – б.а.)

Но тук и България е виновна. От сърбокомунистите, управляващи днес Македония, не може да се очаква стремеж за развитие на културните връзки, тъй като това ще доведе до ерозия на македонистките концепции. След като това стана ясно, редно бе България да направи така, че в Скопие да има български културен център, български вестници, български телевизии и т.н.

-Занимавате се с публицистика, в която доминира сатирата, дори карикатури рисувате. Кое ви мотивира да изберете точно тази форма на борба срещу македонизма?

Мотивира ме угрозата от агресивната асимилация на българите в Македония. Българофобията в Македония е проникнала дълбоко в народния организъм и се поддържа от монополизираните от сърбокомунистите медии. В тази непочтена работа са впрегнати журналисти, “историци”, писатели, поети и разбира се, политиците от всички рангове – от партийните лидери на всички партии до активистите им в най-малките села.

С тези хора не може да се спори нормално – аргументацията на българската страна за тях няма никакво значение, дори когато идва от международни авторитети или реномирани чуждестранни институти. Когато в новото издание на френската енциклопедия преди месец писаха, че македонският език е диалект на българския език, или в Руската академия казват, че “македонските възрожденци са всъщност български”, те казват в скопските медии: “Българското правителство им е платило с по вагон злато”.

В София, изглежда, върху злато спят

и със злато се завиват.

С тези хора не може да се отнасяме сериозно, най-добре е да се игнорират и осмеят. Затова избрах сатирата. Тук човек не е необходимо и много да се труди, тъй като македонистките концепции сами по себе си са хуморески. Помислете си – император Василий Македонец Българоубиец (това е пълното име на императора – б.р.) трябва да се казва съгласно македонистките концепции Василий Македонец Македоноубиец, т.е. самоубиец.

-Как приемате постоянните отстъпки на македонските политици пред албанските лидери?

Албанските партийни водачи и албанската интелигенция са умни хора. Техният народ е сплотен около една национална идея. Те знаят точно каква е тяхната цел и средствата и начина да я постигнат. Наивно е да се смята, че те ще застанат зад доктрината на македонската държавност, предвиждаща унитарна държава на един изкуствено измислен народ в белградските политически лаборатории. Те не могат да подкрепят и дори презират тази изкуствена македонска нация, отказала се от българските си исторически корени, живееща в мъгла и митове за миналото си от рода на това, че македонците са библейски народ, потомци на Александър Македонски. Народ, който ползва сръбска азбука, а знамето им бе наречено как да изглежда от Гърция. Албанците знаят, че векове наред са живели до българи. И

гледат с погнуса на българофобията

сатанизацията на всичко българско и пълната културна зависимост от Сърбия. “Македонците” поради всичко това загубиха авторитет пред албанците и е съвсем логично, че те не са съгласни да бъдат малцинство, а да превърнат Македония в обща държава на два народа.

-Това ли сте искали да изразите в карикатурата си “Двете съставки на македонската нация която бехте любезен да предоставите на в. “Стандарт”?

Да. Защото албанците и сърбоманите са тези, които никога няма да се съгласят със съществуването на днешна Македония.

-Получиха ли някакво удовлетворение хората като нас, лежали в комунистическите лагери и затвори заради борбата си за демокрация или дори само за това, че са се самоидентифицирали като българи?

Когато ВМРО бе на власт, третираха ни като музейни експонати, канеха ни по събрания и митинги, за да подчертаят, че са наследници на историческото ВМРО. Но освен четирите букви на абревиатурата, нищо “вемеревско” нямаше в тяхната дейност. Даже годините в затвора не ни признаха за пенсионен стаж.

-Има ли надежда за възраждане на българщината в Македония?

Римляните са казали, че когато тялото е здраво и духът е здрав. От българското тяло са откъснати Северна Добруджа, Източна и Беломорска Тракия, Тимошко, Поморавието, Егейска и Вардарска Македония. Но

българският дух там все още го има

Както и в по-далечните земи, където пък са се преселили в миналото много българи – Банат, Украйна, Молдова... На две неща разчитам: на възраждането на българщината в Македония и на приемането на страната в Европейския съюз. Младите поколения, които ще живеят в него, няма да изпитват страха, че ще са репресирани от властите, ако казват, че са българи.

Виржиния Стоянова, в-к “Стандарт”, 17 януари 2005г.

Мусул – село, което умира

Повод да напиша този текст ми даде мътната Драговищица, в която се изливат отровните води от мината за олово и цинк в село Мусул, която навремето се казваше “Трепча”, после “Благодат” и сега “Трог” и радиоактивните неексплодирани бомби и не по-малко радиоактивните дупки от експлодирани бомби по планината Бесна Кобила – от времето на НАТО бомбардировките.

Читателите на “Бюлетина” знаят за моята жизнена одисея с училищните власти във Вранска баня. Сега съм като сърбите на Косово, те нямат ток – аз нямам заплата почти 8 месеца, работното ми място е провалено с взлом и ограбена стока за 90 000 динара която се води на мое име. Чакам Върховния съд на Сърбия да се произнесе за всичко това.

Връщам се в родното си село и виждам руини – плевните и къщите паднали, няма хора, в моята махала живеят още баща ми, съседката баба Драга а сега и аз. Тръгвам по баирите да оглеждам. Моят чукундядо Дионисий е бил глава на огромна семейна задруга – 45 души, братя, синове, дъщери, снахи, деца... По това време той е отглеждал 300 овце, 200 кози, 100 говеда, 20 коня, 50 свине и 100 кошшки. Ами аз? Ако река да се занимавам със стоковъдство...?

Реката е отровна, а из околните баири се търкалят радиоактивни бомби.

Мината за олово и цинк е определи стотина години. Експлоатирани са я италианците и са препирали рудата в местността “Църна река” в подножието на Бесна Кобила. Много наши хора тогава са работили в тази мина. Сега и тия които искат да работят там спират пред вратата на директора на мината. Ония които са работили по двайсетина години ги уволняват и хората се чудят къде да се денат (Борис, Митко, Зоран).

Отпадните води от ямите пълни с отрова през “Църна река” през Горна Любата се изливат в Лисинското езеро а после през Драговищица поемат към Егея. Другата част се изкачва във Власинското езеро.

Защо община Босилеград не се поинтересува да се махнат тия радиоактивни бомби или поне да се защитят от достъпа на хора и добитък? И без това толкова много хора, някак си изненадно и преждевременно умират. Сигурно има някаква причина.

Регионалният път се чисти само до “Банковица”, но не и до “Кантона” – по-близко до селото. Частният рейс стига само до Горна Любата но не и до Мусул. Хората от местата Плоча, Припор, Боровски дол, Клечовци, Вуневци, Мечка, Барйе, Орници и Кекеринци трудно стигат до Босилеград. От преди десетина години хората при зимни условия не могат да пътуват през Бесна Кобила за Враня, но не могат и към Босилеград. Не съм чул кмета на Босилеград и посланикът в Скубщината Владимир Захариев да е казал нещо по този въпрос. По същото време основното богатство на този край – горите, се изсичат незаконно и масово и никой нищо не предприема по този въпрос.

От лятото на 1999 година когато НАТО алианса бомбардираше ретранслатора на Бесна Кобила са останали две неексплодирани бомби с размер 1,80 x 40 см. и никой не се постара да ги махне от нивите. Напролет около тях свободно се разхождат хора и добитък, дъждът и снягът свободно се сливат край тях. Кой да ги защити от радиацията? Има много хора които приемат заплата затова и не предприемат нищо по този въпрос.

Защо никой не се постарее да освободи тия изпаднали в мизерия хора от сметките за електрически ток. Те харчат толкова малко – само за осветление а сметките са им баснословни.

Обръщам се с молба към общинските власти в Босилеград: 1. да уредят отношенията си с мината за олово и цинк в село Мусул; 2. Да пречистват отпадъчните води от мината; 3. Да оградят големите дупки по планината; 4. Да откарат неексплодиралите бомби при кмета в Босилеград; 5. Да освободят изпадналите в мизерия селяни от огромните сметки за електрически ток който нито са похарчили нито ще го похарчат някога; 6. да се постараят да открият продуктивни фирми в Босилеград; 7. Да запазят и подобрят транспортните връзки в общината.

Слободан Александров

Реагиране

Адвокатът Велин Стоичков трябва да каже цялата истина!

(“Присъда има, пари – няма”, в-к “Братство”, 21. 01. 2005г.)

Във връзка с посочената статия, въз основа на Закона за печата, като законен представител на фирмата “Юго-Тина” моля да поместите следното:

Адвокатът Велин Стоичков съзнателно премълчава факта, че именно той самият подведе селяните да заведат дело срещу фирмата “Юго-Тина” като ги убеди, “че само чрез него те могат да си получат парите”. Съмнявам се обаче, че това го е направил от състрадание и милост към тях, а по-скоро от това, че вече беше запознат с решение № 399/03 от което се вижда, че партниращата фирма ДОО “Ристич” от Враня, дължи на КД “Юго-Тина” от Райчиловци над половин милиона динара. Това го накара да се полакоми, че след като присъдата стане изпълнителна, той ще вземе тлъсти адвокатски хонорари! Пък и вероятно имаше нещо лично против лицето Драголюб Иванчов, което искаше на всяка цена да компрометира и да го представи като мошеник и измамник пред хората. С тази цел той даже беше написал една дописка до Министерството на финансите в която ме обвиняваше, че незаконно съм присвоил над 50 000 евра! Въз основа на прокурорска заповед, беше правена и полицейска проверка, че уж не съм бил платил данък на продадения добитък! След направените проверки се установи, че всичко това е било само една лъжа.

Иначе, след като “ДОО Ристич” от Враня, не се издължи на “Юго-Тина”, аз като нейн законен представител, заведох дело срещу нея и същевременно поех риска пред животновъдите. Знаейки

трудното положение на нашите селяни, с течение на времето направих всичко възможно да се издължа на повечето от тях, като в повечето случаи си давах мои лични пари, надявайки се да ги компенсирам когато КД “Юго-Тина” спечели делото срещу ДОО “Ристич” от Враня. Трима от тях, по съвета на адвоката Велин Стоичков, не искаха да вземат парите си от мен и ми ги върнаха обратно, с пояснение, че не ги искат от мен, а от КД “Юго-Тина”!

Междувременно, КД “Юго-Тина” спечели делото срещу ДОО “Ристич”, и издължаването на КД “Юго-Тина” на шестимата преостанали животновъди може да започне когато бъде изпълнена присъдата срещу ДОО “Ристич”. ДОО “Ристич” обаче е изпаднал в несъстоятелност.

Все пак, има надежда хората да си получат парите.

Търговския съд в Лесковац с решение от 18. 01. 2005г. налага преценка на стойността на преостаналото имущество на ДОО “Ристич” от вещи лица което да се продаде на търг и на “Юго-Тина” да се заплатят дълговете, а “Юго-Тина” да плати на преостаналите длъжници. Въпрос на време е, кога ще стане това.

В стремежа си да изкара печалба и да ми нанесе лична вреда, адвокат Велин Стоичков нанесе вреда на животновъдите които почти две години си чакат парите. И още нещо, въпреки че мен някой ме беше клеветил че не съм платил данъците си, искам публично да попитам:

Защо адвокат Велин Стоичков в предложението за изпълнение на присъдите слага текущата си лична сметка на която “Юго-Тина” да плати дължимата сума на неговите клиенти? Защо не сложи жиро-сметката на адвокатската си фирма?

Директор с неограничена отговорност
Драголюб Иванчов

Сръбският терор в Босилеградско след окупацията до 1934 година

На 7-8 ноември 1920г. Босилеградско е окупирано от сръбски войски. Още в първите дни окупационните власти налагат жесток денационализаторски режим. Закриват се българските държавни учреждения, училища и църкви. Учители, свещеници и по-будни българи са тормозени, гонени и убивани. Забранява се изучаването и общуването на български език, даже споменаването на името българин. Едновременно с това се прилагат и икономически репресии.

Насилническите сръбски действия принуждават част от населението да търси физическо и духовно спасение в сводните предели на България и в други страни по света. Но повечето от хората остават по родните си места, там искат да живеят и да бъдат погребани във и до гробовете на техните предци.

Сведенията за обстановката и жестоката драма на босилеградските българи намираме в публикации, документи, материали във вестници, спомени на съвременници и други наши и чужди източници.

Върховният комитет на бежанците от Западните покрайнини изпраща писма, телеграми, резолюции, апели до Обществото на народите (ОН) в Женева и специализираната му секция на малцинствата. В тях се отправя зов за незабавна намеса в защита на българското население и неговото спасяване. Посочват се редица примери за насилия, единични и групови убийства без съд и присъда. Ето една телеграма, която потвърждава казаното: “Невиждан терор се шири в района на Босилеград. Сръбските власти убиват без съд, хвърлят в затвора без разпит и обвинение...”

Особено старателен в насилията и издевателствата е сръбският капитан Тома Станкович на служба в Босилеград, който заплашва, че ще прегради границата с телата на убити българи. Не остава по-назад в заканите и действията си спрямо беззащитни хора околийският началник в Босилеград Баевич, полицейският следовател Чучкович, наредникът Димитрийе Стойич и полицаят Душан.

Всички български оплаквания са отхвърлени от сръбските власти. Те отричат достоверността на изнесените факти, а действията на техните служители третират като законни и оправдани. Ето едно твърдение на ръководителя на Постоянното представителство на Кралството на сърби, хървати и словенци при ОН, писано в Женева на 2 октомври 1927г. и подписано от М. Гаврилович, което дори отрича наличието на българско малцинство: “В Кралството на сърби, хървати и словенци не

съществува никакво българско малцинство, различаващо се по раса или език от мнозинството на населението...”

От своя страна в писмо с дата 14 септември 1927г. подписано от Ерик Колбан – норвежки дипломат, директор на Секцията на малцинствата при ОН се потвърждава неадекватното отношение към малцинствените права на българите с думите: “Поради неясния си произход, неподходящи изрази, груб тон и липса на ясни искания, петицията е неприемлива и остава без последствия”. А в отговор на генералния секретар на ОН – Йозеф Авенолу френски дипломат до Емануил Попдимитров от 5 август 1927г. е записано кратко и бездушно: “Документът от Вас се счита за неприемлив, поради което не може да бъде подложен на процедура по закрила на малцинствата”. Отговори с подобно съдържание могат да се посочат още.

Въпреки дипломатическата еквилибристика, колкото и да се иска на високопоставените лица, фактите не могат да се скрият и отрекат. По-нататък посочвам по години имената на арестуваните, битите, убитите и подложени на всякакви насилия наши сънародници от Босилеградско, за които разполагам с макар и непълна информация.

1923г. са убити: Здравко Хаджията от с. Дукат през лятото; Стоичко Лазаров от с. Райчиловци през септември и Благой Григоров от Босилеградско (не е посочено селището) през март.

На 24 февруари са освободени от затвора, смазаните от бой Васил Янакиев и Стойне Кудото от с. Горна Любата. Около това време са арестувани и инквизирани Васил и Дончо Стоянови, Борис Денчев, Илия Джонев и Никола Андонов от с. Белут.

1924г. на 18 октомври е убит Александър Гигов от с. Бистър.

1925г. Санде Цветанов от с. Горно Тлъмино – убит на 18 ноември.

1926г. насилствено лишени от живот са: Стойне Цветков от с. Долна Любата през януари; Кирил Десподов, Ангел Якимов и Велин Стефанов от с. Бистър през пролетта; Павел Гигов от с. Белут през пролетта; Асен Ефтимов от с. Църнощица на 2 май; Христо Харизанов и Раденко Стаменов от с. Долна Лисина на 5 май и още около 20 души от района (не са посочени времето, имената и родните им места).

1927г. са унищожени: Найдено Н. Бързин и Стойне Раденков от с. Божица – 11 юли и 1 септември; Найдено Харизанов от с. Мусул на 13 септември; Тоше Харизанов от с. Милевци на 4 декември и Стоян Момчилов от с. Дукат през декември.

1928г. насилствено са лишени от живот: Раденко Стоянов от с. Божица през февруари; Георги Божилов от с. Тлъмино (не е посочено Горно или Долно) на 14 април; Никола Харизанов от с. Бранковци на 14 април; Иван Стаменов от с. Долно Тлъмино на 18 май; Манол Илиев от с. Груинци на 8 март; Ефтим Стоичков от с. Ресен на 25 август и Стоичко Славов от с. Църнощица през септември.

С варварска жестокост е умъртвен Маноил Илиев от с. Груинци. Злодеянието става, когато той се връща от родното село на съпругата си – Извор. Настигат го трима стражари, бият го с прикладите на пушките, отрязват дясната му ръка, кастрират го и го довършват.

Същата 1928г. 84 души от Босилеградско са задържани три месеца в затвор, само за декларирането им, че са българи.

1929г. на 23 юни Спас Миленов и Стойно Тодоров от с. Долно Тлъмино са пребити от сръбски жандари като и двете ръце на първия са счупени. По същото време е изнасилена в къщата си снахата на Серафим Гъркуновски от с. Горно Тлъмино. На 16 юни е изнасилена 53 годишната Кана Станкова от с. Рикачево. Около тази дата са съсипани от бой Сотир Атанасов от с. Църнощица и бившият кмет на с. Бистър Владимир Караманов.

Във връзка с атентата на 6 юни по железопътната линия между Вранска баня и Прибой са арестувани и българи от Босилеградско. Най-много са изтезавани бившият учител от с. Брестница Евстати Божилов и съседнинът му Анастас Янакиев. За същия атентат по обвинение в съучастие са осъдени Велин Китанов на 5 години и Мирчо Георгиев на 2 години и двамата са от с. Дукат. В затвора престояват Спасена Станоева и Васил Ангелков от същото село и бившият кмет на с. Извор Александър Григоров. Обвинение е повдигнато и срещу Арсо Дойчинов – бивш кмет на с. Милевци. В началото на юли е арестувано цялото семейство на Стоймен Янков от с. Назърица като в къщи е оставено само двумесечното му внуче.

През лятото на същата година в с. Долна Любата е създаден арестантски лагер. На невиджани инквизиции са подложени над 4000 българи от Западните покрайнини. Началникът на лагера под звуците на лагерната музика убива набеязаните жертви. Имената и броя на убитите и починали вследствие на инквизициите босилеградчани досега не са установени.

1930г. на 28 февруари е убит Светослав Стоименов от с. Брестница.

На третия ден на Коледа в Босилеградско е извършено ново злодеяние. Действието започва в с. Милевци. На устроеното празненство се извива българско хоро, което въбесява присъстващите сръбски пандури. Грубо и невъздържано те налитат на играещите български девойки. Опитът на Васил Завидов от селото и босилеградчанинът Драган Зарев да вразумят пияните сърби не успява. Те подгонват двамата българи към границата, които я минават и влизат в с. Киселица. Тогава сръбски граничари нарушават граничната бразда и убиват Драган Зарев.

1931г. на 2 май в Кюстендил от родното си село Паралово идва 14 годишният Асен Христов Янков. Момчето е сирак и многократно е бито от сърбите, заради отказа да говори сръбски. При побоите едното му ухо е изтръгнато.

Пак около това време в Кюстендил избягват три деца от с. Долна Любата: Цв. Александрова на 16 години. Пред нашите гранични власти те казват, че не могат повече да понасят сръбското иго и категорично заявяват: “Главите ще си отрежем, но под рабство наново няма да отидем!” Не е ли трагично да се изрекат такива думи от деца, готови да се самопожертват, но не и да се върнат в пъкyla, наречен Сърбо-хърватско-словенско кралство.

На 1 септември, за да не падне жив в сръбски ръце се саморазкъсва с бомба Асен Спасов Северинкин (Северински) от с. Белут. На същата дата е убит кметът на с. Гложие Никола Миладинов. След жесток побой на 10 ноември умира Васил Илиев от с. Брестница.

Без посочена дата, но същата година са убити синът на Янко Велинов от с. Гложие, Любен Христов Янков от с. Паралово и Асен Миланов Тасев от с. Райчиловци. Тримата са войници в сръбската армия. Бащата на последния не преживява убийството на сина си и преждевременно умира. Убити са също Стаменко Благоев Раденков от с. Божица и войникът Велин от с. Назърица.

1932 г. на 26 януари в Белградския затвор е обесен Захари Янакиев от с. Долна Лисина. А на 16 юни е убит Николай Василиев Динев от с. Ресен.

В началото на април са арестувани неколцина българи от селата Бранковци и Зли дол. Подкарани за Босилеград по пътя са ликвидирани двама (не са посочени имената им) от с. Бранковци. А след Архангеловден е унищожен кметът на с. Доганица (в източника не се посочва името му).

През ноември по заповед на сръбски полковник е изсечена буковата гора на с. Църнощица, под претекст да не се укриват в нея комити. В една от нощите, когато се устройва сечта, сърбите хвърлят няколко бомби за сплашване на местните жители. Наранени са една жена и две деца. На сутринта е нанесен жесток побой на всички мъже от селото.

1933г. през март е убит Герасим Живков от с. Горно Тлъмино. Също тогава са арестувани, инквизирани и откарани в гр. Враня: Димитър Ненов, Христо Спасов, Зарко Груев, Ал. Зарков, Яким Груев и дъщеря му и Васил Величков. Всички са от с. Бранковци. Същата участ сполетява Младен Станков, Христо Стойков и Илчо Спасов от с. Назърица. Изброените лица са осъдени от 5 до 15 години затвор и подкарани да излежат присъдите си в гр. Скопие, като по пътя е убит Христо Спасов.

В началото на април е жестоко пребит Асен Пейчов от Босилеград, понеже не позволява на сръбски стражари да се гаврят със съпругата му. Пак тогава Д. Величков от Босилеград е измъкнат от дома и край гробището на с. Извор е зверски унищожен.

Все по това време на инквизиции са подложени редица българи. Атанас Манолов от с. Бистър е бит жестоко и прави опит да се самоубие, за да приключи със страданията. Ангел Николов – кмет на с. Бистър е инквизиран лично от околийския началник Баевич, който пуска котка в панталоните му, а следователят Чучкович стяга главата на жертвата с менгеме. По жесток начин е инквизирана Йонка Симеонова от с. бистър по обвинение в укривателство на комити. На Страти Якимов от същото село и по същото подозрение са горени пръстите на ръцете и краката и е приложен номера с котката. Гюра Тошева и баща ѝ Тоше Белио от с. Бранковци са инквизирани до смърт, а наредника Димитрийе Стойич се гаври с честта на нещастната българка.

На арестуваните 20 селяни от с. Бранковци през пролетта на годината е нанесен жесток побой и трайно е увредено здравето им. Същата съдба постига и 6 души от с. Назърица.

На 1 юни с. Ресен е блокирано от сръбски войскове части и жандармерия. Всички къщи са подложени на обиск и грабеж. Мнозина местни хора са убити, а Тома Георгиев Керавски и Александър Стойчков са отвлечени и погубени извън селото.

На 15 май в свободните предели на Отечеството бягат: Ката Костадинова Кърджиева, Станка Зарева Давиткова – 20 годишна, и Стоянка Лазарова Атева – 17 годишна от с. Църнощица. Пред

българските власти те споделят, че не могат да издържат повече в родното си място, защото мъжете насила ги карат да гонят комити а в това време сръбските пандури безчинстват с жените.

До този момент са ми известни тези прояви на сръбските отговорни и неотговорни фактори в окупирано Босилеградско. Абсолютно сигурен съм, че жертвите са многократно повече. За издирването, обаче на всички имена, безчинства и други престъпления са нужни още издирвателски усилия. Но и посочените очертават точно облика на сръбския окупатор.

Тодор Димитров

Граждани искат отговорност от общинската управа

На 07. 01. 2005г. група граждани от село Райчиловци, Босилеградско, са провели заседание с цел организиране на протест срещу постъпките на Общинското управление – Службата за детска защита.

Според протокола от заседанието и информацията която бе излъчена по радио Босилеград, гражданите недоволстват от работата на шефката на Службата за детска защита в общинското управление в Босилеград Малинка Кирилова, обвинявайки я в нарушаване на правата на детето и политическа дискриминация на техните родители. Те смятат, че не се прилагат законите на Сърбия за детските надбавки и че Малинка Кирилова сама определя кой има право на детска надбавка и кой не. Поискано е Службата за детска защита да обяви условията под които се осъществява правото на детска надбавка.

Гражданите са решили да създадат инициативна група за организиране на публичен протест с който да се поиска отговорност от Службата за детска защита, да се осведоми Министерството на труда, заетостта и социалната политика, да се осведоми Хелзинския комитет за защита на правата на българите, да се заведе дело за превишаване на отговорността на Малинка Кирилова и да се организира подписка сред гражданите за нейното сменяване. Същевременно е избран инициативен комитет в състав Драголюб Иванчов, Велибор Божилов и Благица Иванова.

Драголюб Иванчов

Димитър Пешев и спасяването на българските евреи

“С каквато мярка мерите, с такава ще ви се отмери”

Доскоро малко хора знаеха името на Димитър Пешев и дейността на кюстендилската делегация около спасяването на българските евреи. Постепенно станаха известни много факти, а и отпадна политическата конюнктюра, която отдаваше заслугите на други. Този известен кюстендилец заслужава да бъде споменат, защото като водач на делегация от кюстендилски общественици и на народни представители спря нацистката машина и беше спасена от лагерите на смъртта еврейската общност на България.

Димитър Йосифов Пешев е роден на 13 юни 1894г., в град Кюстендил. Той е син на Йосиф и Кица Пешевци, родители на още шест сина и една дъщеря. След края на Първата световна война завършва право в Софийския университет и започва работа като съдия в провинцията и столицата, а след 1932г. и като адвокат в София. Партийните борби остават встрани от неговата дейност. Той помни съвета на баща си: “Внимавай Димитре! В нашата страна, който влезе в политиката, ще бъде принуден рано или късно да направи най-лошия компромис. По-добре е да следваш своята професионална кариера. В България влизаш в дадена партия, изпълнен с най-добри намерения, с най-благородни идеали, след което, без дори да се усетиш, започваш непрекъснато да се променяш, заразен от амбицията и жаждата за власт. Това е нашата най-лоша национална болест”. Далече от политическите партии Д. Пешев се отдава на професионални занимания, създаващи му името на добър и предпочитан адвокат. От друга стана, съсредоточава вниманието си към спорта и става

западен турист и член на Българския туристически съюз, като известно време е подпредседател на съюза.

Животът на Д. Пешев се променя след преврата от 19 май 1934г. Ликвидирането на партиите и установяването на безпартиен режим, оглавен от цар Борис III, отговарят на схващанията му за развитие на българското общество и провежданите реформи. Това сходство го подтиква да приеме предложението на Министър-председателя Георги Кюсеиванов да заеме поста на Министър на правосъдието в неговия първи кабинет (1935-1936г.). Сблъсък с министъра на войната ген. Хр. Луков правят Д. Пешев нежелан в управлението. Въпреки неприятния факт Пешев продължава да се занимава с политика, като участва в изборите за XXIV ОНС, избран е за народен представител, а при конституиране на Народното събрание и за негов подпредседател. След разтуряне на това Народно събрание Д. Пешев участва в изборите за XXV ОНС, отново е избран за депутат и за подпредседател. Последователно подкрепя кооперативното движение, отстоява интересите на Кюстендилския край в противоречията му с дупнишкото гражданство за повече административни придобивки и изостря отношенията си с тамошните народни представители. Подкрепя присъединяването на Добруджа, Македония, Тракия и Западните покрайнини към България, като неколккратно посещава Босилеградско и прави обиколка из Македония. Застава против обявяване на война на Англия и САЩ. Участието на България в Тристранния пакт за него е необходимо зло за осъществяване на националното обединение. Това участие обаче привнася и част от нацистката тоталитарна култура в българското общество и законодателство. Основен пример за подобна заемка е антиеврейската политика, узаконена от Закона за защита на нацията. С този закон се поставя началото на дискриминацията на българските граждани от еврейски произход – ограничени са гражданските им права, въведен е разорителен данък върху тяхното имущество, задължително е носенето на жълти звезди, устройват се задължителни трудови бригади.

Законът за защита на нацията е замислен през лятото на 1940г. Внесен е на есенната сесия на Народното събрание, разгледан е и е приет на 24 декември 1940г. През януари 1941г. е подписан от царя и публикуван в “Държавен вестник”. В този период различни професионални и обществени организации се обявяват за или против него. Сред най-дейните противници на закона са Съюзът на българските адвокати, Съюзът на българските писатели, Лекарският съюз, депутатите от опозицията, начело с Никола Мушанов и Петко Стайнов. С най-голяма тежест е решението на Светия синод на Българската православна църква – “Всеки човек и всеки народ трябва да пазят своето право и да се предпазват от опасности, но в тоя оправдан стремеж не бива да се допускат неправди и насилия против другите.”. Не липсват организирани привърженици на закона – Съюзите на запасните офицери, на запасните подофицери, на военноинвалидите, Националният студентски съюз, движението “Отец Паисий”. Най-значим фактор остава управляващото мнозинство, готово не само да приеме, но и да приложи този закон. За целта е създаден специален държавен орган – Комисарство по еврейските въпроси, начело с обучения в Германия комисар Александър Белев. Въпреки положените усилия, и за германския посланик в София, Бекерле, е ясно, че “Израснал отчасти с гърци, турци и цигани, обикновеният българин не разбира смисъла на борбата против еврейството, още повече, че и расовият въпрос по природа не му е понятен”.

На 21 януари 1943г. в София пристига Теодор Данекер, натоварен със задача да организира депортацията на евреите от новоосвободените земи - Македония, Тракия и Западните покрайнини. Месец по-късно той подписва споразумение с Ал. Белев, “за изселването на най-първо 20 000 евреи от новите български земи Тракия и Македония в германските източни области”. Действителният брой на евреите от новите земи, които по закон не получават българско поданство и остават германски военен трофей, е около 13 500 души. Разликата трябва да се допълни от евреи от старите предели на царството, за които се създава законова възможност да бъдат депортирани. Гласувани са постановления от Министерски съвет, подготвят се пунктовете за съсредоточаване и транспортиране по Българските държавни железници и по река Дунав, организирани са специални групи от представители на Комисарството по еврейските въпроси, отговорни за депортирането. Докато трае подготовката, провеждана в тайна обстановка, започват да пристигат първите сигнали до евреите в различни градове. Тайната е доверена от различни хора, дочули, научили от свои приятели и дори от самото Комисарство. В началото на март 1943г. по всичко личи, че предстоят действия срещу евреите. На прием при Белев, учителят Владимир Куртев, лидер на ВМРО, научава и споделя със свои приятели от Кюстендил. Депутатът Димитър Икономов от Дупница информира подпредседателя на Народното събрание Димитър Пешев, последният е уведомен и от околийския управител на Кюстендил. Постепенно, със създаване на организацията по депортирането, новината

достига до различни краища на страната. Кюстендилските евреи, научили своевременно, започват да търсят помощ сред изтъкнати българи от града и в тяхна подкрепа се организира делегация от 40 души. Делегацията се разпада по транспортни причини и на Кюстендилската гара на 8 март 1943г. се събират търговецът Асен Суйчмезов, учителят Владимир Куртев, адвокатът Иван Момчилов и народният представител Петър Михалев. Тяхната задача е да спрат депортацията на евреите от Кюстендил. На 9 март сутринта Димитър Пешев е информиран от делегацията и използвайки възможностите си, се среща два пъти с министъра на вътрешните работи Петър Габровски. При втората среща, след обяд, на която присъстват депутатите Д. Пешев, П. Михалев, Д. Икономов и др., след натиск, министърът заповядва да се спре депортацията на евреите от старите предели. Заповедта е разгласена и подготвените ешелони остават празни. В доклада си до Главното имперско управление за сигурност на Германия, Бекерле пише: “Специално една делегация от Кюстендил под ръководството на подпредседателя на Народното събрание Пешев се яви по този повод при министъра на вътрешните работи. Трябва да се приеме, че министърът на вътрешните работи е получил указание и от най-висшето място (царят, б.а.), за да спре заплануваното изселване на евреите от старите предели на България”.

Намесата на различни фактори спира започналата депортация, но не я отменя, още повече, че евреите от новите предели постепенно са изселени извън страната. Временният успех може да се превърне в постоянно решение само ако висшестояща българска институция вземе подобно решение. Може би така се ражда идеята на Д. Пешев да депозира писмо, подписано от мнозинството в българското народно събрание и да застави изпълнителната власт да спре машината за изселване. Под писмото, адресирано до министър-председателя Богдан Филов, поставят имената си 43 народни представители. Това е бунт в самото мнозинство и притеснява Б. Филов, който иска вот на доверие и след като го получава, предлага отстраняването на Д. Пешев от поста на подпредседател на НС. Получава и това искане, но изразеното от депутатите не е насочено срещу министъра и кабинета му, а срещу желанието български граждани да се превърнат в роби. Всеки роб става свободен на българска земя – пише в българската Конституцията, която Парламентът трябва да пази.

Мартенският парламентарен натиск дава своята политическа жертва, но постига главната си цел – депортацията е отложена. Реваншът на комисаря Белев е да изготви план за изселване на евреите от България, като ги съсредоточи в етапни лагери, натоварени на дунавски пристанища за източните области на Райха. Когато Парламентът е отстранен като противник, думата си казва друга не толкова важна и престижна институция, най-последователна при защита правата на човека – Българската православна църква. Светият синод напомня на министър-председателя и царя: “С каквато мярка мерите, с такава ще ви се отмери”. Именно владиците са най-дейни при опитите за изселване – митрополитите Кирил Пловдивски, Неофит Видински и най-вече Стефан Софийски застават начело на българския протест. На празника на светите братя Кирил и Методий – 24 май 1943г., когато се подготвя изселването на софийските евреи, митрополит Стефан е този, който зове за премахване на политиката на “отчуждаване, разделяне и гонения”. В протестите вземат участие опозиционните депутати, видни граждани и представители на Българската работническа партия. Писателят Елин Пелин, личен приятел на цар Борис, се застъпва за евреите. Самият цар, деликатно провеждайки политиката на ограничаване на еврейските права, не е привърженик на радикалното решение за изселване, а предпочита да запази тези свои поданици да работят по строителните обекти на страната. Неколкократно той отстоява подобна позиция пред ръководителите на Третия райх, начело с Адолф Хитлер.

В заплетените комбинации на политическите игри откровените поддръжници на антиеврейската политика и техните противници, както и колебаещите се и търсещи компромисни решения, се сблъскват помежду си. Реалните властови фактори са проводници на антиеврейска политика и почти всички техни противници нямат реален шанс да ги спрат. Писмото, подписано от 43 представители на българския народ, от Българското Народно събрание, можа да спре машината за депортиране на евреите, защото имаше реалната власт. Всичко започна в Кюстендил, продължи по улиците на София, влезе в кабинета на подпредседателя на Народното събрание Димитър Пешев, който го поведе и постави пред министър – председателя и успя да го спре. Една власт спря друга и спаси живота на 50 000 души. “Който спаси един живот, спасява целият свят” – петдесет хиляди светове, спасени от известни спасители.

Забвение покри в продължение на половин век имената на истинските спасители на българските евреи. Едва през деведесетте години на ХХ век на петимата кюстендилци, начело с Д. Пешев, започна да се отдава заслужената почит в България и по света.

Н.с. Ангел Джонев

Опит за пренаписване на историята на Босилеградския партизански отряд “Георги Стойков Раковски”

През 2001 година в Кюстендил се появи книга самиздат под заглавие “Босилеградски партизански отряд “Георги Стойков Раковски”. Автор е Райчо Милев Стоев който от позицията на пряк участник партизанин, български офицер и историк, използвайки архивите на ЦПА и МВР и други публикувани спомени и публикации от различни автори, проследява историята на Босилеградския партизански отряд от създаването му до престрелката на Милевска планина и влизането му без съпротива в Босилеград заедно с войнишкия партизански отряд “Васил Петлешков” и Радомирския партизански отряд. Това е първи по-сериозен опит да се напише макар и частично, историята на Босилеградския партизански отряд която иначе у нас е предмет на произволни фалшификации на разни самозвани и преднамерени “историци”.

И самият Райчо Милев понякъде допуска да бъде подведен от тия произволни драскачи, което в крайна сметка придава известен несериозен оттенък на книгата му, в която въпреки непълностите, има и много истини.

В увода на книгата си той пише за някаква среща между Борисав Станкович и Иван Вазов в село Извор, Босилеградско. За това нещо се писа и в Кюстендилския местен печат, който вероятно се е подвел по статийката на Васил Станчев “Среща на Вазов с Бора Станкович в село Извор – Босилеградско”, “редактор” на неграмотното списание “Глас Бугара у Србији” брой 1, (и последен) издадено през 1995г. с цел да опонира, както самият той пише на: “...ония които пречат на българите в Сърбия да я наричат своя родина и ги наричат “родоотстъпници и еничери”. В това списание над една статия написана с чуден език се мъдри и името на Райчо Милев Стоев – Огнян.

Та според Станчев, срещата се е провела в Пашовия хан в с. Извор през 1890 година. Милев пък пише, че срещата се е провела още преди Вазов да напише “Под игото”. Само един бегъл поглед е достатъчен да се разбере несериозността на това твърдение. През 1890г. сръбският писател Борисав Станкович е дванайсетгодишно селско сираче, а Вазов, четиридесетгодишен утвърден писател и поет който все още се намира под впечатлението на Сръбско-българската война от 1885г. и пише горчивите си упреци срещу Милан Обренович. За какъв “обмен на културни връзки в областта на литературата от двата народа” може да се говори тогава? Това е могло да стане само в развинувата фантазия на Васил Станчев, но веднъж написана, лъжата тръгва по света да лъже и други. Кому е потребна тя – само той си знае.

Иначе, първата литературна изява на Борисав Станкович е от 1898г. когато пише първият си разказ “Станоя”. Българските изследователи на жизнения и творчески път на Вазов са го изследвали по дни и месеци, но и те не споменават нищо за такава среща. Единствения източник е вероятно пооглушалата баба Цена Калеина от Извор която ги е “гощавала със селска баница и домашна ракия”. Чудно да не е имало и печена кокошка.

Иначе, Милев пише, че присъединяването на Босилеградско “...в края на април 1941г. е посрещнато спонтанно от цялото население като акт на национално освобождение”. През 1941-42 година в Босилеград е имало полицейски участък с 10 полицаи и отделно във всяка община по 5. В града и околните села са изградени активно действащи ядра на обществената сила с около 500 души “добре изпитани и проверени мъже”. Създаването на Босилеградския партизански отряд Милев свързва с името на Борис Ташев и го отнася към датата 5 юли 1944г. съгласно указанията на ЦК на БРП, като в момента на създаването само 4 партизани са родени в Босилеградско. Авторът хронологически проследява спорадичните престрелки на партизаните с българските власти в този район и дава списък на партизаните от Босилеградския партизански отряд “Г.С. Раковски” и партизани от Босилеградска околия участвали в други отряди.

Въпреки ограниченият обхват, книгата на Райчо Милев Стоев все пак поставя редица въпроси и сериозно довежда под въпрос писанията за Босилеградския партизански отряд оставени в учебниците и наръчниците с които бяха възпитавани няколко наши поколения. Само за сравнение, предаваме откъс от лекция която през 1965 година е написана от Васил Станчев в наръчник за I, II и III клас на основните училища.

Иван Николов

Партизанско движение в Босилеградско според Васил Станчев

Под влияние и във връзка с развитието на партизанското движение в южна Сърбия дойде до разрастване и на партизанското движение в Босилеградско в началото на 1944 година.

Създаването на Босилеградския партизански отряд и развитие на антифашисткото движение в тоя край е във връзка с прогресивното движение на учителите и други прогресивни хора, които спровеждайки линията на ЮКП намериха силна подкрепа от страна на населението. Народът от тоя край, никога не е имал възможност да управлява своята съдба, а винаги е бил в зависимост от единия и другия режим, който не е имал никаква връзка с тежненията на същия. В бивша Югославия националното неравноправие и терора от страна на жандармерията на Петър Живкович бяха нанесли големи опустошения, а също така и през време на окупацията българските фашисти, отнеха още повече личните свободи на хората.

Затова не е чудно, че народът от тоя край се приобщи към борбата на Комунистическата партия на Югославия. Секретарят на партийна организация беше Васил Апостолов – Дукатски. След преминаването му на територията на Църна Река през януари 1942 година работата в Босилеградско отслабна.

През 1942 година в село Радичевци бе създаден актив на СКОЮ. Агентите на полицията за кратко време влезнаха по следите на членовете на актива и актива бе разформиран поради провала, който стана. Някои от членовете на СКОЮ бяха арестувани и под строг конвой докарани в Босилеград. Всички членове на СКОЮ имаха добро държане и нищо не казаха за неоткритите другари.

През 1942 година, особено след арестуване на младежите – комунисти в Босилеград, се засили дейността срещу комунистите и други прогресивни хора. Бе създаден щаб за борба срещу антифашистите на чело с великобългарския шовинист чипев, който под формата, че води борба срещу “сърбомани” преследваше всъщност прогресивни хора, които се бореха за организирано съпротивление срещу фашистите.

През 1943 година окупаторът имаше все по-малко успехи в борбата срещу нарастващото движение. На хората вече напълно бяха ясни задачите на партизаните и никакви лъжливи лозунги за “Велика България” и “свобода” не можеха да го отклонят от правилния път на борбата. И когато през септември 1943 през Босилеградско преминава първия партизански отряд, някои хора използваша това и се присъдениха към него. По това време се прояви особено много Влада Костадинов, който загина на 19 ноември 1943 година в борба срещу българските фашисти.

През първата половина на февруари в село Стойовци по решение на ЦК на КПС, а по предложение на Светозар Вукманович бе създаден Босилеградския партизански отряд. От Стойовци отряда премина в Църна Река, а след това отново се върна на територията на Босилеградско. Известни са политическите събрания из всички села на Босилеградско, на които партизаните тълкуваха задачите на борбата. В тези дни дойде до същинско збратимяване на българския, сръбски и македонски народ, който в Босилеградско намери условия за дружна работа. Сътрудничеството на партизаните от Кюстендилско, Македония и Сърбия стана още по-близко когато през средата на 1944 година започнаха съвместни акции срещу фашистите.

През това време секретарят на партийната организация в Босилеград съобщи на Главния щаб за движението на български войски. Като отговор на това съобщение последва нареждането на Живоин Николич – Бърка, Босилеградския отряд да посрещне фашистките войски и разузнае за тяхното движение и въоръжение. След тези събития отрядът се присъединява към частите на южноморавските бригади. През март 1944 година българските войски предприеха офанзива против

партизанските заедно с Трета македонска бригада, Шестата южноморавска бригада и трънския партизански отряд.

След битката на Църноок Босилеградския партизански отряд се задържа известно време в Църна река. За това време Васко Дукатски присъствува на пратийното заседание в Босилеград. След това заседание хората започнаха по-смело да се присъединяват към отряда. Същевременно отрядът изпрати възвание, което на български език се разпространяваше всред населението...

Освобождението на Босилеград

На 4 септември 1944 година Босилеградския партизански отряд унищожи общинския архив в Брестница, след това замина за Църнощица, Дукат и Горна Любата от където разгони българските полицаи. А следващия ден води сражение с един отряд български войници, които се връщаха от Враня. В тази борба отрядът заплени 7 български войника офицери и много храна и други военни съоръжения. От Долна Любата започнаха преговори за предаването на Босилеград. На 8 септември 1944 година група партизани със своя командир Васко Дукатски влезнаха в Босилеград. Фашистите не оказаха никакво съпротивление.

По едноименния ръкопис на В. Станчев

(Богдан Николов, Роден край, наръчник за I, II и III клас на основните училища от Босилеградско и Димитровградско, завод за издаване на учебници на Социалистическа Република Сърбия)

Списък на партизани от Босилеградско, участвали в Босилеградския партизански отряд “Г.С. Раковски” и други отряди според Райчо Милев Стоев.

1. Васил Симеонов Апостолов – Васко Дукатски, роден на 10. 08. 1920г. в с. Дукат – Босилеградско, партизанин от август 1942г. До края на 1943г. е с югославските партизани. От края на 1943г. е партизанин в Трънския отряд. При създаването на Босилеградския отряд е определен за командир на отряда. Живял в Белград. Починал.
2. Борис Георгиев Ташев – Вельо, роден в град София, излиза пратизанин при югославските партизани като войник през 1943г. Преминава в Трънския отряд, където е бил зам. комисар на отряда. На 18. 06. 1944г. туря началото на Босилеградския отряд, като сформира неговата първа чета, на която е бил командир до 05. 07. 1944г. напуска отряда по изпълнение на други задачи, поставени му от командването на I ВОЗ. Живее в с. Усоица, Софийска област.
3. Владимир Костакиев Гьошев, роден в Г. Любата, в 1910г. Партизанин е от 24. 09. 1943г. Загинал същата година при неизвестни обстоятелства в Югославия. Погребан след 09. 09. 1944г. в родното му село.
4. Стоян Серафимов Петров – Гълъб, роден в село Горно Тлъмино на 24. 10. 1915г. Партизанин е от 06. 01. 1944г. в Югославския Куковички отряд. От месец юни 1944г. преминава в Босилеградския партизански отряд като куриер. Живее в Перник.
5. Милан Христов Гогов – Ильо, роден в Долна Лисина 1922г. Партизанин е от 10. 05. 1944г. в Кюстендилския отряд. От 18. 06. преминава в Босилеградския отряд. Участва в създаването на първа чета. При създаването на Босилеградския отряд е определен за командир на първа чета. По-късно е бил комисар на отряда. Живее в град София.
6. Стоян Георгиев Велинов – Караджов, роден 1921г. в село Буцалево, Босилеградско. Излязъл партизанин в края на юни 1944г. в Кюстендилския партизански отряд. Края на юли 1944г. преминава в Босилеградския партизански отряд, при което е изпълнявал длъжността началник-щаб на отряда. Живуц в град Русе.

7. Димитър Стоянов Димитров, роден 1926г. в Босилеград Партизанин в Босилеградския отряд от 02. 08. 1944г. Живял в София. Починал.
8. Александър Поптодоров. Роден 1926г. в Босилеград. Партизанин от 02. 08. 1944г. Живял в Босилеград. Починал 1946г. в Югославия.
9. Петър Николов Стоименов, роден 1926г. в Босилеград. Партизанин от 02. 08. 1944г. Живуц в град Враня.
10. Никола Милачков Стоименов, роден 1927г. в с. Буцалево, Босилеградско. Партизанин от 04. 08. 1944г. Живуц в Перник.
11. Никола Александров Божилов. Роден 1927г. в с. Буцалево, Босилеградско. Партизанин от 04. 08. 1944г. Живуц в София.
12. Любен Тодоров Найденов, роден 1927г. в с. Буцалево, Босилеградско. Партизанин от 04. 08. 1944г. Живуц в Благоевград.
13. Анани Костадинов Йорданов, роден в с. Буцалево. Партизанин от 04. 08. 1944г. Живуц във Враня.
14. Арсо Йорданов – Живко, роден 1927г. в с. Буцалево. Партизанин от 04. 08. 1944г.
15. Славчо Владимиров Гогеv, роден 1926 в с. Буцалево, Босилеградско. Партизанин от 04. 08. 1944г.
16. Любен Йорданов Михайлов – Горския роден в с. Буцалево, партизанин от 30. 08. 1944г. Живял и починал в Босилеград.
17. Борис Михайлов Петров, роден в с. Брестница партизанин от 04. 08. 1944г Живуц в София.
18. Асен Андонов, роден в с. Брестница, партизанин от 04. 08. 1944г. Живуц някъде в Югославия.
19. Кирил Борисов Илиев, роден 1928 в с. Радичевци, партизанин от 10. 08. 1944г.
20. Стойне Стаменов Трайков, роден 1926г. в с. Гложие, партизанин от 10. 08. 1944г. Живуц в София.
21. Евстрати Стаменов Илиев Роден в с. Долна Любата, секретар на околийския комитет на БРП – Босилеград. Партизанин от 30. 08. 1944г., командир на чета. Живял в Босилеград. Загинал при злополука в Югославия.
22. Атанас Миланов Тасев, роден в с. Райчиловци, член на околийския комитет на брп – Босилеград. Партизанин от 30. 08. 1944г. Живуц в София.
23. Стефан Савов – Димката, роден в Босилеград. Партизанин от 30. 08. 1944г. Живуц в Босилеград.
24. Симеон Стойчков Митов, роден в с. Райчиловци, партизанин от 30. 08. 1944г. Починал.
25. Дамян Тодоров Велинов, роден в с. Зли дол, партизанин от 28. 08. 1944г. Починал.
26. Владимир Янев Спасов, роден в с. Бистър, партизанин от 28. 08. 1944г. Живял в София. Починал.
27. Борис Тодоров Велинов, роден в с. Зли дол, партизанин от 28. 08. 1944г. Починал.
28. Янко Василев, роден в с. Рикачево, партизанин от 20. 08. 1944г., живуц в София.
29. Александър Давитков – Сашо, роден в с. Рикачево, партизанин от 28. 08. 1944г. Починал.
30. Стефан Васев, роден в с. Рикачево, партизанин от 28. 08. 1944г., починал.
31. Стойчко Христов Иванов, роден в с. Рикачево, партизанин от 28. 08. 1944г., живуц в Югославия.
32. Драган Лазаров, роден в с. Рикачево, партизанин от 28. 08. 1944г. Живуц в Югославия.
33. Владо Митов “Мутата” или “Ецкалията”, роден в с. Бранковци, партизанин от 28. 08. 1944г., живуц в Ниш и Босилеград.
34. Вене Сотиров Анастасов, роден в с. Църнощица, партизанин от 01. 08. 1944г., живуц в София.
35. Георги Василев Сотиров – Радин, роден в Босилеград партизанин от 30. 08. 1944г., живуц в Перник.
36. Ефтим Стойнев Динев, роден в с. Дукат партизанин от 30. 08. 1944г., живуц в Скопие, Македония.
37. Цане Любенов, роден в с. Млекоминци, партизанин от 30. 08. 1944г.
38. Костадин Анастасов Костадинов, роден в с. Горна Любата, партизанин от 02. 09. 1944г.
39. Владимир Борисов Аначков, роден в с. Млекоминци, партизанин от 30. 08. 1944г., живуц в СКОпие.
40. Борис Димитров Младенов, роден в с. Църнощица, партизанин от началото на август 1944г., живуц в София.

41. Саве Стоянов Велинов, роден в с. Църнощица, партизанин от 10. 08. 1944г., живущ в Югославия.
42. Миле Андонов Бойков, роден в с. Църнощица, партизанин от 10. 08. 1944г., живущ в Югославия.
43. Драган Гигов Йорданов, роден в с. Г. Тлъмино, партизанин от 10. 08. 1944г. Починал 1949г. при особени обстоятелства в Ниш.
44. Тончо Якимов Бойков, роден в Г. Тлъмино, партизанин от 10. 08. 1944г., Починал 1949 при особени обстоятелства в Ниш. Ванче Рангелов, роден в с. Брестница, партизанин от 30. 08. 1944г.
45. Драган Йорданов, роден в с. Буцалево, партизанин от 1944г.
46. СТОйне Анев Петров, роден в с. Караманица, партизанин от 10. 08. 1944г.
47. Тончо Андонов Бойков, роден 1928 в с. Г. Тлъмино. партизанин от 10. 08. 1944г. Като войник в югославската армия е осъден на смърт и разстрелян.
48. Боян Николов Младенов – Фелдшера, роден 1918 в с. Райчиловци, партизанин от август 1944г., живущ в София.
49. Драган Рангелов Стаменков, роден в с. Д. Любата, партизанин от август 1944г., починал.
50. Кирил Сотиров Анастасов, роден в с. Църнощица, партизанин от 25. 08. 1944г., живущ в София.
51. Христо Тасев Костадинов, роден в г. Любата, партизанин от 1944г.
52. Иван Милев Рашев (Кайчин), роден в с. Г. Любата, партизанин от 7 юли 1944г., живущ в Шуменско.
53. Ване Стаменов Божилов, роден в с. Долна Любата, партизанин от 29. 08. 1944г.
54. Тодор Иванов Господинов, роден в с. Буцалево, партизанин от 10. 08. 1944г.
55. Дамян Илиев (Ковача), роден в с. Млекоминци, партизанин от 10. 08. 1944г., живял в родното си село.
56. Борис Венев, роден в с. Буцалево, партизанин от 03. 09. 1944г.
57. Захари Манасиев, роден 1924г. в с. Груинци, Гелчина махала, партизанин в Трънския партизански отряд. Загинал при с. Батулия.
58. Георги Манасиев Велинов, роден в с. Извор, заминал с югославски партизани от 07. 05. 1944г. Загинал при неизвестни обстоятелства.
59. Венко Тодоров Златков – Вене Белутски или “Д-р Загоров”, роден в с. Белут, партизанин от 04. 05. 1944г. в Кюстендилски отряд. Живущ в София.

Трябва да се има предвид че списъкът не е пълен. Не са включени някои партизани от босилеградските села, които сега се намират в Югославия.

(По книгата “Босилеградски партизански отряд “Георги Стойков Раковски”, Райчо Милев Стоев 2001г.)

Снежана Борисова – звездата на музикалния екип на Горан Брегович

По повод българска Коледа в Босилеград гостуваше известната българска певица Снежана Борисова. Неприятностите които и тази година станаха с прекарването на коледните пакетчета я задържаха да се представи пред босилеградската публика, но затова пък беше любезна да отговори на въпросите ни за “Бюлетина”.

- Кажете най-напред нещо за себе си.

Аз съм Снежана Борисова, етно и фолклорна изпълнителка – това е името с което ме знаят в България, бивша Югославия и в света. Професионална певица съм от 22-та си година. Двайсет години бях солистка на ансамбъл “Филип Кутев”, пет години солистка на оркестъра на Горан Брегович, от четири години работя с етно формация от млади момчета която свири и компонира етно музика и от година и половина съм гост в шоуто на Нешка Робева, световно известна

треньорка по художествена гимнастика. Ние с момчетата ѝ направихме музиката за последния спектакъл. Сега правим музика за един телевизионен игрален филм.

Родена съм в софийското село Лозен, в подножието на Лозенската планина, която е начало на Средна гора. Израснах с песните на моята баба по майчина линия и на лелите ми. Майка ми е от Ботевград, дядо ми по бащина линия е от Радомирско, така че съм една чудесна смесица, но съм си шопкиня.

Нямам музикално образование, приеха ме по дарование в националния ансамбъл “Филип Кутев”, но по конкурс на който се явиха 60 певци. “Филип Кутев” не искаше певци с музикално образование за да не се губи стила.

-Как попаднахте в ансамбъла на Горан Брегович?

Случайно. Може би и не чак толкова случайно, защото в живота няма случайни неща. Обадиха ми се от “Балкантон” в който записвахме диск за един израелски певец, потомствен българин, Ицек Бенери. Това се случи след разбиването на трио “Българка” когато от него излезе Янка Рупкина, и бе създадено трио “Българка” от Димитър Пенев. Момчил Момчилов ми предложи да експериментирам във филма на Кустурица “Ъндърграунд”, даже не ми казаха за Горан Брегович. Това беше на 8 април 1995г. когато в студиото на “Балкантон” се срещнах с Горан Брегович и Кики Зуровац, мениджър на групата “Забрањено пушење”. Пуснаха ни фрагмент от една песен и ние с колежките трябваше да я изпеем, по-късно разбрахме че това е основната тема от филма “Ъндърграунд”, “Ибар водо”. Преди това той е записвал със сръбкини и гъркини, но Кустурица не бил доволен и му предложили тази песен да бъде изпълнена от българки, тъй като българките са прочути с гласовете си. И така нашия запис се оказа най-добър.

-Ще бъде любопитно да ни разкажете как тръгна концертната дейност с Горан Брегович...

Записа стана на 8-ми април 1995г., а на 24 май същата година филмът спечели “Златната палма” на фестивала в Кан. Горан Брегович се беше обадил на Момчилов да отида аз с още две певци за концертна дейност. В края на юни отидохме в Белград за няколко концерта в Гърция. Това беше първото ми отиване в Белград. Пред “Сава център” ни чакаше неговия асистент Джордже Янкович, пианист и тонрежисьор на концертите. После работеше с Цеца Величковиц (Ражнатович). Няма да забравя когато за първи отидохме в апартамента на Брегович в ул. “Пролетерских бригада”. Беше ембарго и ние мъкнем по два куфара багаж. Когато Брегович ни видя, ни пита: “Цуре, да ви нисте побегли од куће?” Това беше неделя, в понеделник сутринта ни пусна една музика и ни каза какво трябва да пеем, а на другия ден ни каза: “Цуре, идемо на пробу”. Обаче никои от нас не знаеше сръбски и ние си помислихме че ще пробваме някакви дрехи, макар че освен официалните дрехи си носехме и националните костюми. Пристигнахме в една зала, подобна на зала “България” и виждаме един симфоничен оркестър, хор, и едвам тогава разбрахме че “проба” било репетиция. Това ме накара да науча сръбски. Така се запознахме с колегите от симфоничния оркестър, с Хора на белградското радио и телевизия и диригентът Боян Сучич, прекрасен млад диригент, страхотен музикант. Той много ни помогна, защото за пръв път ни се налагаше да пеем със симфоничен оркестър. Репетирахме една седмица и на 1 юли 1995 заминахме на концерт в Гърция, в Солун. Там пяхме пред 14 хилядна публика, всичко беше наред, много вълнуващо, концертът успешен, публиката доволна, всичко беше на шест.

И с този концерт направихме едно турне с пет концерта в Гърция. Това беше началото на концертната дейност на Горан Брегович. Щастлива съм, че имах възможността да работя с Брегович, в най-силните му години на неговата концертна дейност, не казвам, че сега е слаб, но това беше началото и беше много хубаво. След това имахме концерти в различни европейски страни и на 11 ноември в “Сава център” два концерта в Белград. Брегович не беше свирил осем години в Белград и много се притесняваше, но ни приеха много добре и мисля че кадри от този концерт и до ден днешен се пускат по сръбската телевизия.

Следващата година ми се обади по телефона и каза че ще работим цигански песни. Аз го попитах с цигани ли ще работим, а той ми каза: “Какви цигани, те ще ни оставят насред турнето заради някаква сватба”. Беше събрал оркестранти, добри музиканти от симфоничния оркестър, операта и филхармонията. Всъщност оркестъра “За сватби и погребения” не беше създаден от цигани, но той така ги наричаше “моите цигани”. Първият му тромпет Бокан Станкович според мен си е българин,

той е от Зайчар. Саксофониста Ивица Мит всъщност е Иван Митов, баща му е българин от Пирот, мисля че и Оги Радивоевич е с българска жичка, така че българското присъствие, аз така мисля, бе доста силно, макар че те не го казват, но за мен е пределно ясно. Но Горан Брегович не е обременен с това, той е много широко скроен човек, много е земен, изключителен музикант и професионалист. Мога да кажа, че всички български песни от концертната му дейност са от моя репертоар, аз съм му ги дала като: “Чичовите конье”, “Заиграло Ленче”, “Събрали се” и пр. Четири години и половина пях “Едер Лези” (Гергьовден) с него, но човек трябва да върви напред, много са причините поради които напуснах фармацията, мисля че пет години са доста дълъг период, разболях се и реших че няма да се връщам.

-Сега поддържате ли връзки?

Да, ние сме в много добри отношения, човек не трябва непременно да е скаран с някого за да се раздели. В момента работя с италианския композитор Карло Силиотто и с него работим филмова музика. Искам да кажа, че работата ми с Горан Брегович беше на едно съвсем различно ниво от това което бях работила дотогава. С Брегович съм пяла в зала “Олимпия” в Париж – най-престижната зала във Франция. Била съм на фестивал в Сан Ремо, пяли сме в Кралската фестивална зала в Лондон, съвместно участвахме в шоуто на Адриано Челентано. В Сан Ремо водещ беше Лучано Павароти, с Йоргос Загарос в Гърция според мен най-големият професионалист като певец, със Здравко Чолич от когото съм възхитена като творец. Значи имали сме контакти които са били на световно ниво, със световно известни музиканти.

С Карло работата ни е по различна, пак е филмова музика, но там няма фрагменти от народни песни, там пея авторска музика, той иска моя глас като цвят, като тембър и с него имаме записана музика за два италиански филма. А той от 2-3 години работи само с Холивуд, имаме и два холивудски филма, единият “Свети Павел” и другия “Юлий Цезар”, но пак повтарям там не пея народни песни, там ме има като глас, но това е негова авторска музика.

-Според вас, това по-висока ли е степен в музикалната иерархия?

Мисля че е различно, а в музиката има много различни жанрове. От Института по фолклора към БАН излезе едно изследване в Българско музикознание според което съм народната певица с най-много експерименти. Аз много експериментирам. Имам един експеримент с Марио Кукрински с когото качихме народната песен на театрална сцена. Участвах в “Евангелие по Матей”. Имам озвучаване и в анимационен филм. В момента с Нешка Робева също имам един експеримент. Не съм човек който иска да стои на едно място, затова много често експериментирам. Засега в шоуто на Нешка Робева бях само гост, а сега ще вляза и в самия спектакъл – това е нейна идея. Не знам какво ще ми сервира утрешния ден, но аз приемам експериментите, защото те са предизвикателство, много е интересно, тръпката е различна, да направиш нещо и да видиш как публиката ще реагира, защото всичко това правиш за хората.

-Имате ли нереализирани мечти в професионален план?

Човек не може да каже, че постигнал всичко. Много ми се иска да работя повече и по-дълго, ако е рекъл Господ. Успоредно с пеенето се занимавам и с преподавателска дейност. Преди години към Софийски университет имаше факултативно фолклор и аз пет години водих тази секция. Във ВИТИЗ също две години водех фолклорно пеене.

-Съблазнява ли ви другия вид пеене, да речем оперното.

Не, аз съм фолклорна певица и каквито експерименти да правя аз съм си народна, това е моята същност, макар че имам записи с оперен певец. Може би в джазовата музика мога да опитам, но пак ви казвам, аз си оставам народна певица.

Интервюто взе Радко Стоянчов

Млад свещеник спасява наркозависими

Протоиерей Георги Фотакиев е енорийски свещеник в храм “Св. Княз Борис I” във Варна, ръководител на православния център за духовно обгрижване на наркозависими “Св. Благоверен княз Боян Енравот правомъченик Български”. През 1995 г. за първи път един енорияш от неговата енория посещава друга църква. Там една майка го вижда и се учудва, че е имал правилно християнско поведение по време на богослужението, което ѝ прави силно впечатление. Тя пожелава да говори с него и той ѝ казва, че има един млад свещеник, при когото ходи. Тогава тя моли свещеника да отиде при нейния син, за да разговаря и да прави каквото е необходимо в духовно отношение, казвайки му, че нейният син е зависим от наркотиците. Момчето – Ясен, отива при отец Фотакиев. Нищо не разбирах тогава от наркозависими, казва младият свещеник. Но нали човек си прави избора – за какво съм станал свещеник, ще отида – мисли си той. Ясен изглеждал тогава абсолютно нелицеприятно – слаб, изсмукан, без зъби. Отец Фотакиев се чудел какво да направи – по описанията на хората накоманите били като диви зверове. Ясен пък се събужда и гледа срещу себе си един поп – чуди се в ада ли е, или пък в рая... Така започват – разговори, изповеди, причастия. Енорияшите започват да ходят при него, книги да му дават. Едно момиче от Плевен – Ирина, му подарява компютъра си. Лека-полека, Ясен, виждайки отношение към него като към личност, започва да се променя. След три месеца излиза за пръв път от тях. Първото нещо, което направил, било да дойде в храма. До този момент Ясен категорично не е бил никога вярващ. Никога всъщност при отец Фотакиев не идвал употребяващ наркотици, който да е бил вярващ. Това е пълен абсурд, ако някой си го мисли, казва свещеникът. Господ като извор на най-голямата свобода и любов и наркотикът като извор на голямата омраза на човека, унищожение и нелюбов не могат да бъдат на едно място.

- Ваше Преосвещенство, на ваша лекция вие казахте, че след първата употреба на вещество човек влиза в грях.

Не можем да разглеждаме тези хора като престъпници и виновници. От един психичноболен естествено, че отпада грехът. Това са лица с много тежка болест. Когато хората видят, че тези братя и сестри също носят образ и подобие Божие и не са по-лоши от тях, не са по-малко добри, няма как да не ги приемат. Болният има проблем до момента, в който е болен. След като оздравее, е адекватен член на обществото. Естествено, той, като е в зависимост, от нея самата произтичат много недобри неща. Когато зависимостта се преодолее, той става един нормален, идеален човек.

- Как работите с хората, как ги убеждавате да не се отнасят към наркоманите като към лоши хора?

Първо, въздействам с личното си поведение и с любовта си към тях. И второ – в крайна сметка, ако хората в енорията са християни, би трябвало да имат нормално, адекватно поведение – както Христос приема всеки, без да го е питал “А, ти, като не си праведник, няма какво да говорим с тебе”. Не съм дошъл, казва Христос, да призова праведници, а грешници към покаяние. По принцип грехът си е болест. Какво да кажем за един нормален, психичноздрав човек, който лъже като депутат. Или пък за учител, който се държи неморално. Няма обаче да обвиня нито парламента, нито училището като институция заради този човек. Тези хора явно имат проблеми, болни са. Но това не означава, че физически са болни.

- На колко хора досега сте успели да помогнете? И как? Казахте, че след пет години работа с наркозависими сте били на път да се откажете през септември миналата година. Кой ви помогна, за да продължите дейността си?

Много хора започнаха да идват в неделното училище, което самите наркозависими построиха. В момента там пребивават шест наркозависими. И ако сега хората ни помогнат да построим няколко сгради, че да се отсрамя пред енорияшите... Нямам очи да ги погледна, защото ние просто обсебихме сградата на неделното училище, където се води и школа по зография, източно пеене. Тогава, когато бях на път да се откажа, отидох при Варненския и Великопреславски митрополит Кирил и му казах, че искам да прекратя тази дейност, защото не мога да съм съучастник на техните грехове. De facto, като го държа и знам, че той вечерта ще отиде да вземе – няма смисъл. Помолих момчетата да се махнат. Това, което за съжаление родителите не го правят. Не можеш да ги криеш тези неща. Да се подслониш, а после да отидеш да употребиш наркотик. Казваш му: “Виж какво момче, ти си правиш твоя избор, аз пък също правя своя

избор. Не мога да понеса това. Давайки ти терен и място, където да живееш, ти можеш да си правиш своя избор. Не мога да се съглася с това. И им казах: “Извинявайте, ама правете си избора, но съответно ви моля да напуснете. Защото аз знам как да се занимавам с тях, обаче нямах помощници, с които да го правя повече. Фактически, бившите зависими ми помогнаха. Но те започнаха всички да работят, изпоожениха се. Не мога постоянно да ги ангажирам. Защото трябва там да са всеки Божии ден по 24 часа със зависимите. При положение, че всички работят, това е невъзможно да се осигури. А това трябва да са точно бивши зависими, защото те много точно виждат проблема и много добре знаят за какво става въпрос. Точно обратно на моите очаквания дядо Кирил благослови инициативата, каза, че ще я подкрепи финансово. И наистина, дойде първият паричен транс (а аз поисках пари само за тези, които ще наема на работа), с отец Анатолий от Москва се сключи договор. Още преди да започна да се занимавам с наркозависими, традиционно се провеждаше Седмицата на православната книга. Вече много хора от всички енории работят за тази седмица на православната книга. Там поканихме отец Анатолий Берестов заради неговата книга “Да се завърнеш към живота” (втората е “Духовни основи на наркоманията”). Две много сериозни книги, които Варненската и Великопреславската митрополия издаде на български. Той представи книгата си, след това установихме много добри взаимоотношения. Излезе, че това, което говоря аз, го говори и той. Просто няма как – не може да е един Господ, а да се говорят различни неща. Относно този проблем не може да има различна духовна гледна точка. При следващото му посещение той изнесе цяла седмица обучителен семинар за наркозависимостите. За съжаление, нямаше интерес от страна на специалистите – психолози, лекари. А ние точно затова направихме семинара – отец Анатолий е професор, доктор по медицина.

- Как си обяснявате липсата на интерес от страна на специалистите в сферата на психичноздравната помощ?

Ама нали сме учили пет години, защо ще учим нови работи и да се променяме – вероятно така разсъждават. Ние трябва да променим другите – защо да се променяме? Ние тук ще си оправим наркоманите, пък той там да си приказва попските приказки... Когато отец Анатолий дойде втори път, тогава сключихме договор за сътрудничество за създаване на център и у нас. Наша група посети Москва, запознахме се с опита им. В групата само аз бях свещеник, един бивш и един настоящ зависим имаше. При тях наркозависимите си живеят в Москва и идват само на уговорен час с психолога и на богослужение. Духовниците са православни, екипът е от около 50 човека. При нас шестима наркозависими живеят в неделното училище, където са на обгрижване.

- Развивате ли дейност по превенция на употребата на наркотици в училищата?

Да, развиваме много сериозна дейност и това, което се случва в часовете, е просто невероятно. Имаме разрешението на Регионалния инспекторат по образованието – Варна, подкрепата на общината. Занятията протичат различно. Провеждат се часове. През първия час се запознаваме с учениците. Прави се анкета, за да може всяко нещо да е конкретно и да се види дали има резултати от превенцията. Анкетата е анонимна – дали са употребявали наркотици, какво знаят за тях... Подготви я съпругата ми презвитер Евелина Фотакиева след консултации със специалисти и с наркозависими. Създадохме програма с одобрението на РИО на МОН, които ни оказват методическа помощ. Първият час след анкетата е по-скоро опознавателен. Следващият час бившите наркозависими разказват за тежките последствия от това, което им се е случило. Обсъждаме що е личност, свобода. Говорим за това, кога става един човек личност. Личност става, когато обича и бива обичан. Само тогава. Следващият час влизам аз. Въпросът е да разберат, че православието не е отживелица. Питам ги: “Добре, аз как ви се струвам, съвременен човек ли съм?”

Имаме програма за посещение по училищата, само в едно от училищата сме планирали за посещение 39 паралелки – IX, X, XI и XII клас. Накрая показваме светски филм – “Тайният живот на Зоуи”. Работим с педагогическите съветници в училищата, с класните ръководители.

- Споменахте, че родителите често надяват маската на лицемерието.

Маската е заради това, че зависимите момчета знаят, че са грешни и са направили ужасни грехове. А родителите не разбират, че за да имат тези ужасни грехове децата им, причината е у тях. Детето вижда първо като образ за живот родителите, то ги приема като Господ. “Господ пуши и аз ще пуша”.

Превенцията не може да е краткорочна. Съмнителна е ползата от това да се показват плакати, илюстриращи какво са наркотиците. Такъв тип “пропаганда” de facto зарибява младите хора. Никъде не пише, че толерансът (поносимостта към веществото) непрекъснато расте. Зверски започва да расте. И човек разбира, че влиза в Ада заради някакви мигове. Пряко от нашата работа сме успели да помогнем на около 50 момчета и момичета. Включително и психичноболни, алкохолнозависими.

Екатерина Костова, в-к “Аз-буки” брой 2, 2005г.

Уроци от живота за живота - скромност и облекло

Човек живее в обществото на другите – в постоянна връзка с хората. Той трябва да има към тях уважение – добри обноски, добро държание или поведение. Благодеянието и добруването му зависи не толкова от неговите способности, дарования и материални възможности, колкото от погледа, разбиранията му за живота и държанието му в обществото.

Скромността е първата черта от характера на човека, която ще го представи добре в обществото. Скромният човек еднакво приема похвали и внимание, забележки, укор и порицания. Ако той се ласкае от добрите изказвания за него, а се сърди от критиката и лошата оценка, той само скромничи, но е далеч от скромността. Човек трябва да има смирено съзнание за себе си – да не бъде горделив, надменен, високомерен. Дори и когато явно превъзхожда другите с нещо, той пак трябва да проявява скромност. Щастливото съчетание на скромността с дарованията красят човека и го представят с добър характер. Най-красивата дреха на човека е скромността.

Гордостта е указание за липса на разум. “Гордостта е най-голямото указание за духовна нищета у човека” – казва Св. Иоан Златоуст. Горделивия напомня празен житен клас, стърчащ нагоре, но без зърно. Тъй и горделивият надига глава, а речта му е празнохвалство, издаваща скудоумие и с цялата си външност отблъсква. Над входа на храма в Делхи в древна Гърция, било написано: “Gnosi seavton” – познай себе си! Горделивият трябва да се замисля над този девиз и да съзнае, че е нищо – сапунен мехур, и да се смирява.

Скромният, обратно на горделивия, напомня пълен житен клас, сведен от тежестта на зърното надолу, не изтъква, не говори за себе си величаво и затова е приятен на всички.

Скромността проличава преди всичко във външността на човека. Не е без значение как е облечен. Един философ поискал да иде при един княз, но не бил облечен добре. Слугите не го приели. Философът си отишъл, наметнал философската тога и тъй, облечен добре, слугите му отдали чест и го въвели при княза. Като влязъл, философът снел представителната дреха от гърба си и взел да ѝ се кланя. Князът, зачуден, запитал: “Какво значи това?” Философът отвърнал: “У вас се почита облеклото, а не достойнството на човека”.

Но все пак човек трябва да е изискан в облеклото, защото е вярна поговорката: “Хората посрещат човека по облеклото, а го изпращат по ума”. Безспорно, първите впечатления за човека се добиват от външността, а това е от значение. Така че трябва да се обръща внимание и на облеклото. То не е само външна обвивка на тялото – в него се отразява душата на човека. Всяка гънка от облеклото издава нещо от характера на този, който го носи. Гордостта има свой показ, своя изява в облеклото, както и скромността проличава в облеклото, във външността на човека. Димонак, философ от древността, като видял, че някой си се големее с това, че е облечен в дреха от хубав вълнен плат, приближил, хванал го за дрехата и казал: “Малко по-рано това го носеше една овца и пак овца си остана!” Не бива с облеклото си човек да дава повод да бъде критикуван или пък да става смешен. Не трябва да се гордее с външността си, но не е добре и с прекалената простота и немара в облеклото да иска да покаже себе си. Във фалшивата, прикрита скромност проличава тщестлавие. Един от Сократовите ученици – Антистен, като искал със скромност и безразличие към външността си да надмине учителя си, явил се веднъж пред него със съдрана дреха. Сократ, като го видял, извикал: “Приятелю, я се виж, из всяка дупка на съдраната ти тога наднича празнохвалството!” Не във външността проличава достойнството на човека, а във вътрешната му красота – добродетелта. Съчетанието на едното с другото е от личното представяне.

Всички сили на душата с нейните индивидуални особености се отразяват в облеклото на човека. По облеклото се познава степента на културата, разумът, даже и възгледите. Недобрят вкус, а често

пъти и липсата на вкус, не представя човека добре. Небрежността в облеклото не е извинение. От уважение към тия, пред които се явяваш, трябва да си облечен спретнато, чисто, прилично. Не е необходимо да имаш парични възможности, за да се носиш добре. Щом дрехата не е скъсана, орфана, с петна, лекета, измърсена и измачкана, ти си прилично облечен.

Сократ, като видял един от учениците си, считащ се за красавец, често да застава пред огледалото, казал: “Гледай красотата ти да не се загрози от лоши дела!” А на друг, който не блестял с външността си, но полагал грижи да се представи красив, казал: “Постарай се да заличиш грозотата с красотата на добри дела!” Езоп казал на един човек, който му се присмял, че бил грозен: “Не гледай лицето, а ума на човека!” Така е, красотата на човека се състои не толкова в красотата на лицето му, а в красотата на душата. И грозният, ако делата му са красиви, изглежда красив, приятен и печели симпатии.

На злия хубаво и ценно облекло не подхожда, както и на магаре – сребърни юзди и седло, защото и с такава украса магарето си остава магаре. Човек трябва да се стреми да украсява повече душата а не тялото си. По времето на Сократ мнозина искали от художниците да ги рисуват тъй, че да изглеждат в портрета, рисунъка такива до края на живота си, т.е. да се гледат вечно млади, жизнени и красиви. По тоя повод философът казал: “Всеки ден украсяват тялото си, а не мислят да украсяват душата си с добри дела”. Духовната красота е над всяка друга красота.

При подбиране на облекло човек трябва да знае какво подхожда на възрастта, на служебното му положение, а и на материалните му възможности. Човек с добър вкус отбягва ярките и пъстри цветове в облеклото, контрастните и различни тонове в дрехата и знае, че скромността винаги печели. Изцапани шапка, яка и ръкави не го представят добре. Изкривена връзка, скъсани копчета и чорапи, изтрити токове на обувката, неизмити ръце, разчорлени, невчесани коси не са добра препоръка. Небрежността към външността говори за небрежност и нехайност в духовно отношение. Всеки – и млад, и стар, трябва да обръща внимание на тия наглед дребни неща. Това е изискване на благоприличието. Не бъди роб на модата. Модата често излиза от границите на благоприличието. Давай правилна преценка на нейните капризи. Не е пристойно жена да се облича в мъжко облекло и да не пази достойнството си. Ако имаш възможност, носи се фино, изискано, но не натруфено, защото “модата била такава”. В облеклото и външността си изобщо бъди самостоятелен, безупречен, не роб на модата. Имаш ли възможност, носи се добре, но скромно и не считай, че си похарчил излишни пари. Трябва да се помни, че хората обичат да видят човека с изискана външност и не им се нравят тия, които се оплакват от немотия и невъзможност да посрещат ежедневните си и най-обикновени нужди за поддържане на външното благоприличие. Поддържането на външния вид, фигура, осанка дава оценка на ума, поведението и сърцето на човека. Човек трябва да бъде целомъдрен в тяло и мисъл. Израз на целомъдрие е благоприличието в облеклото. Трябва да бъде естествената си красота, дадена му по природа. С нея ще се представи най-добре, тя е ценна и печели сърцата на хората.

Тия, които осъзнават и се съобразяват с всичко това, се представят в обществото като добри граждани; зачитани са от всички и те самите се чувстват честити със съзнание за лично достойнство.

И така, съобразявай се със следната препоръка:

- Украсявай душата, а не изкуствено тялото си.
- Пази се от разкош, който тика към алчност, грабеж и задържа ръката от милостиня.
- Където и да си – внимавай в себе си. Бог вижда навсякъде.

По Траянополски епископ Иларион
Подготвил: Отец Йоан

Тайнството на раждането

В древните ни обичаи се смятало, че бременната носи щастие и късмет

В близкото ни минало на раждането се е гледало като на особено тайнство. Появата на човек на бял свят е била означена с редица обичаи. Някои от тях са твърде любопитни. На бременната нашите баби са казвали “трудна, тежка, непразна, пълна жена”. Докато още не личала бременността,

тя се пазела в тайна, защото се смятало, че ако се разчуе в първите дни и месеци, забременялата можела да пометне.

На бъдещата майка се разрешавало да извършва всички домакински и полски работи, стига да може, но съществували и голям брой забрани. Те се правели с цел да се улесни раждането, да се осигури нормално протичане на бремеността, да се съхрани здравето на жената и детето. Тези ограничения често нямат рационално обяснение – бремената например не бивало да убива змия, да яде месо от заек, да рита котка или куче, да се вглежда в икони. В някои краища на България пък насърчавали “трудните” жени да се вглеждат в икони, за да е красиво ноороденото.

Имало поверие, че бременната носи щастие, берекет, късмет. В други райони на нея се гледало едва ли не като на вещица – носителка на нещастие, затова не бивало да се говори с нея и да се отсяда в дома ѝ.

Родилният акт се пазел в тайна. Бременната се уединявала в зимник, кошара или плевня, тя трябвало да чувства удобство. Ако раждането предвещавало, че ще е трудно, родилката се запойвала с вода от измитите ръце на съпруга си и с отвара от билката богородична ръчица. Пъпчето на бебето бабата (акушерката) отрязвала със сърп, а първото повиване ставало не с пелена, а с башината риза. Много разпространено било опасението от т.нар. навясване на родилката – припадане. До третия ден от раждането тя можела да бъде нападната от навяци – зли духове, да изпадне в безсъзнание и да умре. Срещу навяците бабите предприемали следното: ображдали леглото на майката с въже, близо до него слагали метла или лук, кадели с тамян и пр. Родилката и детето напълно изолирали след залез слънце – тогава вратите и прозорците на дома били затваряни плътно, за да не пропускат светлина. Всички предпазни средства се прилагали до 40-ия ден. Вярвало се, че през третата нощ след раждането идвали орисниците и предричали съдбата на новородения човек.

За покровителка на родилката и детето се смятала св. Богородица – тя витаги присъствала невидимо по време на раждането, затова в първите дни след него по стар обичай възрастната жена в дома замесвала богородична питка, наричана повойница, първа пита или бабина пита.

Смятало се, че за да е здраво, новороденото най-напред трябва да се поднесе над домашното огниште. Следващата грижа – закърмянето, ставало като над главата на майката се държи сито с хляб и чесън и по един хляб под мишниците, за да бъде детето винаги сито. При първото окъпване във водата слагали носещи здраве билки, сребърна пара, яйце. Характерен за българите бил и обичаят с осоляване телцето на бебето на третия ден, с цел да не мирише лошо потта му.

Един месец след раждането родилката се смятала за нечиста и през това време не бивало да доближава чешма или кладенец, да пере пелени, да меси хляб. Вярвало се, че каквото и да се изнесе от къща с новородено, това ще доведе до пресушаване на млякото на майката.

От обичаите след раждането по-тържествен е т.нар. втора пита, когато след 40-ия ден роднините на майката и детето канели гости и черпели за здраве, след като са ходили на черква да им четат чиста молитва. Кръщаването обаче е сред най-значителните семейни празници на българите. То се извършвало 10 дни след раждането в църква, като водещи фигури били бабата и кръстницата.

Евгения Костова

Зимна приказка или подсъзнанието и разлайването на кучетата

Януари. Неделен следобед. Зъбатово слънце нахално влиза в топлата ми стая да си погрее костите. Пред печката грамада сухи дъбови дърва. Отгоре лениво къкри вариво. Аромата предизвикателно събужда апетита ми. Навън дълбок помръзнал сняг. Студените кристали събрали цветовете на дъгата ослепително блещят. Нагазиш ли ги хруптят и скърцат като оседлан кон. Стрехите отрупани с ледени висулки наподобяват раздражено куче. Макар че съм на село всичко е тихо и спокойно като в стиховете на Фадеев. След обилния обяд на вариво и чесън, прелиствам любимия ми журнал. От радиото се чува лека следобедна музика.

Стрелките на часовника направиха прав ъгъл. Удари гонгът и започна неделното обзорно предаване “Неделен осведомителен бюлетин”. Зачу се мъжки глас: “Драги слушатели, днешното предаване започваме с топ новината, днес точно в 12 часа по средноевропейско време Сърбия стана член на Европейския съюз. Председателя на Европейския съюз и председателя на Сърбия в столицата на

Европа Тирана, сложиха подписите си за присъединяването на Сърбия към европейското семейство на народите. И така Сърбия от факел на войната в края на миналия век се превърна в нейния гръмоотвод в началото на 21 век. Сърбия, от държава с изкривено подобие на предишното “аз” с централизирано националистическо ръководство впоследствие се превърна в демократична децентрализирана държава с гражданско общество уважаващо европейските принципи на поведение. Сърбия днес е червен килим, а нейното ръководство – шампанското на обединена Европа. Сърбия с два свята, от които единият беше излишен, а това беше светът на войнствения националистически режим който вече отдавна е осъден от сръбския народ, история от една страна и интеграционния и демократичния който успя да се отърве от заблудите на своите предшественици и да съсредоточи положителната енергия на сръбския народ към демократично децентрализирано гражданско общество с пазарна икономика. Цената беше висока, но си струваше. Първата крачка всъщност беше и най-трудната, но и най-съществената. Сърбия се отказа от мегаломанските си идеи за Велика Сърбия, предаде военнопръстъпниците в Хага. С референдум сръбския народ избра бъдещето си и с голямо мнозинство се раздели с изкуствената федерация Сърбия и Черна гора. Призна Косово като самостоятелна независима общност, а на жителите на Войводина овъвозможи самостоятелно да си изберат пътя на егзистирването. Днес Войводина е общност със собствено самоуправление, органи на властта и самостоятелен бюджет. Останалите малцинства в Сърбия получиха културни и политически автономии. Благодарение на неправителствените организации и Националния съвет на българите, българската общност в Сърбия отдавна се ползва с правата си според Конституцията на държавата в която живеят. Най-сетне тези конституционни права се прилагат и на практика. Майчиния български език е въведен в образованието от предучилищна възраст включително и в средните училища. Медиите, администрацията, правосъдието и богослужението в Босилеград и Цариград отдавна се води на български език. Сурдулица, Враня, Пирот и Ниш вече имат училища с българско обучение и благодарение на това българският език е официален език на европейската общност. Кирилицата също.

Ето от днес всички балкански народи ще живеят в една обща държава. За съжаление, Сърбия беше последния остров обиколен от Евросъюза с граници и визи. Всичко това е минало. Днес от Делиград до Дармшат и от Лебане до Лисабон хората свободно могат да пътуват и то само с лична карта. С днешния ден малцинствата в Сърбия изчезнаха, те направо се присъединиха към майките държави. Наистина, Сърбия загуби малцинствата, но спечели сръбството. От края на миналия век до днешна дата сръбският ентитет живееше в няколко държави, сега най-сетне е в една.

Кореспондентите от малцинствените центри в Сърбия съобщават какво е настроението на хората по местата. Всички са във възторг.

В Босилеград пред паметника на Левски са поднесени венци и букети пресни цветя. Учениците от босилеградското основно училище “Емануил Попдимитров” заедно с техните учители се готвят за патронния си празник. Учениците от гимназията “Йордан Захариев” изнесоха рецитал по повод днешния знаменит ден. Пред паметника на Ботев в Цариград също цветя, балони и усмихнати цариградчани. Основното училище “Детко Петров” в Цариград награди победителите в уличния крос по повод влизането в Европейския съюз. Учениците от гимназията “Методи Петров” направиха изложба под мотото “Сърбия от Милошевич до Евросъюза”. На видеоекраните по босилеградските и цариградските улици тече документационния филм спечелил първа награда в своя жанр “Западните покрайнини от поробени до освободени”. Всички са доволни. Всички благодарят за мъдрите ходове на мъдрото сръбско правителство, че успя да се справи с трудностите и предизвикателствата и въведе Сърбия в голямото европейско семейство.

-Драги слушатели, още един път повтаряме топ новината на деня. 1 –ви април 2018 година. Сърбия най-сетне е в Европейския съюз – и в тоя момент се събудих от следобедната дрямка. Язык, беше толкова сладка.

06. 02. 2005г.

Радко Стоянчов

Малцинствата в публичното пространство

Медиите не дават гласност на критиките които се изказват за тяхна сметка

На 28 и 29 януари т.г. в Пирот, в рамките на проекта “Борба срещу ксенофобията, расизма и дискриминацията към етническите малцинства и застрашени хора” които проведеха италианската

неправителствена организация СООР, КИЦ “Цариброд” в Босилеград, Форум за етнически отношения в Белград, Тимошки клуб от Княжевац, Центъра за помирение и антивоенни действия от Белград и други неправителствени организации се проведе семинар за журналисти на местните медии на тема “Малцинствата в етъра”.

Гостите бяха посрещнати от кмета на община Пирот, а след това, в тържествената зала на Пиротската община пред около 50 участници кратки слова произнесоха Министърът за човешки и малцинствени права Расим Ляич, секретарят на Съвета за национални малцинства Петар Ладжевич и координатора на Форум за етнически отношения Душан Янич.

Бяха раздадени дипломи на курсистите от Босилеград, Кладово, Княжевац и Зайчар които участваха в семинара “Ролята на малцинствените лидери в новата демократична малцинствена политика” 2003/2004 който се проведе в рамките на проекта Борба срещу ксенофобията.

След обед, в хотел “Пирот” се проведе II работилница на тема “Положението на медиите на националните малцинства”. Изказвания на тази тема направиха журналистът на ББС Раде Радованович и журналистът на “Политика” Йово Вукелич както и секретарят на Съвета на малцинствата Петар Ладжевич.

В изказванията бе изразена тревога, че в новите процеси на демократизация малцинствата са застрашени от приватизация което може да ограничи правото на информиране на малцинствата на майчин език като съществен елемент за опазване на тяхната национална идентичност. От друга страна, бе подчертано, че правото на информиране на майчин език не винаги означава и право на професионално информиране което е по-важно. В миналото, под маската за информиране на майчин език често се прокарваше манипулиране с определени политически цели и че тази тенденция продължава и до днес. Темата постепенно бе изместена към новите политически устройства на малцинствата и Националните съвети за които доста критично се произнесоха както участниците на работилницата така и преподавателите.

На 29 януари работата продължи с работилница III на която говори журналистът на “Политика” Йово Вукелич и представителите на русинското малцинство Никола Шанто от “Руске слово”, Аурел Брджан “Либертате”, Петър Рангелов от “Братство” и Иван Николов от “Бюлетина”. Йово Вукелич изрази недоволството си от това че официалните държавни медии все още обслужват определени политически групировки и не само не информират достатъчно за положението на малцинствата, но често пъти пишат тенденциозно и злонамерено създавайки атмосфера на национална нетърпимост. Участниците на семинара от малцинствените медии, без да се познават и без да са се договаряли, проявиха идентични становища за информирането на майчин език и за Националните съвети на малцинствата за които и Никола Шанто каза са чисто бюрократични структури които поглъщат много държавни пари, но на практика не допринасят за развитието на демокрацията, културата и творчеството на малцинствата.

Драгица Павлов от ТВ 5, от Ниш, говори за влиянието на електронските медии в промовирането на човешките и малцинствени права, а Даниела Ненадич от Центъра за ненасилствена съпротива за медиите в промовирането на човешките и малцинствени права и подчерта, че не само информирането е достатъчно но е нужна и едукация, за да заживее гражданското общество. Двете главни съставки на гражданското общество са свободните медии и неправителствените организации, каза тя, но официалните медии дори и в такива среди каквато е Белград не информират за дейността на неправителствените организации, а и когато правят това го правят преднамерено и тенденциозно за да предизвикат обратен ефект.

Семинара беше изключително полезен защото на него можеха да се чуе докъде наистина сме стигнали в промовирането на малцинствените и човешки права. Интересът бе под очакванията. Радио Босилеград нямаше своето присъствие.

На практика се оказа, че за официалните, не само местни но и централни медии, темата за правата на малцинствата и дейността на неправителствените организации изобщо не е интересна. А това, както вече се изтъкна е важен сегмент от изграждането на гражданското общество. Оказа се, че тази тема не е интересна и за малцинствените медии: и те не пожелаха да отразят срещата в Пирот може би за да не дават гласност на критиките които бяха изказани за тяхна сметка.

Александър Димитров

Коледен спектакъл за деца

На 06. 01. 2005г. КИЦ “Цариброд” в Босилеград и Театрална агенция “България” с изпълнителен директор Любомир Ралчев, проведеха втората си коледна програма за деца в ученическия стол на основното училище в Босилеград. С огромни затруднения и въпреки неблагоприятните зимни условия, мероприятиято бе проведено благодарение на помощта оказана от Лозан Митев който обезпечи превоза от София до Босилеград на детската театрална трупа.

Пред около стотина малчугани бе изпълнена прекрасна коледна програма и раздадени коледни пакетчета на около 130 деца.

Гостите бяха възхитени от босилеградските деца както и от самата детска градинка, но бяха неприятно изненадани от това, че много малко деца от предучилищна възраст могат да говорят на български език. Много малко деца можаха да изрецитират песни и стихотворения на български език.

Ал. Димитров

Коледна приказка 2005

Сняг натрупал, студ та дрънка,
куче се не свърта навънка,
а дядо Коледа със сани
чак от Лапландия се свира
и на митницата спира –
кара детински играчки,
лакомства и зальгачки.
Но на Гута не му дреме
и не ще да го приеме:
“Ако хоћеш у Србију,
дај покажи ми тапију
да си код Коштунице био
и да ти је он дозволио
бугарску Коледу да славиш
и пропаганду да нам правиш!
Знам ја тебе, стара птица,
хоћеш са овима из КИЦ-а
ти по Србији да кењаш,
и границе да нам мењаш!”
Дядо Коледа се чуди:
“А бе тия са хептен луди,
аз дотука дор стигнах
десет митници минах,
тоя тук какви ги тропа –
май че не от Европа!”
Гута срѣбски не се дава
и Европа не признава:
“Нећеш ти за живу главу,
да нам ућеш у државу,
да нам каљаш ти образа,
ми имамо деда Мраза,
и Србија наша драга,
простира се све до Хага;
хватај маглу на брзину,

марш у пизду материну!”
Дядо Коледа се стресна
и по челото се плесна,
па си сани разтовари
и на плач го удари,
та се чуло през Власина
чак в сръбската Скубщина.
Батко Владко го дочул,
и на дланите си плюл:
“Аз на вас ще ви покажа,
като мухи ще ви смажа,
ще ви видя тескерето
с министъра на меверето!
Като слезна низ Власина
с ловната си дружина,
с триста души джандари
и с петстотин помяри,
с министъра, страшен, лют,
гладен за глигански бут –
дръжте се ченгета болни
до един ще ви уволни!
Гръмне ли глиган на треф,
на министъра ще стане кеф,
със заповед ще разреши
и децата ще утеши!
Дядо Коледа разпрегна
и до саните полегна –
ще изчака тоз абдал
да му даде зелен сигнал.
Утре ден на Гуйчък ето,
дойде министърът на меверето,
и седна да точи ножа –
да одере свинска кожа.
Черпиха го с ракия,
сложиха го на пусия,
и се вдигна олелия:
триста души удбаджии
облечени като ловджии,
със съчмарки на рамене
и загари с езици до колене,
всички пръснаха по къра
да направят на министъра хатъра!
Обърнаха ридища и долини
да намерят тия пусти диви свини,
ама по букарите планински
нема да квикне гръцман свински,
та се министърът ядоса
и през Гуйчък се пръждоса,
че не можа див глиган
да му цвръцне в тиган!
Батко Владко по главата се поглади
и на дядо Коледа се обади:
“Дядо, прощавай, не става,
такваз е сръбската държава,
нас ни никой не ебава –
системата ни е стара,

ни се води, ни се кара,
пък и сполетя ни съклет
не проработи ловджийския късмет,
и думата ти не е тежка
ако не приложиш свинска плешка!
Нас ни никой не щади,
а сръбска врана на врана –
око няма да извади!

Иван Николов